

רשומות לתולדות אישים וקהלות, אגרות ומסמכים
בהוצאת מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה
בית 'חוג חתם סופר' שיכון ה'

רח' בית יוסף 11 בני ברק - דוא"ל: 3446@okmail.co.il

עלה 47

בס"ד. י' סיון תשע"ח

בגליון :

ב אגרות מרבי שלום קוטנא בחרותו

אגרות מרבה של אייזנשטאט אל בית הוריו, אגרת מרבי יוסף ליב קורנפיין מלאקענבאך, תעודות לאשת רבי שלום העליר מצפת מרבי ישעיה פירסט, רבי ליב רובינשטיין ורבי יוסף בוימגארטן - מהב' עמרם בנימין ויזר

יג מזכרת גדולי קראלי (ה)

לתולדות חכמי התורה ואנשי שם בקהלת קראלי, המשך פרק ראשון: לקורות הרבנים רבי יעקב משה שווארץ ורבי שאול בראך - מהג"ר אברהם מאיר איזראעל ז"ל

יז צאצאי רבי בן ציון וועבער מירושלים (ב)

לתולדות בניו רבי שמואל אהרן ורבי ירמיה וועבער, חתנו רבי אריה ליב הויזמן וצאצאיהם - מהרב ברוך פריינד

לז לפני תשעים שנה (20)

לקט ידיעות מהעתונות בשנת תרפ"ז, מגרוסוורדיין לסיגעט - מהרב שלמה יהודה הכהן שפיצר

מו עוללות

"מה קרה בבערעט'אויפאלו" - הרב א. גרינוולד (מו) / רבי יעקב ליב הלוי בעק מלאשאנץ - הרב נ.א. וקשטיין (ט) / הרבנים הראשונים בהעלישטאבא, רבי יוסף פראנקל וצאצאיו - הרב י.צ. מארגירעטען (נב) / הגר"ש גאנצפריד והדפוס העברי באונגוואר, רבי אברהם טיכא מבאסקאוויץ, רבי משה וייס מפרשבורג - הרב י.ג. שטראה (נה) / משפחת מעזעי וגרינבוים - הרב י.ק. מעזעי, הרב ש.ב.י. סיימון (נט) / מצבת אשת רבי משולם רייך - ה' מתן שגב-פרנק (ס) / רבי קאפל זינגער מלאשאנץ ומשפחתו - הרב י. וויינשטאק (סא) / משפחת ענטען ועהרמאן בקערעסטיר (סו) / רבי הלל אונסדארפער - הרב ש. אופמאן (ע) / רבי משה ליב ביי"ח פיילבוין מהאליטש (ע)

הב' עמרם בנימין וידר
מכון לאקענבאך - בני ברק

אגרות מרבי שלום קוטנא אב"ד אייזנשטאט בבחרותו להוריו

ביעלי זכרון' מס' 46 (עמ' ג ועמ' נט) נכתב שרבי מאיר הרש גולדציהר התמנה לרב בלאשאנץ בשנת תרי"א. אולם מאגרתו [השניה] של רבי שלום קוטנא אב"ד אייזנשטאט לאביו רבי אהרן קוטנא אב"ד טאטיס הנדפסת בהמשך, עולה שהרב גולדציהר התקבל לרב בלאשאנץ כבר בתחילת שנת תר"ז [או בסוף שנת תר"ו]. נתון זה יש לו חיזוק מהמצוטט ביעלי זכרון' שם עמ' לו מה'בן חנניה' משנת תרכ"ה שכותב בשם 'חבר הקהלה' בלאשאנץ: 'הרב הקודם, גולדציהר, אמנם ערך משך 12 שנים חופות בבית הכנסת'. מזה נראה שהוא כיהן בלאשאנץ 12 שנים, וכיון שבשנת תרי"ח הוא עזב את לאשאנץ, צריך להקדים את מינויו לתחילת שנת תר"ז או סוף תר"ו.

האגרת נמצאת באוסף משפחת קוטנא בבית הספרים הלאומי בירושלים תיק מס' V/2726. מפרסם אני בזאת אותה עם אגרת נוספת קודמת מאוסף זה. שתי האגרות נכתבו ע"י רבי שלום בבחרותו להוריו. האגרת הראשונה נכתבה בשנת תר"א בהיותו בן ט"ו שנה כשלמד בלאקענבאך אצל רבי אברהם אולמן אב"ד דסם, ובה עניינים משפחתיים בלבד. האגרת השניה נכתבה בשנת תר"ז כשלמד בניקלשבורג ובה גם ד"ת בענין אם יש ללמוד הלכה מדברי מדרש ובדברי הרמב"ם באיסור בשר בחלב.

רבי שלום קוטנא נולד ביום כ"ד אייר שנת תקפ"ו לאביו רבי אהרן קוטנא אב"ד טאטיס, ולאמו הרבנית מרת מירל חיה, ונקרא ע"ש רבו של אביו רבי שלום (חריף) אולמן אב"ד לאקענבאך בעל ה"דברי ר"ש". רבי שלום למד אצל רבי אברהם אולמן בלאקענבאך, משם עבר [בשנת תר"ב] ללמוד אצל רבי יחזקאל בנעט בנייטרא. אח"כ למד בישיבתו של הכתב סופר בפרשבורג כמה שנים. לאחר מכן למד בניקלשבורג אצל רבי שמואל צילץ ורבי שמשון רפאל הירש [ראה 'המהר"ם שיק וזמנו' עמ' 59]. שימש בהוראה את רבי שלמה קוועטש אב"ד לייפניק, ונתעטר ממנו בעטרת ההוראה.

בהגיעו לפרקו נשא לאשה את מרת שרה גיטל בת רבי ידידיה גאטליב פישר אב"ד שטוהל-ווייסנבורג גם הוא תלמיד רבי אברהם אולמן בהיותו אב"ד סאבאטקא, ואח"כ למד אצל מרן החתם סופר זי"ע. רבי ידידיה גאטליב פישר גר בסוף ימיו ליד חתנו באייזנשטאט, ושם נפטר ביום כ"ד תשרי תרנ"ו, ומנו"כ בביה"ח החדש שם. עליו ועל חתנו רבי שלום ראה במאמרו של הרב צבי הירש שווארץ: "זכרון אבותינו" שבסו"ס "פאר יעקב" על דברים (ברוקלין תשס"ט, פרק א, עמ' ה-יט). ובסוף ספר "ידיד השם" (לונדון תשע"ד).

בשנת תר"ט נתקבל רבי שלום קוטנא לאב"ד מאאר, משם עבר בשנת תרי"ד לכהן ברבנות קאפאשוואר, ובשנת תר"ל נתמנה לאב"ד אייזנשטאט. העמיד הדת על תילה ולחם מלחמות ה' בגבורים. נפטר ביום ט"ז שבט תרס"ט, ומנו"כ בביה"ח החדש שם. הספידוהו גדולי הרבנים בדורו. אשתו הרבנית מרת שרה גיטל נפטרה ביום י"א מר חשון תרס"ד, ומנו"כ שם.

רבי שלום חיבר את הספרים: "קול על המים" בדיון ריחיים של קיטור (ווינץ תרמ"ו); "עתרת שלום ואמת", ח"א, דרשות וחיידושים עה"ת (פאקש תרנ"ד); וח"ב, דרשות וחיידושים עה"ת, ונספח בסופו קונטרס שו"ת "משמיע שלום" (פאקש תרס"ו); "וכתורה יעשה" דיני ילדי התערובת (פאקש תרנ"ז); "מספד תמרורים" על רבי שלמה זלמן שפיצר אבי"ד "עדת ישראל" שיפשוהל בווינץ (פאקש [תרנ"ד]).

צאצאיו: א) בנו יחידו הב' **גבריאל קוטנא** נפטר בבחרותו בן י"ט שנה ביום ב' תמוז תרל"ד, ומנו"כ בביה"ח הישן בא"ש. ב) בתו היחידה הרבנית מרת **שרה מירל חיה** אשתו בזיו"ר של רבי **ישעיה פירסט** אבי"ד "עדת ישראל" שיפשוהל בווינץ בעל "חזון ישעיהו". נפטר בן פ"ו שנה ביום כ"א אדר ב' תשכ"ג, ומנו"כ בענפילד בלונדון. אשתו נפטרה בת מ"ח שנה ביום ז"ך שבט תרס"ה, ומנו"כ בביה"ח החדש בא"ש. תשו"ח להרב שלמה וייס על חלקו בפרסום המכתבים.

[א]

בעזה"י יום ו' עש"ק פ' ויגש [ח' טבת] שנת תר"א לפ"ק

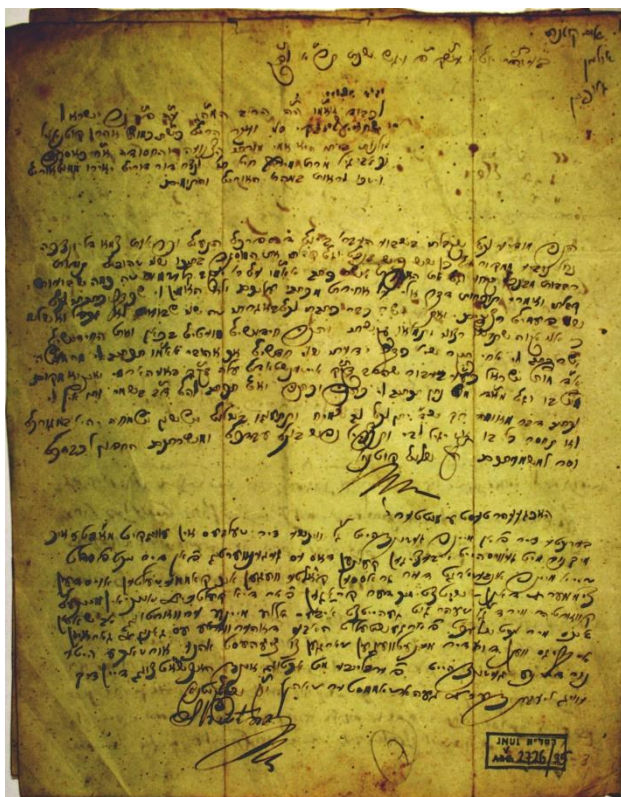
לכבוד אאמ"ו ה"ה הרב המה"ג ע"ה פ"ה נר ישראל החריף ובקי סיני ועוקר הרים כש"ת כמו"ה **אהרן קוטנא** נ"י ולנות ביתו היא אמי מורתי הצנועה והחסודה א"ח כאסתר וכאביגיל מרת **מירל חיי** ת"י לנצח דור דורים יאירו ממנם אורים ויזכו לראות במהר' האורים והתומים.

הנה מודיע לכם שקבלתי בשבוע העבר' ביום ד' ספרכם הנעים, וכראות צמא דל ונדכה נחל נובע ממקור מים כן שש נפש בנכם. וגם קבלתי את המוסגר בתוכו שני זהובים, תודות רבבות מבנכם תקחו. וגם את האגרת אשר כתב אאמ"ו עם ר' **יעקב קלעזמיר** זה כמה שבועות קבלתי, ואמרי תוכחות דיבר אלי על אחירת מכתבי עליכם, ולא האמין לי שכבר כתבתי לכם שני פעמים רצופים. ואת אשר כבר כתבתי לכם באגרת זו שני שבועות לא אכפל ואשלש, כי אני אקוה שתעשו רצוני ותמלאו בקשתי.

והנה חיידושים מועטים בכאן, ואת החיידושים אשר כתב לי אחי היקר [הב' **משה ליב**] שי' כבר ידעתי שני חדשים. אך אהובי אאמ"ו תכתוב לי מה מעשה א"ד [=אדוני דודי] מו"ה **ישראל [קוטנא]** דיין בבאניהאד [כע"ע, בעבור שהרב דק"ק אייזענשטאדט [רבי **יצחק משה פערלס**] עלה בק"ק באניהארד, ואיפוא מקום מושבו. וגם מא"ד [=מאדוני דודי] מו"ה **נתן** תכתוב לי כהנה וכהנה. ואם תכתוב להם, ד"ב [=דרוש בשלומם] בשמי.

ותו אין לי לכתוב דבר מאומה, רק שד' יתן לכם לב שמ(ל)ח, ותתענגו בשלום, וששון ושמחה יהי' במגורכם לא תחסר כל בו. אז יגיל לבי ותצהיל נפש בנכם עבדכם ומשרתכם החפץ לכבדכם וסר למשמעתכם.

הק' **שלום קוטנא**

האכבעההרטעסטע **מוטטער**!
 בעריכטע דיר פאן מיינס
 געזונדהייט ג"ל ווינשע
 דיר זעלבעס אין
 עוויגקייט מאכטע איד
 מיך נור מיט געוויסהייט
 איבעצייגען קענען דאס
 עס געגענווערטיג פאן דיר
 ניכט פעהלט זיין מיינס
 אונגע... דער גראססען
 קאלטע וועגען איד
 קאממע זעלטען אויסדען
 ציממער & דאן - שיטצט
 מיך דער קראגען פאר דיא
 קעלטע & אויך אין
 איינעם קווארטיהר ווירד
 ג"ל זעהר גוט געהייטצט
 איבע - אללע מיינע
 ערווארטונג אב שאהן
 איבריגס ווען דיא דיר
 איינעטוועגען זארגען צו

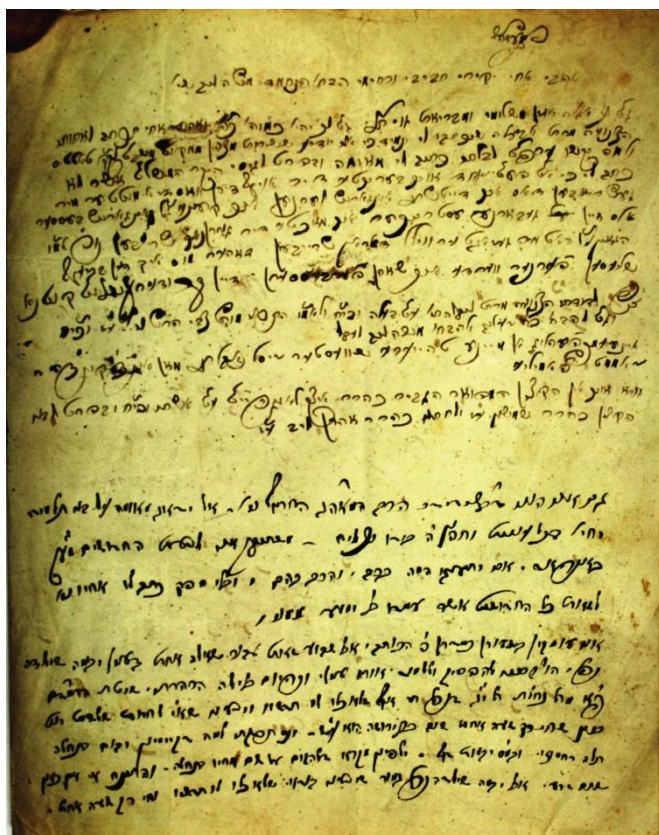
ציעהעסט אהנע אורזאכע היטע נור דיינע געזונטהייט. פערבלייבע מיט אכטונג אונד
 האכשטאצונג דיין דרך עוויג ליעבענדער & געהארזאממסטער זאהן
הק' שלום קוטנער S. Kutner

בעזה"י

אהובי אחי יקירי חביבי ורחימי הבח' הנחמד **משה ליב** שי

גם לך אגלה אוון משלומי ומבריות גוי ת"ל, גם לך יהי כמוהו כ"ה [=כל הימים].
 ואהובי אחי תכתוב **לאחותי** הצנועה מרת **ולבעלה** שיכתבו לי תמיד, כי אני יוד(י)ע
 ששיירות מצויין ממקום מושבם לק"ק טאטטיס, ולמה יקשו ערפם לבלתי כתוב לי
 מאומה, ובפרט **לגיס** היקר המושלם אשר לא כתב לי כי אם פעם אחד.

אויך בעריכטע דיר אויף דען וואס דיא **מוטטער** מיר געשריעבען דאס אין דייטש &
 אונגאריש לערנען אין קענען ג"ל אונגאריש בעססער אלס זיין געבארענע
 עסטרייכער איד מאכטע דיר גערן נאך שרייבען נור **אמ"ו הגאון נ"י** האט מיר

געזאגט ער ווילל
דאראן שרייבען
דאהער מוס איך דען
בריעף שלעסען
פערנער ווערדע איך
שאהן פערבעסערן,
דיין ברודער.

הק' שלום קוטנא

דייך לדודתי הצנועה
מרת ליבלה תי' עם
בעלה וכי"ח ולאמ"ו
התורני מו"ה צבי הרש
[קאן] נ"י ע"ז וכי"ח
וגם להבחי' כ"ה זעליג
ולחבחי' משה ליב
לעבל.

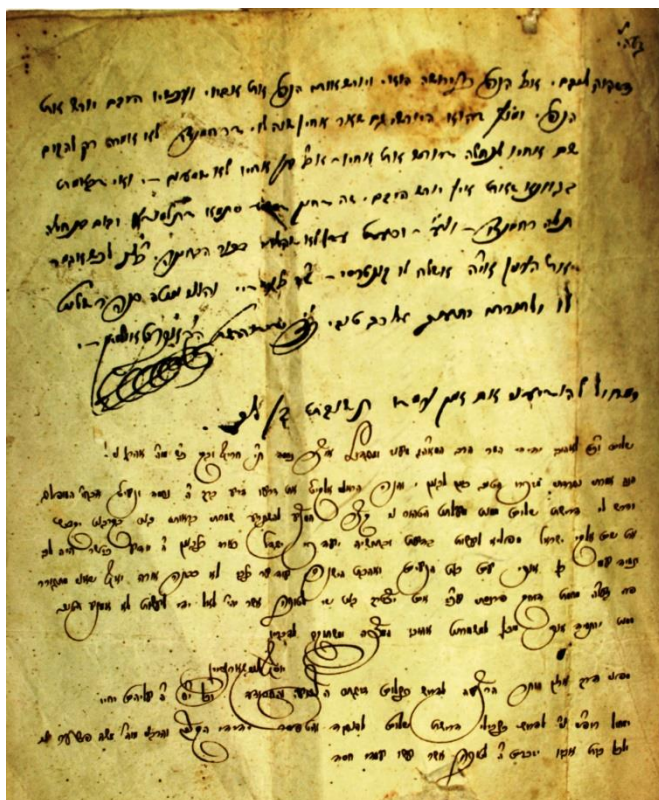
איינע עמפהעהלינג אן
מיינע טהייערע
שוועסטער זיסל נאבל
& מאן אונד קינדער
זאממט פאמיליע.

וויא אויך אן הקצין המפואר הגביר כהר"ר איצק לאנגהיים עם אשתו וכי"ח ובפרט
לבנו הקצין כהר"ר שמשון ע"ז ולחתנו כהר"ר אהרן ליב ע"ז.

[על אותו דף כתב גם רבו רבי אברהם אולמן אגרת לאביו רבי אהרן קוטנא, בה
הוא כותב על תלמידו הבי' שלום: "אל ידאג מאומה על בנו תלמידי יחי' בכל
עניניו וחפץ ה' בידו יצליח". האגרת נדפסה בקובץ "מאורי לאקענבאך" (גליון
ג', בני ברק תשרי תשע"ז, עמ' כא-כב). אחריו כתב גם רבי יוסף ליב קארנפיינ
מלאקענבאך אגרת לרבה של טאטיס וזה לשונה:]

שלום וכ"ט לאהובי ידידי השר הרב המאה"ג מעוז ומגדול אוצר נחמד ת"י חריף ובקי
כ"ש מו"ה אהרן נ"י!

הנה אמרתי נגזרתי מזכרו הטוב כיין לבנון, והנה הראני אלקים את זרעו זרע ברך
ה' נחמד ונעים הבחי' המופלג, ודרש לי דרישת שלום ממנו מעלתו הטהור נ"י. קצר
המצע להשתרע שמחתי בראותי בנו בקרבנו יקדש את שם אלקי ישראל, מפליא
לעשות בדעת ובתושיה, עד כי יגדל כארז בלבנון. ה' יודע כאשר היה לבי תמיד עמו

כן אנכי עם בנו הנעים,
ואהבת הישנה עוד ער
בלבי לא כבתה אורה,
ואף שאני מתגורר פה
בעו"ה מחמת דוחק
פרנסתי, עכ"ז אם
יצטרך בנו שיי לטובה
אשר יהי לאל ידי
לעשות לא אמנע הטוב
ממנו, ותמיד אנכי
מוכן למשמרתו אהבו
המצפה ומשתוקק
לדבריו.

יוסף ליב קארנפיין

מפני דרך ארץ מותר
הרצועה לדרוש בשלום
זוגתו הצנועה
והחסודה וכל י"ח ה'
עליהם יחיו.

ימחול רופ"מ נ"י

לדרוש בשבילי דרישת שלום להנגיד והטפסר ידידי הקצין והרבני מו"ה **משה פישער** נ"י ולכל בית אביו יזכרם ה' לטובה אשר עשו עמדי חסד.

[ב]

א' פרשת חיי שרה [י"ט חשוון] שנת תר"ז לפ"ק פה קרית נ"ב [ניקלשבורג] יע"א
ישיתתו ה' לברכה בקרב הארץ את אאמ"י הרב המאור הגאון הגדול החר"ף העצום
השלם צדיק נשגב כקש"ת מו"ה **אהרן קוטנר** נרו יאיר לצחצח שלום לו עד בלי ירח.
דבריו היקרים באו אלינו יום ש"ק העבר, ושמחתי במאוד, כי כבר דאגתי עליכם
במאוד על איחור מכתבכם, לכן הנני ממחר להשיב אתכם ולהודיעכם משלומינו
ומטוב מצבינו ב"ה, יוסיף ה' עליכם ככה עד עולם. שבוע(ה) העברה היתה פה א"ז
[=אמי זקנת] מ' **רוזה** תי עם א"ד [=אדוני דודי] ודודתי תי והם כלם במעמד
הטוב, ושבוע(ה) זאת תלך מסעדרעהללי לביתה.

הרב מו"ה **מאיר צבי גאלדציעהער** מקיצע נתקבל לרב בק"ק **לאשאנץ** ואמרתי לו
את כל הדברים שאל יעשה שום דבר. ואת אשר השיבני על דברי בסוגיא דט"ח

[=דטיפת חלב], הנה ידע אאמ"ו נ"י כי מיד שכתבתי אגרת חזרתי על דברי מטעמו אשר גם ממני לא נעלם תל"י, אך לא השבתי אחור הספר למען ילך עוד על הג"ה, וכשאני לעצמי השבתי על דברי למען יהי נכוניס.

ואודות דבריו במחברתו קודש אשר עמדי, עינתי בהם ומצאתי בהם עונג רב, אולם רבים מהדברים נמצאו בני"ב מהדורא תניינא. והנה אנכי לא השלמתי עוד הסוגיה, כי הי' לי רבים בטולים, אך אשאלה נא ישים נא עינו עליו על הדבר הזה אשר אנכי שואל מאתו.

הנה בהגאון נ"ב
מ"ת [יו"ד] סי
קסא נשאל
מהגאון מהר"י
ברעסלוי ז"ל על
אודות אם יש
ללמוד הלכה
פסוקה מדברי
מדרש ואגדה
במקום שאינם
מתנגדים לדברי
גמרא, והגאון
מהר"י מבין

רא"י מדברי תוס' ע"ז דף ל"ג [ע"ב ד"ה כסין] שהעלו רא"י דסגי ג' פעמים הדחה מדברי המדרש, ולא כן דעת נ"ב, יעיי"ש.

ובעמדי על זה (בדברי תשובה [שנדפסה לאחר מכן בשומר ציון הנאמן, מחברת א', בחודש ניסן תר"ז], מכתבים כ-כא, ובבית אברהם סי' טו, 'יום ה' לסדר והקימותי את בריתי תר"ב] לאאמ"ו הגאון [רבי **אברהם אולמן**] מל"ב בענין מציצת המילה [ע"י ספוג בשבת] שהביא ג"כ דברי מדרש לרא"י אמרתי לחלק, כי הנה דברי תורתנו הקדושה יסודתן בהררי קדש, אף שהנה מתנגדות לכל שקר, בכל זאת גם יכול להיות **אמת** אף שהוא נגד **הלכה**, וכגונא דמצינו הרבה פעמים אלו ואלו דברי אלקים חיים, הנה יכול להיות הדברים אמת אף שהנה נגד ההלכה פסוקה וכן במעשה דר"א [י"ב נט ע"ב].

והנה ודאי כיון דדברי המדרש לא נתחברו על ההלכה, אבל בכל זאת כל דבריהן דברי אמת אין בהם נפתל ועקש, אבל בדברי **טבע** כל דבריהן הם (והגלי) [ודאין] על יסוד האמת וכפי הסכמת החכמה, כי לולא שדבריהן מסכימות עם החכמה, איך אפשר להיותן אמת. ולכן שפיר הביאו התוס' סיוע לדבריהן, כיון ששם אין דברי

המדרש להלכה, רק יורו דבר בחכמת הטבע שבג' פעמים הדחה יוצא ודאי הבלוע, זה הדבר הוא מחכמת טבעיות, וממילא נשמע הלכה שאם בלעה יין נסך יוצא בג"פ, אבל בדבר אחר שהוא רק להלכה מבלי נשמע על חכמה אחרת ודאי אין דבריהן מסכים תמיד עם הלכה ברורה. כן הי' נ"ל ואמרתי בדעתי שזה יסוד מוסד בענין המדרש והאגדה.

אך תמהתי על הני תרי צנתרי דדהבא, איך לא היו קרני אורם על דברי הרמב"ם פ"ט מה' מ"א אות ב' וז"ל, לא שתק הכתוב מלאסור אכילת בשר בחלב אלא משום דאסור הבישול [כלומר ואפילו בישולו אסור ואין צריך לומר אכילתו]. והם דברי המדרש בויקרא רבה [כמ"ש המגיד משנה שם ולפנינו ליתא]. הנה שבק כל הני אוקימתא דנשנו בגמ' [חולין קטו ע"ב] ותפס דברי המדרש. ולפי דבריו נסתרו ג"כ דברי, דכאן הענין מדבר בדברי הלכה אשר בלתי מתאימות הן עם דברי חכמי הטבע. וראיתי בלחם משנה תמה על הרמב"ם בזה, והעלה ודאי עיקר הוכחת איסור אכילת בב"ח הוא מג' פעמים לא תבשל, וכן מנה הרמב"ם במנין מצות [מצוה קפו, קפז], אלא דאין לוקין באם אינו ענין, לכך הביא קל וחומר להורות שזה גילוי מילתא.

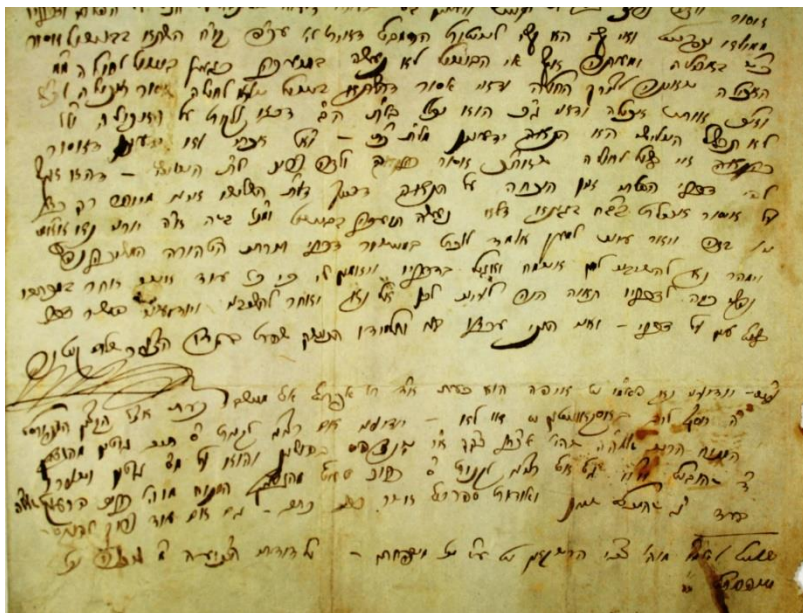
אך מעתה נפלאות(ה) בעיני דברי הגאון פלתי סי' פ"ז ס"ק א' על קושי' כנה"ג בשם הרא"מ [שמות כג, יט] דלמה לנו ג"פ לא תבשל, הא הוכרח מלא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל [חולין קיד ע"ב], ולרבי אבהו [שם] אפילו איסור הנאה במשמע. ותי' [הרא"מ] דבא ללקות [דקרא דלא תאכל כל תועבה הוה ליה לאו שבכללות ואין לוקין עליו]. והקשה הנ"ל [הפלתי] לפי דברי הרמב"ם [פ"ח הט"ז] אינו לוקה על הנאה, וא"כ למה לי לא תבשל השלישי. ותי' דבא על בישול בשביל חולה דאין כאן תועבה, אפ"ה אסור, ולזה צריך ג"פ לא תבשל, יעיי"ש. ויעיין בס' שערי דעה [לבעל שמן רוקח] שמתמה על חנם על הפלתי ודבריו ממילא נפרכים.

ואי קשי' הא קשי', לשיטת הרמב"ם דאית לי' עכ"פ קל וחומר השתא בבישול אסור כ"ש באכילה, ומעתה אף אי הבישול לא נעשה בתועבה, כגון בישול לחולה, מ"מ האכילה שאינה לצורך החולה ודאי אסור, דהשתא בישול שלא לחולה אסור אכילה לא כל שכן, וא"כ אותו אכילה ודאי ג"כ הוא נכלל בלא תבשל הב' דבא ללקות על האכילה, ולמה לי לא תבשל השלישי, הא הנאה ידעין מלא תאכל כל תועבה. ואין לומר אכתי לא ידעין דאסור בהנאה אי בישל לחולה שאח"כ אסור בהנאה, ולזה צריך לא תבשל השלישי, דהא אף לפי דברי הפלתי אין הוכחה על הנאה, דכיון דלא תבשל השלישי אינו מיותר, רק בא על איסור אכילת בב"ח בגונא דלא נעשה תועבה בבישול, ומנא לך בזה איסור הנאה.

יורני נא אאמ"ו נ"י בזה ויאר עיני למען אלמד ללכת במישור דברי תורתו הטהורה המשיבה נפש, וימהר נא להשיבני למען אשמח ואגיל בדבריו, ויאמין לי כי כל עוד אשר אחר במכתבו נפשי כמה לדבריו תאוה הנה לעיני, לכן אל נא יאחר להשיבני ויודיעני פשר דבר בשום עין על דברי.

ואני הנני עבדו בנו ותלמידו הנושק שפת בגדו.

הצעיר שלום קוטנר

ע"ש [=עיקר שכחת]. יודיעני נא אאמ"ו נ"י איפה הוא כעת א"ד ר' אפרים אם מושבו כעת אצל הקצין המפורסם ה' יוסף ליב באסקאוויטץ נ"י או לא. יודיעני אם רצונו לקנות ס' טיב גיטין מהגאון המנוח הרש זללה"ה שהי' אב"ד בק"ק א"י שנדפס בפולין [זאלקווא תר"ד] והוא על מס' גיטין ושערו ד' זהובים וו"ו. גם אם רצונו לקנות ס' ברוך טעם [לבוב תר"א] מהגאון המנוח מו"ה ברוך פרענקל זללה"ה בעד ג' זהובים שיין, ואודות ספרים אשר כבר כתב. גם אם עוד צריך לפנקס.

שלום לאמ"ו מו"ה צבי הרש קאן נ"י ע"ז וכל משפחתו. ולדודתי הצנועה מ' ליבלה וכל משפחתה נ"י.

ליעבע מוטטער לעבען!

דא איך שאהן פערלעגען וואר איבר אייערן לאנגען שטילל שווייגען זא בעאנטווארטע איך אייך ג... גלייך עס פרייעטע אונס זעהר פאן אייערן זעמטונגן וואהל בעפינדען צו הערען וועלכע וויר אויך אייך פאן אונס פערזוכערן קענטע.

פאריגע וואכע האטטען וויר בעזוכע פ... פאן דער **גראסמוטטער** וועלכע מיט דען **פעטטער & מוהמע** היער ווארען איבר נאכט. עס געהט דער גראסמוטטער ניכט אם בעסטען, אונד דיא בעהאנדלונג דיא זיא בעקעממט איזט [פילליכט דורך אומשטענדע געצוואונגען] זעהר שלעכט. דען ליעבען **ברודער** געהעט עס גאטטלאב רעכט גוט וויא דוא אויס זיינען שרייבען זעהען ווירסט, שרייבע אונס נור באלד אנטווארט דאס וויר ניכט וויעדער פערלעגען זייען. ווען איינע געלעגענהייט געהן ווירד זא ביטטע איך שיקקע מיר עטוואס קאפע איך האבע דען מייניגען דער מוהמע פרומט געגעבען אונד איך ברויכע איין ביססעל פיר מיינע הויז פרויא. אויך ווען איהר קענטעט מיר שיקקען איין פאאר שטופעל, איך בין געקאממען אום איין פאאר ביים שוסטער. גריסע מיר דיא ליעבע **שוועסטער & שוואגר** זאממט קינדערן, שרייבע מיר פאן איהנען, וואס זיא לערנען אונד וועלכע פארטשריטטע זיא מאכען, דער **ברודער** איזט איין ביסכען בעזע איבר דער ליעבען **שוועסטער** ער מיינט עס אבר דאך ניכט זא וויא ער עז שרייבט. לעבט וואהל אונד געזונד זא ווינשע איך עס איממער דיין זאהן.

S. Kutner

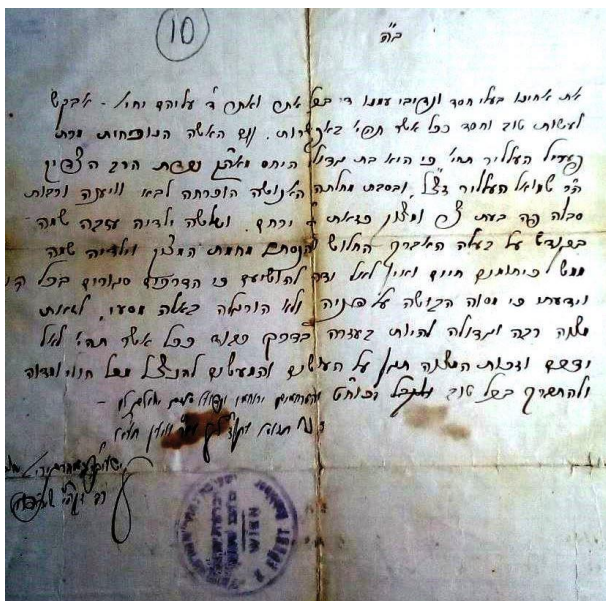
מיינע עמפפעהלונג אן העררן פאן ניקולסבורגר זאממט ווערטעהן געמאהלין & פאמיליע.

[ג]

אעתיק בזה גם מכתבי המלצה מחתנו של רבי שלום רבי **ישעיה פירסט**, מרבי **ליב רובינשטיין** דיין בפרעשבורג ומרבי **יוסף בוימגארטן** רב"ד "עדת ישראל" שיפשוהל בווינען, עבור האשה מרת **פעריל העליר** מצפת אשת רבי שלום העליר בנו של רבי אברהם יצחק בן רבי **שמואל העליר** אב"ד צפת, הנמצאים ב"ארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי" בירושלים, ומתפרסמים כאן לראשונה.

ב"ה

את אחינו בעלי חסד ונדיבי עמנו די בכל אתר ואתר ד' עליהם יחי', אבקש לעשות טוב וחסד ככל אשר תהי' באפשרות, עם האשה הנוכחית מרת **פעריל העלליר** תחי' כי היא בת גדולי היחס מאה"ק נכדת הרב הצדיק ה"ר **שמואל העלליר** זצ"ל, ובסבת מחלתה האנושה הוכרח לבה וויענה ורבות סבלה פה בעת צר ומצוק כזאת ה' ירחם, ושלשה ילדיה עזבה שמה בקודש על בעלה האברך החלוש והנסתר מחמת המציק וילדיה שמה ממש כיתומים חיים ואין לאל ידה להושיעם כי הדרכים סגורים בכל היה וידעתי כי מסוה הבושה על פניה ולא הורגלה באלה מסעי, לזאת מצוה רבה וגדולה להיות בעזרה בדרך כבוד ככל אשר תהי' לאל ידכם וזכות המצוה

תגן על העושים והמעשים
להנצל מכל חולי ומדוה
ולהתברך בכל טוב וכוח"ט
והמרחמים ירוחמו וכפועל
אדם ישולם לו

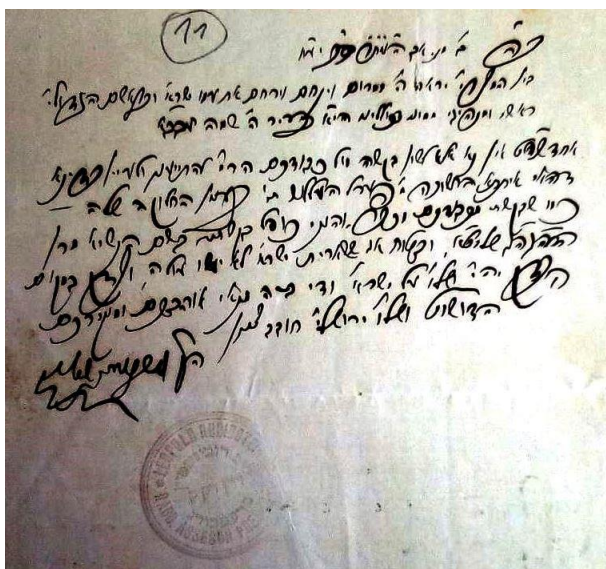
די כי תבוא עתרי"ד לפ"ק
עמ"ר [=עיר מלך רב] וויען
תע"א

הק' ישעי' בה"ג מהר"ם
פירסט צצוק"ל
רב דקה"י שיפפשול

בי"ה ב' מני אב ה'עית"ר פ"ב
יע"א

בין המצרי יראה ה'
ממרום וינחם וירחם את

עמו ישראל ובראשם הגדולי ראשי ומנהיגי ממוני דכוללנו [אונגארן] הי"א בעיר ה'
שמה תב"א

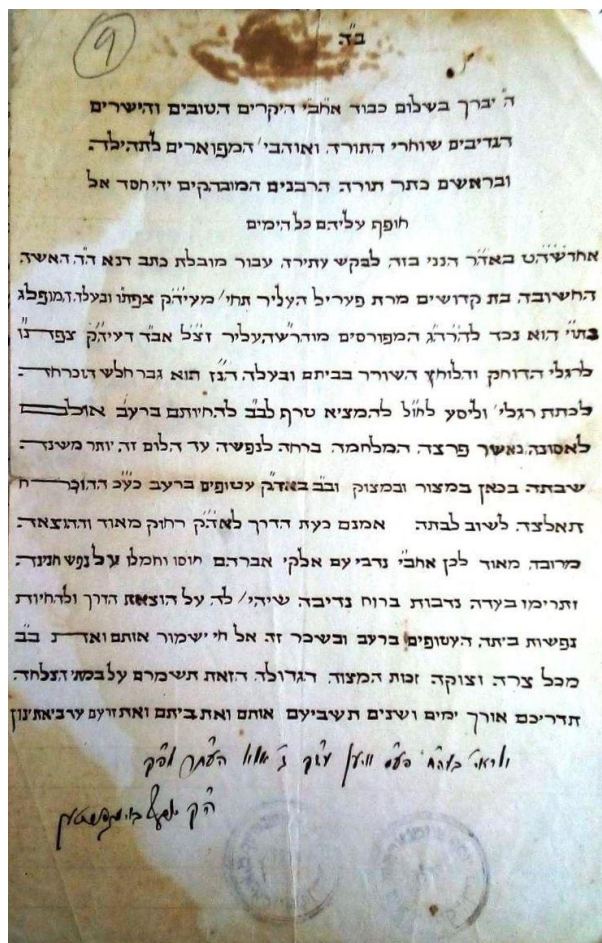

אחדשה"ט אין נא אלא
לשון בקשה מול כבודכם
הר"ם להתייעץ ולענין
בדינא דהאי איתתא
החשובה מ' פערל העלליר
תי' בענין החלוקה שלה -
כמו שבקשתי מכבודכם
מכבר, והנני כופל בקשתי
בשם הנשיא מרן הרה"ג הג'
[רבי עקיבא סופר]
שליט"א, ובטוח אני
ששארית ישראל לא יעשו
עולה, וצדק במקום הצדק
יהי ושלוי על ישראל ודי

בזה מנאי אוהבכם ומוקירכם הדושו"ט ושלוי ירושלמי חובב ציון.

הק' ליב רובינשטיין

ה' יברך בשלום כבוד אחב"י היקרים הטובים והישרים הנדיבים שוחרי התורה ואוהבי המפוארים לתהילה ובראשם כתר תורה הרבנים המובהקים יהי חסד אל חופף עליהם כל הימים.

אחדשה"ט באה"ר הנני בזה לבקש עתירה עבור מובלת כתב דנא, ה"ה האשה החשובה בת קדושים מרת **פעריל העליר תחי** מעיה"ק צפת"ו, ובעלה המופלג בתו"י הוא נכד להרה"ג המפורסים **מוהר"ש העליר זצ"ל** אב"ד דעיה"ק צפת"ו. לרגלי הדוחק והלוחץ השורר בביתם, ובעלה הנז' הוא גבר חלש, הוכרח לכתת רגלי וליסע לחו"ל להמציא טרף לב"ב להחיותם ברעב. אולם לאסונה כאשר פרצה המלחמה ברחו לנפשה עד הלום זה יותר משנה שבתה בכאן במצור ובמצוק וב"ב באה"ק עטופים ברעב כע"כ ההוכרח תאלצה לשובה לב[ית]ה. אמנם כעת הדרך לאה"ק רחוק מאוד

וההוצאה מרובה מאוד, לכן אחב"י נדיבי עם אלקי אברהם חוסו וחמלו על נפש חנינה, ותרימו בעדה נדבות ברוח נדיבה, שיהי לה על הוצאת הדרך ולהחיות נפשות ביתה העטופים ברעב. ובשכר זה אל חי ישמור אותם ואת ב"ב מכל צרה וצוקה. זכות המצוה הגדולה הזאת תשמרם, על במתי הצלחה תדריכם, אורך ימים ושנים תשביעם, אותם ואת ביתם ואת זרעם עד ביאת ינון.

ולראי בעה"ח פע"מ [=פה עיר מלוכה] וויען עש"ק ג' אלול העת"ר לפ"ק

הק' יוסף בוימגארטען

מזכרת גדולי קראלי (ה)

מהג"ר אברהם מאיר איזראעל זצ"ל אבד"ק הוניאד-ברוקלין

פרק ראשון - רבני העיר (ד)

~ 1 ~

הג"מ מוה"ר יעקב משה שווארץ זצ"ל

נולד בשנת תקצ"ז (837) בעיר קויבערסדארף לאביו הג"מ ר' ישעי' ז"ל. למד תורה אצל הגאון מוה"ר אברהם שאג <האב"ד שם> מח"ס אהל אברהם (שו"ת וחינושי סוגיות, ירושלים תרמ"א). בשנת תרי"ח (858) נשא עזר לו את האשה הצדיקת מרת קרעסיל ע"ה אחותו של הגאון מוה"ר מרדכי צבי שלעזינגער זצ"ל אב"ד נאדי פאלו >ילדי רבי שמואל שלעזינגער מקויבערסדארף<.

הרביץ תורה בקויבערסדארף, ובשנת תרכ"א (861) נתקבל לאבד"ק קראסנא. החליף מכתבים עם גדולי תורה (נוכר לשבח בתש"ו אבני צדק ושערי צדק, אהל אברהם, מהריא"ץ, יענה בקול, ס' מלחמת מצוה סיגוט ועוד), ויצא שמו על פני כל המדינה לצדיק נשגב.

בשנת תרמ"א (881) כשנתפרדה קהלת קראלי לשתי מחנות, נתקבל לרב בקהל הארטאדאקסען, ושימש שם ברבנות כ"ז שנה, ויסד שם ישיבה והרביץ שם תורה בקדושה וטהרה. הרבה ת"ח ויראי ה' יצאו מבין כותלי בית מדרשו. ה"י נערץ מאד בעיני גדולי דורו.

בניו המופלגים הג"מ מוה"ר שמואל ז"ל ממאדא, ר' ישעי' ז"ל מדעעש ור' גדלי' ז"ל מקראלי היו לומדים מפורסמים בכל המדינה, אף שלא שמשו ברבנות. חתנו הגאון מוה"ר ברוך בענדיט ליכטענשטיין זצ"ל אבד"ק קראסנא הי"ד, עלה יחד עם בני קהלתו על המוקד על קדה"ש באיושוויץ הארורה בשנת תש"ד. <זוגתו הרבנית לאה נפטרה ה' אדר תש"ד ומנו"כ בקראסנא>.

נפטר בש"ט י"א ניסן תרס"ח (908), ובני הח"ק בנו אהל על קברו. זהו נוסח מצבתו:

ומשה עלה אל האלקים / הרב הגאון הצדיק חסיד ועניו מו"ה / יעקב משה / ברי"י ז"ל אב"ד

דק"י דפה קראלי יצ"ו / ישאו הרים קינה ויספדו / על שבר בת עמי / קרן ישראל
 נלקח ונגדע / בהלקח צדיק נשגב ונודע / מעשי ידיו טהורים ונאמנים / שמרה נפשו
 פקודי ה' כל הימים / הגיד לעמו דבר חוק ומשפט /
 בדברי חכמים בנחת נשמעים / נשיא אלקים הי'
 בתוכינו / ימים ששה ועשרים שנה / שמעו הולך בכל
 מדינתינו / עבודתו וצדקתו בכל עת ועונה / יומם וליל
 קיים מצות והגית / השיב רבים מעון בצדק ובאמונה /
 והכניסם תחת כנפי השכינה / י"נ בקדושה ובטהרה
 אחד עשר יום לחודש / ניסן תרס"ח לפ"ק /
 ת"נ צ"ב'ה'.

>ועל מצבת זוגתו - שמנו"כ לידו באהל - נחרטו
 השורות הבאות: פ"נ / הרבנית הצדיקת / אשת
 אדמו"ר הגה"ק / מו"ה יעקב משה זי"ע / האב"ד
 דק"י דפה / מרת קרעסל בת לאה ע"ה / נפטרה כ"ד
 אייר תרע"ח / ת"נ צ"ב'ה' <

~*~

הג"מ מוה"ר שאול בראך זצ"ל

נולד בשנת תרכ"ה (865) בעיר נייטרא לאביו התורני המופלג מוה"ר אלעזר ז"ל.
 אמו הצדיקת מרת ליבא ע"ה היתה בת הגאון מוה"ר מאיר צבי פרידלענדער זצ"ל
 אבד"ק שוראן (ותהי ראשית ממלכתו בבאניהאד ואח"כ בשוראן. ספרו 'דרך ימה'
 נדפס בסוף ס' תשוי 'מהר"ם שיק' ח"א, מונקאטש תרמ"ד).

בימי עלומיו למד תורה בישיבתו המפורסמת של הגאון בעל 'מהר"ם שיק' זצ"ל
 אבד"ק חוסט (ראה עליו, הרב ח.י.ל. ברוין 'דרכי משה החדש' גראסוורדיין תרצ"ט,
 ובישם הגדולים מארץ הגר' ח"א אות מ' ק"פ. נפטר ר"ח שבט תרל"ט). ואח"כ עלה
 ונתעלה לישיבת מאטערסדארף הנודעה לשם ולתפארת תחת הנהלתו של הגאון בעל
 'חתן סופר' זצ"ל (ראה עליו בהקדמת ס' 'חתן סופר' ח"א פאקש תרע"ב, ובישם
 הגדולים 'הנ"ל ח"א אות ש' ע"א. נפטר ר"ח אב תרמ"ג), ולמד שם איזה שנים
 בהתמדה עצומה, עד כי גדול מאד בתורה ובחכמה. (וסיפר לי דודי הגאון המנוח
 מוה"ר יחיאל מאיר פאנעט זצ"ל שהי' אבד"ק הידאלמאש, שלמד עמו
 במאטערסדארף בצוותא חדא, וגרו באכסניא יחד עם הגאון מוה"ר משה פארהאנד
 זצ"ל שהי' אבד"ק מאקאווא, והי' להם שיעורים זה עם זה, באופן שחלקו את
 משמרות הלילה ביניהם, באופן שעד חצות למד אחד מהם עם הגר"ש ז"ל, ומחצות

ואילך למד עמו השני, באופן שהוא למד כל הלילה חליפות עם שני חבריו, ורק קרוב לאור הבוקר ישן קצת, ובבוקר השכם קמו לתפילת שחרית).

בשנת תרמ"ו (886) נתחתן עם זוגתו הצדיקת מרת רבקה ע"ה, בת הגביר הצדיק ר' נפתלי צבי קרויס ז"ל מאיהעל, וישב שם סמוך על שולחן חותנו על התורה ועל העבודה, עד שיצא שמו בכל הארץ. בשנת תרנ"ב (892) נתקבל לאב"ד בקהל מאגענדארף, ויסד ישיבה לעצמו, והרביץ תורה בקדושה וטהרה.

רבי שאול בראך
(תשוי"ח לנינו רנ"צ ברודי)

הי' קנאי נלהב, לא חת מפני איש, לחם מלחמת הי' צבאות בקנאות אין קץ. התנגד בכל תוקף ועוז נגד המטיפים החדשים שדרשו בביהכנ"ס בלשון לעז, כמו כן לחם בציונות מחלמה קשה ועזה, ובזה הפליא לעשות מכל בני דורו. נסע לצדיקי הדור, כמו הצדיק משיניווע זצ"ל בעל 'דברי יחזקאל' זצ"ל (נפטר וי' טבת תרנ"ט), והצדיק מוה"ר יהושע מבעלזא זצ"ל (נפטר כ"ג שבט

תרנ"ד), והצדיק בעל 'קדושת יום טוב' בסיגוט זצ"ל (נפטר כ"ט שבט תרס"ד), והי' חשוב בעיני כל צדיקי דורו.

בשנת תרנ"ז (897) הוציא לאור את ספרו 'משמרת אלעזר' בהעלם שם המחבר, ונתקבל מאד אצל הלומדים, ואח"כ שאר ספרים ('ליבא בעי', פאקש תרס"ח; 'שאול שאל', מונקאטש תרע"א; 'אבות על בנים' עמ"ס אבות עם הקדמה ארוכה מלאה מוסר ויר"ש, סעאיני תרפ"ו. ועוד ספרים: 'טוב דברך' על הגדש"פ, 'בהיות הבוקר' על חג השבועות, 'גבעת שאול', 'דבר המלוכה' ועוד).

בשנת תר"ע (910) נתקבל לקהל קראלי, וניהל שם ישיבה מפורסמת, ותיקן תקנות גדולות. ובשנת תרפ"ה (925) נתקבל לקהל קאשוי הגדולה. סיבת עזיבתו את קראלי שאהבה בנפשו, משום מעשה שהיה, כי בשנת תרפ"ג קרה מקרה לא טובה כי חייל אחד רומני עמד על יהודי אחד ת"ח ויר"ש, ושמו ר' ברוך שעהן ז"ל ממיהאלפאלווא הסמוכה, ורצחו נפש בבית הנתיבות של העיר קראלי, הי' ינקום דמו. המשטרה רצתה לנתח את גופו מטעם החוק, כדי הנרצחים, כדי לעמוד ע"י בדיקה רפואית

על סיבת מיתתו. מנהלי הח"ק פנו מיד אל ראש המשטרה הרומנית עם הגר"ש ז"ל בראש, למנעו מן הנתוח משום נימוקים וטעמים דתיים. וכדי שיהיו בטוחים בתוצאות הענין מסרו לידו סכום הגון לשחדו, שיתן אוזן קשבת לבקשתם. ואחר שקיבל מידם את השוחד, הבטיח להם על נאמנותו שלא ינתחוהו. ומה מאד התפלאו ונודעזעו בני הח"ק כשראו ביום המחרת כשהביאו הבר מינן לקבורה, שהי' מנותח מראשו ועד רגליו, באופן שראש המשטרה הרומנית בגד בהבטחתו. ובעת שהספידו דיבר קשות במר נפשו נגד העם הרומני, ואמר: 'עבדים משלו בנו', עבדים שפלים שאין יודעים כל נימוס, וכוזבים באמונתם. ופי' הפסוק בתהלים (קמד, ח) אשר פיהם דבר שוא, כי לא רק מה שמדברים בפיהם הוא שוא ושקר, אלא שגם ימינם, מה שמקבלים שוחד בימינם, הוא ג"כ ימין שקר, ומבטיחים

ואינם עושים, כמו הני 'צוענים' שאין להם שום נימוס. ובעת ההיא בשנים הראשונות של השלטון הרומני, הי' מפונקים מאד על דברי ריבות בשעריהם, ורצו לאסרו על דבריו הקשים, והרבה יגיעות יגעו בני קהלתו להצילו ממאסר. ובכ"ז הי' נרדף תמיד מצד המשטרה, ועל כל דבר קטן הציקו לו, עד שהחליט בדעתו לעזוב את מדינתם, וכשהציעו לפניו את כסא הרבנות בקאשוי (צ'כיא) שמח שמחה גדולה שסוף סוף יעלה בידו להיפטר מהרומנים.

ובבואו לעיר קאשוי, ותהום כל העיר לקראתו מרוב שמחה וחדוה. משיבתו יצאו הרבה הרבה גדולי התורה והיראה. שם הוציא כמה חיבורים בכל מקצועות התורה, וקודם פטירתו בשנת ת"ש (940) התאונן הרבה על צרות ישראל שתכפו עליהם בעת ההיא.

נפטר בשיבה טובה בן ע"ה שנה ביום כ"ו שבט ת"ש לפ"ק 'ומנו"כ בקאשוי'.

כמה מבניו ישבו על כסאות רבנות (בנו הגאון מוה"ר נפתלי צבי זצ"ל הי' אבד"ק מאגענדארף, בנו הג"מ אלעזר זצ"ל הי' רב ומגיד בביהמ"ד 'מחזיקי תורה' בקראלי, ראה עליו להלן, חתנו הג"מ ר' יהושע פאלק פרידמאן הי' דומ"ץ ור"מ

בקאשוי), ונספו יחד עם קהלותיהם בעת חורבן יהדות אונגארן. הי' ינקום דמם.

הרב ברוך פריינד
ירושלים

צאצאי רבי בן ציון וועבער מירושלים (ב)

לפנינו מאמר מסיים על צאצאי הגאון רבי **מרדכי אליעזר וועבער** אב"ד אדא (עלה 24, 25, 26, 29, 34). בעלה 40 פרסמנו על בנו של הרב מאדא רבי **בן ציון וועבער** וחתנו רבי **אברהם אהרן זוננפלד**, לפנינו המשך לתולדות צאצאי רבי בן ציון, א. רבי **שמואל אהרן**. ב. ר' ירמיה. ג. מרת אלטע **הדסה הויזמן**.

א. הרה"ח ר' שמואל אהרן וועבער – שזורי

נולד ביום י"א סיון תרמ"ה. למד בישיבת אור חדש בראשות הגאון ר' יונה ראם זצ"ל. נשא בשנת תרס"ד את מרת **שרה** בת הרה"צ ר' משה ישראל ברנשטיין ילידת כ"ד טבת תרמ"ו [ר' משה ישראל היה בנו של הגאון ר' בנימין יהודה לייב ואביו של הגה"צ ר' פישל ברנשטיין, ראב"ד בית הדין לעדת החסידים בירושלים המכונה ר' פישל דיין]. מרת שרה נפטרה ביום ב' דר"ח מרחשון תשי"ג ונטמנה בהר המנוחות. על מצבתה נחרת: ...נכדת הצה"ק הרה"א הגדול מקארלין, הרא"ש מסטאלין, היהודי הקדוש מפרשיסחא, הרה"ד והרה"מ מלעלוב, זצוקלה"ה זי"ע. וכה כתב הרה"צ רבי יעקב מהוסיאטין: ב"ה יום ה' פ' נח תשי"ג. לכבוד ידידי הנכבד הרה"ג החריק מוכתר במעלות ובמדות טובות מוה"ר שמואל אהרן שזורי נ"י. האסון הנורא אשר קרהו בהקטף פתאום פתיל חייה של אשת נעוריו ע"ה ובאופן כה מזעזע, הכאיב את נפשי מאד. המקום ינחם אותו ואת הנלוים אליו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ומעתה אך טוב וחסד ירדפוהו עד עולם. כעתירת מוקירו המשתתף בצערו והמצפה לישועת כלל ישראל במהרה. יעקב במוה"ר יצחק.

רבי שמואל אהרן וועבער

רבי שמואל אהרן בעודו יניק זכה פעם לשמש את הגה"ק המהרי"ל דיסקין זי"ע, היה גאון עצום בכל חדרי התורה וסופר מהיר, כבר בקטנותו הבריק בחריפותו, והגאון רבי יוסף חיים זוננפלד, שהיה מחותנו של אביו, אהבו והשתעשע עמו עד למאד, ובספר שהעניק לו ב'בר מצוה' הפליג בשבחיו כעל אדם גדול. היה איש של צורה וכל כולו מקרין שמחה ועליצות, לבושו הוד והדר והקפטן הירושלמי היה עוטה אותו גם בימות החול, וגם כאשר התייצב לפני מלכים ורוזנים בכל מדינות העולם לא שינה את לבושו, גאה היה ביהדותו ובחסידותו. פיקח ובעל ידע רב והופעה מיוחדת אשר העניקה לו מעמד מרומם אשר ניצל זאת לטובת היישוב היהודי באר"י. משנת

תרע"ה עד תרע"ט שימש כמזכיר ומנהל כולל גליציה בירושלים. מגדולי הפעילים להצלת אלפי נפשות להעלותם לאר"י ובהם הצלת האחים הקדושים כ"ק מרן מהר"א מבעלזא וכ"ק האדמו"ר מבילגורייא זי"ע. ארבעים שנה מתחילת שנת תר"ץ ועד סוף שנת תש"ל ערך את הירחון התורני "קול תורה" ששימש כבימה

מרכזית לפרסום חידושיהם של חכמי וגדולי התורה המפורסמים, ובו גם פירסם בהמשכים את חיבורו "אשיות" על סוגיות התלמוד. דבקותו ברבותיו ואמונת צדיקים שלו היו לשם דבר, דבוק בהרה"ק רבי דוד צבי שלמה מלעלוב בהתבטלות מוחלטת ואיש אמונו. ממנו המשיך את ההתקשרות בבנו הרה"צ רבי שמעון נתן נטע ובנכדו הרה"צ רבי משה מרדכי. היה בעל מספר נפלא אודות הצדיקים שזכה להסתופף בצילם, ורוב הסיפורים והד"ת מאדמו"רי לעלוב זי"ע, מפיו נשמעו, ומשמש עד היום כמעתיק השמועה מבלי שינוי. זכה לזקנה מופלגת ונפטר י"ט שבט תש"מ, נטמן בהר הזיתים

זו לשונו בצוואתו :

ב"ה. פעה"ק ירושלם ת"ו. ז"ך תשרי תש"ו לפ"ק. **רבי שמואל אהרן וועבער בזקנותו**
שטר-צואה.

אודה לה' על חסדו אתי מעודי ועד היום ואני מעתיר ומצפה לטל אורו וישעו עד זקנה ועד שיבה ועד זיבולא בתרייתא שלמא ליהוי. ובאשר לא ידע האדם את עתו אני מצוה כדלקמן: רחמנא אמר ברא לירות ויורשי עפ"י דתוה"ק הוא רק בני יחידי מחמדי הרב בן ציון הי"ו, והנני בטוח בבנותי היקרות והנעלות ... ובחתני היקרים ... שכולם ת"ל יראת ה' מעוזם, כי יענו ברצון וללא עכוב לכל מיני חתימות הדרושות מצדם לותר על זכותם החקית בעזבון לטובת בני יחידי שי' בכל אשר ישאר אחרי, למען קיים ירושה דאורייתא, שבמלואה מוצאת גם נפש המוריש את מנוחתה כאשר שמעתי מפי קדשו של מורי ומאורי הצה"ק הנפלא **הרדצ"ש בידרמן** זללה"ה, אדמו"ר הזקן מללוב בירושלים זי"ע.

בידו של נכדו כ"ק אדמו"ר הצה"ק הנפלא **הרמ"מ בידרמן** שליט"א אני מוסר את האפוטרופסות הכללית לסדר לפי דעתו ופקודתו את דבר סלוק חובותי ובכללם כתובת אשת נעורי הצנועה מרת **שרה** שתחי', והעמדת היתר - אם ישאר וכמה שישאר - בחזקת בני ויורשי היחיד שי'.

מ"ק כריתי לי מחיים בקנין מח"ק גחש"א אשכנזים עוד סמוך לפטירת אמי הצדקת מרת **חסא יוכבד** ע"ה בח' מנ"א תרצ"ג במעלה הר הזיתים ע"י אחי המופלא מו"ה **ירמיה** ז"ל לרגלי א"א החסיד מוה"ר **בן ציון** ז"ל.

להוראות קדשו של כ"ק אדמו"ר שליט"א ישמעו גם בנוגע לי ולנפשי ולמהלך לבי"ע במניעת הספדים, בזרוז הקבורה, בבנין המצבה ובנוסחתה בהרחקת תארים, ומדבריו לא יפילו צרור ארץ כי אליו אני קשור בגוי"נ ובצלו ובצל אבותיו הקדושים זי"ע אני חוסה בזה ובבא.

זכות אבות ואמהות וזכות אה"ק, שסבלתי מיסוריה, תעמוד לי בזה באיו"ש ובנחת מצאצאי - דור ישרים יבורך בתוך כלל ישראל, ותגן עלי בבא למלט נפשי משאול ולהיותה צרורה בצרור החיים עד כי יקיצו וירננו שוכני עפר לחיי עולם, א"ס.

שמואל אהרן ובר

צאצאיהם :

א. מרת פריידא גיטל הגר

נולדה ביום י"ג אדר תענית אסתר תרס"ח, ונישאה ביום כ"ה כסלו יום ראשון של חנוכה תרפ"ט להרה"צ רבי יהודה זונדיל הגר אדמו"ר מסאווראן נכד לאדמו"רי סאווראן וקוסוב. הרבנית הצדקת, ששמה הלך לפניו בצדקותה וחכמתה, נפטרה ביום כ"ד ניסן תש"מ, ונטמנה בחלקת הרבנים שבמרומי הר הזיתים. על מצבתה נחרת : פ"נ הרבנית הצוה"ח בת קדושים מגזע רם היחס מרת פריידא גיטל הגר ע"ה בת הרב ר' שמואל אהרן זצ"ל הנו"מ שרה ע"ה, נכדת הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג, ר' אהרן הגדול מקארלין, ר' דוד מלעלוב, היהודי הקדוש מפרשיסחא והברוך טעם מלייפניק, זכותם יגן עלינו ועכ"י אמן.

רבי יהודה זונדיל הגר

בעלה הרה"צ רבי יהודה זונדיל נולד ביום כ"ד שבט תרס"ו לאביו הרה"צ רבי יצחק מאיר אב"ד ואדמו"ר מסטאנוויץ נפטר כ"ז ניסן תרפ"ו, מילא את מקום אביו הרה"צ רבי משה צבי אב"ד ואדמו"ר סטאנוויץ, גדל אצל זקנו הרה"ק רבי דוד מזאבלטוב, ע"פ הוראת הרה"ק בעל צמח צדיק מויזניץ כיהן באדמו"רית, נפטר כ"ט טבת תרנ"ו, בנו של הרה"ק רבי ברוך מסאווראן חתן הרה"ק רבי דוד מזאבלטוב. ובנו של הרה"ק רבי שמעון שלמה מסאווראן נפטר ח' תמוז תר"ח, בנו של הרה"ק רבי משה צבי מסאווראן, שאחרי פטירת הרה"ק מאפטא, נחשב לזקן האדמו"רים וחסידיו נמנו לאלפים, נפטר כ"ה טבת תקצ"ח. את חינוכו קיבל מאביו הק', ומשחר נעוריו כבר התפרסם בגדלותו וגאונותו בתורה ובקדושה.

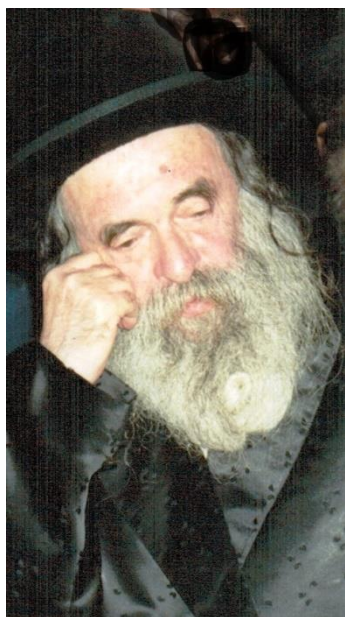
בהיותו בן י"ז גלה ללמוד תורה בישיבתו הרמה של הגאון רבי אליעזר דוד גרינוואלד אב"ד סאטמר בעל קרן לדוד. בה עלה במעלות התורה. יומם ולילה רכן על ספריו והשתלם בכל מקצועות התורה, בראש חודש אלול תרפ"ה עלה לארץ הקודש, ובהגיעו לירושלים הצטרף לקבוצת בחורים שעלו זה עתה מן הגולה (בהם חבריו וידידיו הרה"צ רבי יוחנן טוורסקי מרחמיסטריווקא והרה"צ רבי מרדכי גולדמן מזוועהיל), שהיו יחד את הגרעין של ישיבת "שפת אמת", שהוקמה בשנת תרפ"ד, והיתה הישיבה החסידית הראשונה בירושלים ובה מקום לאש"ל. כשהגיעה הידיעה המעציבה על הסתלקות נזר ראשו אביו לגנזי מרומים, שלחו אליו מחסידי אביו הק' בסטאנוויץ שיגיע לכהן פאר תחת אביו. אך הוא באחת כי בוש לשבת על כסא רם של אבותיו הק', אף זאת, שכ"ארץ ישראל איד" - אין בדעתו לעזוב את הארץ הקדושה ולשוב לגולה, בהפטירו - "פה אשב כי אינתייה". והיא שעמדה לו בחסדי השי"ת, להינצל ביום עברה ולקיים שם ושארית לפליטה גדולה עד ביאת גואל צדק.

כשעלה הרה"ק רבי יהודא לייב אשלג - בעל 'הסולם' לארץ הקודש, וקבע את דירתו ב"גבעת שאול" שבפרוור ירושלים, התלקטו מתי מספר מאברכי ירושלים והוא ביניהם, והיו מכתתים רגליהם אליו ללמוד רזי תורה בלימוד הנגלה והנסתר. עם הפגזת העיר, בשנת תש"ח, העתיק את ביתו לשכונת "קטמון". כאן נאספו אליו חסידים ואנשי מעשה משארית הפליטה וחסידיו בית אבא ונתקשרו בו. בפניהם נשא מדברותיו, ובחלקם הובאו לדפוס ע"י נכדו הרב יוסף ירוחם פישל אב"ד סאווראן בשם "רמזי דברים". בתקופה קשה זו היו ה"מחתרות" למיניהם אשר זינבו בנשמות בחורי ישראל, והיה הוא מדבר על לבם לבל תמוט רגלם, ומצא מסילות בלבם, ונשארו בקהל ה' הם ובניהם אחריהם. כבימי נעוריו כן גם עד זקנה ושיבה היה קם משנתו בשעה שלוש אחרי חצות הלילה, והיה ניגש מיד ללימוד התורה בנגלה ובנסתר, לבו וביתו פתוחים לרווחה שבמרכזת היא עבודת קירוב כל יהודי אפילו פשוט שבפשוטים, והזרים לתוכם חיות דקדושה, מקור אמונה ובטחון. מיתרי כינורו של בית דוד התנגנו בו והיתה תפלתו העריבה מהדהדת באזני קהלו, שומעי לקחו, אשר למשמע אוזן נמס כל לב, והיה עומד ללא ניע וזיע ושופך שיח לפני קונו ומעיניו יורדות נחלי דמעות. מעשיו בצדקה וחסד לאין שיעור היו לשם דבר, אף שהיה מצמצם עד גבול הצמצום בהוצאותיו ובהוצאות בני ביתו, מעולם לא חס על ממונו כשהיה צריך לתמוך בידי יהודי הטעון תמיכה, בכל מקרה כזה לא היה גבול לפזרנותו. אורחיו הרגישו את עצמם כאילו הם חוסים בצל הוריהם. ובד בבד התהלך עמם בפשטות.

ח"י שנות חייו האחרונות היו מלווים בסבל בתואר, כאשר אין מילה בלשונו, ולו 'דומיה' תהלה - כי לא נשמעה ממנו אנחה מעולם. ולעת סעודה שלישית פרשת

במדבר הובהל לבית הרפואה לאחר שאיבד את הכרתו, ובהפציע אור בוקר השבת קודש פרשת בהעלותך, ט"ז בסיון תשנ"ג, עלתה נשמתו הטהורה למרום. על מצבתו שבמרומי הר הזיתים בחלקת הרבנים, חרות לאמר: פ"נ עט"ר הרה"צ המפורסם החסיד המקובל פאר מקדושים מוהר"ר יהודה זונדיל זללה"ה בהרה"צ המפורסם מוהר"ר יצחק מאיר זללה"ה אבדק"ק סטאנוץ והגליל הנו"מ לאה ע"ה. ביתו פתוח לרוחה ונפש נענה השביע, קירב רחוקים לתורה ומצוות ומבקשי ה' מצאו בו מרגוע. נו"נ לרבותה"ק הבעש"ט בנו הרה"ק ר' צבי בן בנו הרה"ק ר' אהרן מטיטוב, רבינו חיים הכהן רפפורט מלבוב, הרבי ר' יחיאל מיכל מזלוטשוב, האהבת שלום מקאסוב ובנו הרה"ק ר' דוד מזאבלטוב, והרבי ר' משה ליב מסאסוב, האוהב ישראל מאפטא, ובן אחר בן להרה"ק ר' משה צבי מסאווראן, ולמעלה בקודש מצוקי ארץ מדור דור זצללה"ה זיע"א. נלב"ע ביום שבת קודש לסדר בהעלותך את הנרות ט"ז סיון תשנ"ג.

צאצאיהם:

רבי אברהם שלמה בידרמן

1. הרבנית מרת **חיה ברכה עלקא תחי' נישאה** להרה"צ כ"ק האדמו"ר רבי **אברהם שלמה בידרמן** מלעלוב זצוק"ל. נולד ביום א' אד"א תרפ"ו בקראקא שבפולין לאביו הרה"צ רבי משה מרדכי אדמו"ר מלעלוב, והסנדק היה הרה"צ רבי ישעיה הלברשטאם מטשחוב. בגיל ארבע עלה עם אביו לאר"י והתגורר בירושלים. בהגיעו למצוות העניק לו אביו את התפילין המיוחדות שהיו לו בירושה מאביו הרה"צ ר' שמעון נתן נטע, באמרו: הייתי יכול למכרם ולהתעשר אולם עדיף לי כי אתה תזכה בהם. והורה לרקום על שקית התפילין "אברהם שלמה בידרמן שליט"א" על אף שכינוי זה היה מוסיפים לאדמו"רים ורבנים חשובים, יצוין: כי באגרת ששלח הרה"צ מטשחוב בשנת תרצ"ג כאשר היה ילד בן שש שנים ומכנהו "הילד אברהם שלמה שליט"א", בבחרותו נכנס עם אביו להרה"ק רבי אהרן מבעלזא וכאשר קרא את הקוויטל

שהגיש אביו קרא את שמו בהתפעלות "א בחר מיט יראת שמים" ובהיפרדו החזיק את ידו משך זמן מה. יגיעתו בתורה היתה לשם דבר ותמיד מצאוהו שקוע ולן בעומקה של תורה ומתעלה בטהרה ורוממות הנפש, בן כ"ב שנים בא בכור המבחן אצל חשובי הרבנים שעיתרוהו בכתר הוראה. לאחר נישואיו התמנה לראש ישיבת

לעלוב בירושלים, משעבר אביו לתל אביב התמנה לרב בית המדרש והחל למסור שיעורי תורה ועוד. אביו העריכו והחשיבו מאד ועל כל דבר היה מבקש לשמוע את דעתו ואף מפנה רבים להתייעץ בענייניהם עם בנו בכורו. באמרו: "מיין אברהם איז א בר דעת". בשליחות אביו נסע לתקופה של שלש שנים להפריח את השממה בעיר עפולה והסביבה וקול התורה והתפילה החל להישמע שם, ויצק בעשר אצבעותיו את היסוד של מה שקם לתפארה "מוסדות מגדל העמק". תלמידיו מאותן השנים מעידים שנהפכו כליל בעטיים של אורחותיו ושיעוריו ששינתה את חייהם מן הקצה אל הקצה והקימו בזכותו בתים לתפארת על אדני התורה. לאחר פטירת אביו ביום כ"ד טבת תשמ"ז, עלה על כס האדמורו"ת והחל להנהיג עדתו ביד רמה, כל כולו בער באהבת ישראל ודאג כאב רחמן לכל פונה, דאג לבית תבשיל לנצרכים שיהיה פתוח עשרים וארבע שעות ביממה, נפשו מתרחבת משמחה בעת אשר יושבים מסביב שולחנו יהודים וסועדים. תפילותיו היו בחרדת קודש ושפך שיח לפני בוראו עבור עמו ישראל לרפואה ולישועה ורחמים, עסק רבות בהפצת תורתו ומשנתו של הבעל שם טוב, ניהל את עדתו בבית מדרשו בירושלים במשך שלש עשרה שנה מתוך אהבה ומסירות לכל יחיד ויחיד ופעל למענם ישועות מתוך ענווה יתירה ובהצנע לכת, נפטר במוצש"ק פ' בשלח אור ליום ט"ז שבט תש"ס ונטמן בהר הזיתים.

רבי ישראל שלמה שיינפלד

הורי: א. מרת מאטיל אשת ה"ה ר' שלמה ווסרמן. ב. מרת רבקה רחל תחי' היתה נשואה לה"ה ר' ישראל שלמה שיינפלד זצ"ל הרב הצעיר דביהמ"ד 'אור מלא' בקרית הרצוג. מצעירותו נודע כמתמיד עצום ויודע ספר, ועוד טרם נישואיו זכה להתעטר בכתר ההוראה. רבות בשנים היה יגע ולן בעומקה של תורה בכולל ברסלב כחברותא עם ראש הישיבה הגה"ח רבי נתן צבי קעניג. בהיעדרו של אביו הג"ר יהוסף חיים שיינפלד שליט"א מילא את מקומו ברבנות בקרית הרצוג והכל היו מפנים אליו את שאלותיהם. מפואר במידותיו והנהגותיו הטובות, מצוין בגמילות חסדים ובהכנסת אורחים, כאשר כל מר נפש מצא בביתו אוזן קשבת. היה נוהג להדליק 52 נרות בכל מוצאי שבת, ולפלא שנפטר בצעירותו בגיל 52 ביום א' טבת תשס"ד נר ז' דחנוכה. נטמן בביה"ח 'סגולה' בפתח

תקוה בסמוך לאהל ה'אמרי יוסף' מספינקא זצוק"ל. ג. מרת חנה רייצא נולדה ביום ח' טבת תשט"ז. נפטרה במיטב שנותיה ביום כ"ג מנ"א תשס"ה נטמנה בהר הזיתים, בעלה ה"ה ר' אהרן צבי בעק שליט"א. ד. הרה"צ ר' שמעון נתן נטע אדמו"ר מלעלוב ביתר, נולד ביום י"ט אייר תש"כ והברית היה ביום כ"ו אייר "יסוד שביסוד" התהלך בגינוני קדושה וטהרה, כל ימי חייו היו הסתר בתוך הסתר, מידותיו הנשגבות ודקדוקו

רבי שמעון נתן נטע בידרמן

בהלכה על כל תג ותג עד כדי מסירות נפש, כן היה מופלא במידת הצדקה, כל ימיו חי ביסורין אשר קבלם באהבה, נפטר בדמי ימיו ביום כ"ו אייר תשס"ח. נטמן בהר הזיתים. זוגי מרת שולמית תחי לבית פיש. ה. הרה"צ ר' יצחק אייזיק מאיר, זוגי מרת נחמה לבית קרישבסקי. ו. מרת לאה, נולדה ביום י"ח ניסן תשכ"ח, נישאה להרה"צ ר' אברהם ירחמיאל רבינוביץ שליט"א אדמו"ר מביאלא-אוסטרובא. נפטרה ביום י"ד סיון תשע"ב. נטמנה בהר הזיתים. ז. מרת שרה אשת ה"ה ר' פנחס לובינסקי.

2. הרה"צ רבי **יצחק מאיר הגר** אדמו"ר מסאווראן שליט"א זוגי הרבנית מרת **מלכה לאה אסתר** בת הגה"צ רבי משה אדלר רבה של שיכון הרבנים בירושלים בן הרה"צ רבי יוסף מלעלוב, שהיה נכדו

הגדול של רבי דוד צבי שלמה בידרמן מלעלוב. נולדה בט"ז באדר, יום הג' ל'פורים המשולש, תר"ץ. בשנות נעוריה זכתה להסתופף בצל זקנה הגה"צ רבי פישל דיין, ראב"ד ירושלים. נפשה הרכה הושפעה עמוקות מאישיותו הכבירה, ומגיל ט"ו, בראותה בחולשת הסבא והסבתא, עברה לשכון בבית גדול זה, משך שנים ארוכות התמסרה בלב ונפש לסייע בכל הנדרש בצרכי ביתו, שהיה תל תלפיות בתוככי ירושלים, עד שנאלצו כולם לברוח מהעיר העתיקה בשנת תש"ח. זכרון אבותיה וזקניה הקדושים לא מש מזכרונה. תמיד היו שגורים על פיה אמרותיהם ופתגמי חכמתם, והיתה שופעת עובדות וסיפורים מאלפים על קדושתם וצדקתם, ארחות קדשם והנהגותיהם בקודש היו נר לרגלה כל הימים. ובאופן בולט ביותר היתה נוהגת להשריש בצאצאיה את מקור המחצבת, שיעמידו לנגד עיניהם את דיוקנות הסבים והסבתות, וילכו לאורם. נפטרה ב"ב מרחשון תשס"ט. נטמנה בהר המנוחות.

הורי: **א.** ה"ה ר' יוסף ירוחם פישל זוגי מרת מרים בת הגה"צ רבי יעקב זונדל קרויזר **ב.** ה"ה ר' ישכר דוב זוגי מרת הינדא בת הרה"ח רבי זלמן לייב זייבאלד. **ג.** מרת דינה אשת ה"ה ר' דוד שלמה קליין.

3. מרת **מאטיל מטילדה** תחי' נישאה להגאון ר' **משה יוסף מילצקי**, נולד בירושלים ביום כ' טבת תרפ"ח לאביו הגה"צ ר' חיים חייקל זאב [יליד תר"ס בסלובודקה שם למד בצעירותו. בבחרותו נשלח ע"י הסבא מסלובודקה ללמוד אצל רבי אלתר שמואלבין חתנו של הסבא מנובהרדוק בשיבת סטוצין בה התקרב לרבי לייב חסמן, בתקופת מלחמת העולם הראשונה ולאחריה נותר ברוסיה כשליח נובהרדוק ופעל במחתרת להפצת תורה

לבחורים שהתפזרו משיבות רבות שנסגרו, בעקבות פעילותו זו נידון למוות, אך בחסדי ה' שוחרר, סיפורי מופת אודות פעילותו בשנים אלו נפוצו בישיבות ליטא. עלה לאר"י בשנת תרפ"ג וכיהן כראש ישיבה בחיי עולם במשך שנים רבות, רבים מגדולי הדור היו באים להתייעץ עמו בענייני יראת שמים ועבודת ה', נפטר ביום כ"ה שבט תשכ"ד].

רבי משה יוסף מילצקי

למד בת"ת וישיבת חיי עולם, כבר מילדותו ניכרו בו כשרונותיו הברוכים ופקחותו הרבה, והיה מפליא את שומעיו באמרותיו השנונות. כאשר הגאון מטשעבין הגיע לאר"י ונתמנה כראש ישיבת חיי עולם, התקרב אליו ביותר ורבו החשיבו כאחד התלמידים המובהקים, כן התקרב לראש הישיבה הגאון ר' שלמה שרייבר, ולשכנו של אביו הגה"צ ר' אריה לוי, ממנו ומאביו למד הרבה בעניינים של בין אדם לחברו. עוד בצעירותו החל לקרב צעירים שעזבו את הישיבות לקרבם ולחזקם ביראת שמים והרעיק עליהם חוס ואהבה עם שיעורי תורה ומוסר, ובמשך השנים קירב אלפים רבים למאור שבתורה, גדולי ישראל הביעו הערכתם לשיעוריו ופעולותיו, ופעם באמצע השיעור הגיע האדמו"ר הבית ישראל מגור, לחזות במו עיניו את השמועות על הצלחתו בקירוב בחורים לתור"ש וזכה לברכותיו החמות. כן התקרב להגאון ר' אהרן קוטלר אשר בחר

בו להוביל את המערכה הציבורית נגד גזירת גיוס בנות, והתפרסם כאחד ממנהיגי הציבור הנערצים בירושלים. בהמלצת הגאון ר' אהרן קוטלר הגיש מועמדות לדיינות באומרו אליו: שראוי שאנשים כמוך יכנסו לעול הרבנות, ונתמנה לאב"ד, כן היה ראש כולל בישיבת חיי עולם בשעות אחה"צ, נמנה לחבר ועד הפועל של אגודת ישראל, וחבר פעיל בועד למען טהרת המשפחה והיה יורד אל העם אשר בשדות להביא את דבר ה' בענייני טהרת המשפחה. פעיל בענייני צדקה רבים, כסף רב עבר דרכו לנוקמים וגבאי צדקה רבים באו להיוועץ בו בדרכי איסוף הצדקה. הקדיש רבות להשכין שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, ורבים מגדולי ישראל שלחו אליו להשכין שלום, בהם האדמו"ר הלב שמחה מגור והגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך. היה מגיע לכותל המערבי בשמש הקופחת, כשעיניו דומעות ופיו ממלמל "יבנה המקדש, יבנה המקדש" - בערגה, כבן המתחנן בפני אביו אוהבו. היה מהלך ברחוב כשפניו מאירות לכל יהודי באשר הוא, ומחפש הוא באותה העת לעשות עוד מעשה חסד עם יהודי, כי הלא צוואה לו מאביו לעשות בכל יום לפחות שלושה מעשי חסד. נפטר ביום כ"ה תמוז תש"ע ונטמן בהר המנוחות.

רבי ברוך אויערבאך עם אביו הגרש"ז אויערבאך

הורי: א. מרת הדסה, נישאה לה"ה ר' ברוך בן זקוניו של הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך, נולד ביום י"ג תמוז תשי"ד למד בת"ת וישיבת עץ חיים, תלמיד חכם מופלג, האדיר את הספר מהרי"ט אלגאזי השלם. יד ימין של אביו הגדול, ובעת עמדו על משמרתו בכיבוד הורים ושימוש חכמים האיר פניו לכל מי

שפנה לאביו גם בשעות טרודות ביותר. שנים רבות שמע פסקי הלכות מאביו, ברוב הנושאים ידע וזכר אם הלכה זו נאמרה לרבים או ליחיד, אם הלכה זו הורה אביו הגדול שיש לאמרה לרבים או שמא לצנועין בלבד, ובשימוש-חכמים שעשה אצל אביו ידע לחתור תמיד ליסוד הדברים. כאשר נשאל על דעתו של אביו על מקרה פלוני או אלמוני, היה משתדל תמיד להבהיר את יסוד הענין ולא רק את הפסק, ואכן רבים נהנו מגאונותו, ושאלות רבות נשאלו והשיב בטוב טעם בחכמה ובישרות, גם אביו העיד בו שהוא ראוי להוראה בהרבה ענינים, שכן בשאלות רבות שהביאו לפני אביו כיוון ר' ברוך לדעתו. סיגל לעצמו כמפעל חיים את מידת "ולבן שיניים מחלב" חיוכו המשתפך ומילותיו העסיסיות היו כופים על כל מי שפגש בו לחזור לשמחת-חיים, הוא לא ויתר לאדם שהילך קדורנית, כל יהודי אחר שפגש בו תמיד דאג להשרות אורה של בטחון, הוא ידע להכניס בקרב הסובבים אותו הרגשת רוגע ושמחה שליוותה אותם לזמן רב. נהרג בתאונת דרכים ביום ז' אלול תשנ"ט ונטמן בהר המנוחות. ב. מרת חנה אשת ה"ה ר' דב ישראלון. ג. ה"ה ר' ראובן זוג' מרת אילה לבית הורביץ. ד. מרת חסא יוכבד אשת ה"ה ר' יצחק לוקסנברג. ה. מרת מרים שרה אשת ה"ה ר' יעקב גרוסמן. ו. ה"ה ר' חיים חייקל זאב, זוג' מרת יעל מינה לבית פראנק. ז. מרת לאה אשת ה"ה ר' חיים זאב בנצאל. ח. מרת שושנה אשת ה"ה ר' שלמה שפיגל.

4. מרת חסא יוכבד נולדה ביום כ"ב אדר תרצ"ד. נישאה ביום א' אלול תשי"ז להגאון איש האשכולות ר' שמואל אלעזר היילפרין, נולד ביו"ט ראשון של חג הסוכות תרצ"ג לאביו הגה"ח ר' חנניה יוסף היילפרין נצר למשפחת רבני ברזאן בגליציה, וחוטרי מגזע רבנו בעל התניא והשו"ע זי"ע. למד בישיבת חיי עולם אצל הגאון ר' שלמה שרייבר זצ"ל, ואצל הגאונים רבי יצחק אייזיק שר ורבי מרדכי שולמן בישיבת סלבודקה. בשנת תשי"א החל את לימודו בישיבת תורת אמת חב"ד

בירושלים והיה לתלמידו המובהק של ראש הישיבה הגאון רבי משה לייב שפירא. הוסמך לרבנות ודיינות, שנים היה חבר במערכת האנציקלופדיה התלמודית, גאון ובקי בהלכה ואגדה ובחסידות, ידען בתולדות עמנו וקורות החסידות והיישוב היהודי בארץ ישראל, מעתיק שמועתן של גדולי רבני חב"ד בדורות הקודמים ומחדש מקורי בכל תחומי התורה, נואם בחסד לצד עשייה גדולה ומסועפת ברבנות ובהרבצת תורה והפצת מעיינות החסידות. דבקו לרבו כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, ומסירותו לכל ענייני הקדושים, היו לשם דבר, במשך למעלה

רבי שמואל אלעזר היילפרין

מיובל שנים נטל חלק ארי במפעלותיו במעש, באומר ובכתב. במסירות נפלאה, ובתבונה השמורה לו טבע את חותמו במגוון תחומים: בהקמת צעירי אגודת חב"ד בירושלים, בביסוס וחיזוק ישיבת "תורת אמת" חב"ד בירושלים שבראשה עמד רבות בשנים, כרבה של שכונת בית-ישראל ובית הכנסת חב"ד ליובאוויטש, שנולד בה, גדל בה, והטביע את חותמו על תושביה והבאים בתוכה למעלה משישים שנה, בפעילותו הרבה והמסורה למען משפחות יוצאי גליציה כחבר הנהלת כולל 'חבת ירושלים' וגולת הכותרת של מפעליו ביסוד מפעלו הכביר 'אגוד צאצאי רבנו הזקן' ועריכת 'ספר הצאצאים' במסגרתו, כאשר הזמן הנותר מנוצל עד תום

להרבצת תורה וחסידות והתעסקות בכל דרישות השעה. נסתלק לבית עולמו ביום י"ג באדר תשס"ט, תענית אסתר 'זמן קהילה לכל', שהיה יום חביב עליו במיוחד, בצינו תדיר שזוהי תענית 'שמחה', שכן לא נתקנה לזכר הצער כטעות העולם, כ"א לזכר הצום שצמו להצלחת המלחמה שהייתה באותו יום "שלושה עשר בו", הרי שנותר בזה רק הצד החיובי כלשון הנביא "צום ויום רצון לה'". זוג' הרבנית מרת חסא יוכבד פעילותה הציבורית הייתה מגוונת ורחבת היקף וכללה בין השאר: פעילות במסגרת ארגון 'נשי ובנות חב"ד' ועמידה בראש הארגון בירושלים. יזמה פרסום נרחב בעיתונות הכללית והדתית והחרדית בארצנו הק' אודות חשיבות "טהרת המשפחה" ועידוד הילודה, הראשונה שהגתה את רעיון אסיפת כתבי הרבי מליובאוויטש זי"ע אל נשי ובנות ישראל לפונדק אחד, בדמות הספר "מגבעות אשורנו", גולת הכותרת של פעילותה הייתה יוזמת וביצוע כתיבת ספר תורה שבו נטלו חלק מאות אלפים מישראל לכבוד הרבי והרבנית נ"ע, והכנסתו אחר כבוד ברוב פאר והדר ובהשתתפות אלפים מחסידי חב"ד, לבית הכנסת "בית מנחם"

אשר בכפר חב"ד ביום טו"ב כסלו תשמ"א. נפטרה ביום י"ט תמוז תשס"א, נטמנו בהר המנוחות. זכו לבנין וחתנין רבנן רבנים ומרביצי תורה.

הורי: **א.** מרת שרה מלכה אשת ה"ה ר' ישראל נחום וילהלם. **ב.** מרת פעשה הדסה אשת ה"ה ר' יונה אלימלך יעקובוביץ. **ג.** ה"ה ר' יצחק מאיר היילפרין זוג' מרת שרה לבית קוזלינר. **ד.** ה"ה ר' משה צבי היילפרין, זוג' מרת חנה לבית הרצל. **ה.** מרת רחל לאה אשת ה"ה ר' צבי עקיבא אייזנבאך.

5. הרה"צ **רבי ישכר דוב הגר**, נשא את ש"ב הרבנית מרת **יוכבד** תחי' בת הרב אברהם לייב קליין. עליהם נכתב בהרחבה ב'עלי זכרון' 40.

הורי: **א.** מרת לאה אשת ה"ה ר' נחום אליהו ברנשטיין. **ב.** ה"ה ר' מנחם, זוג' מרת אסתר צירל לבית אייזנבאך. **ג.** מרת חיה רבקה אשת ה"ה ר' ברוך קליימן. **ד.** מרת ברכה אשת ה"ה ר' נתן אריה הלר. **ה.** מרת מלכה אשת ה"ה ר' משה צבי לעוו. **ו.** ה"ה ר' יצחק מאיר, זוג' מרת רחל לבית מלר. **ז.** ה"ה ר' זאב וואלף, זוג' מרת תמר דבורה לבית אייזנבאך. **ח.** מרת פנינה פערל אשת ה"ה ר' שמעון ראס. **ט.** מרת חנה אשת ה"ה ר' משה שמואל שוורץ. **י.** מרת פריידא גיטל אשת ה"ה ר' דוד מרקשטיין. **יא.** ה"ה ר' פנחס דוד, זוג' מרת נחמה שפרה לאה לבית הלפרין.

רבי בן ציון הגר

6. הרה"צ **רבי אלתר בן ציון הגר** נולד ביום כ"ג בשבט תש"א, בילדותו למד בתלמוד תורה חיי עולם, בבחרותו למד בישיבת ערלוי והמשיך בישיבת ויזניץ בצל ש"ב כ"ק האמרי חיים זי"ע, שבו דבק בלב ונפש ואף זכה להתחבב על רבו. נשא את מרת **לאה** תחי' בת הרה"ח ר' אהרן זלצר זצ"ל מחבר ספר ליקוטי זוודא קלילא על שובבי"ם ועו"ס. בשנותיו האחרונות של חותנו עמד לימינו וטיפל בו במסירות עד ליומו האחרון. רבי בן ציון התפרסם בשנינותו וחריונותו כאיש חכם ופיקח ורבים נהנו ממנו עצה ותושיה, זכה לקירבתם של גדולי ישראל בהם ה'לב שמחה', ה'מנחת יצחק', והגאב"ד רבי משה אריה פריינד זצ"ל, כן עמד לימין

האדמו"ר מסאסוב זצ"ל בייסוד קרית ישמח משה, ולימין הרה"צ ר' אשר פריינד זצ"ל בייסוד ארגון "יד עזרה". ביתו היה פתוח לרווחה בכל שבתות ומועדי השנה לקרב אחינו בניי לאבינו שבשמים, כיבד ה' מגרונו בהיותו שליח ציבור ובפרט בימים הנוראים. בשנת תשמ"ט פתח את בית מדרשו ע"ש זקנו הרה"ק ר' דוד מזאבלטוב בנו של הרה"ק "אהבת שלום" מקאסוב זי"ע, והיה פינת יקרת לתורה וחסידות. בסוף ימיו סבל מכאובים ומחלות והוסיפו לו את השם אלתר. נפטר ביום

כ' תשרי תשע"א ורבים ליווהו בדרכו האחרונה, ולפי בקשתו עם הניגון קה אכסוף של זקנו הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע, נטמן בהר המנוחות בסמוך למקום קבורת הרה"צ ר' אשר פריינד לפי בקשתו שאליו היה דבוק בנפשו עד סוף ימיו.

הורי: **א.** ה"ה ר' משה לייב, זוג' מרת מלכה דבורה לבית הברשטס. **ב.** מרת טויבא יונית אשת ה"ה ר' יונתן צבי פישל. **ג.** ה"ה ר' יצחק מאיר, זוג' מרת בלומה לבית קעניג. **ד.** ה"ה ר' ישראל, זוג' מרת צביה לבית פרישווסר. **ה.** ה"ה ר' דוד מנחם מנדל, זוג' מרת רייזל לבית פלדמן.

7. מרת **נחמה פערל** אשת הרב החסיד ר' **נתן וולף** ב"ר אפרים, מנהל ומשפיע בישיבת נחלת הר חב"ד וחבר הנהלת אגודת חסידי חב"ד בארה"ק. בניו וחתניו רבנים משפיעים ושלוחים בארץ וברחבי תבל.

הורי: **א.** מרת שרה דינה אשת ה"ה ר' חיים יהודה גרינברג. **ב.** ה"ה ר' יוסף יצחק, זוג' מרת חיה לבית סלאוין. **ג.** מרת בריינדיל. **ד.** ה"ה ר' מנחם מענדל, זוג' מרת חנה לבית קפלן. **ה.** ה"ה ר' יששכר דובער, זוג' מרת דבורה לבית גורביץ. **ו.** ה"ה ר' אברהם, זוג' מרת חנה לבית וישצקי. **ז.** ה"ה ר' שמואל אהרן, זוג' מרת דינה לבית זלמנוב. **ח.** ה"ה ר' בנימין, זוג' מרת שטרנא שרה לבית גרינברג. **ט.** מרת פריידא גיטל אשת ה"ה ר' מנחם מענדל זלמנוב. **י.** ה"ה ר' שניאור זלמן זוג' מרת שרונה לבית קופרמן.

8. הרה"ח ר' **יחיאל מיכל הגר**, זוג' מרת **ברכה** בת הרה"צ ר' יהושע אלבוים.

הורי: **א.** ה"ה ר' חיים מרדכי בצלאל, זוג' מרת שרה ריבה לבית אדלר. **ב.** מרת שרה אשת ה"ה ר' יצחק בק. **ג.** מרת נחמה פערל אשת ה"ה ר' שלמה יהודה סגל. **ד.** מרת מאטיל אשת ה"ה ר' שלום דוב רבינוביץ. **ה.** מרת חנה הדסה אשת ה"ה ר' שאול הורוביץ. **ו.** מרת פריידא גיטל אשת ה"ה ר' יהודה מנחם כהן. **ז.** מרת מרים דינה אשת ה"ה ר' חיים דרוק. **ח.** ה"ה ר' שמואל אהרן, זוג' מרת מושקא לבית לייכטער. **ט.** ה"ה ר' אברהם, זוג' מרת חיה מושקא לבית ברנשטיין. **י.** ה"ה ר' לוי יצחק, זוג' מרת דבורה לאה לבית סובל

9. הרה"ח רבי **אברהם יהושע העשיל הגר**, זוג' מרת **אסתר שושנה** בת הרה"ח ר' זושא גרליץ.

הורי: **א.** ה"ה ר' יצחק מאיר, זוג' בזיוו"ר מרת דינה לאה לבית גלבשטיין נפטרה ביום כ"ט תשרי תשס"ט נטמנה בהר המנוחות. זוג' בזיוו"ש מרת שפרה חיה ויטא לבית זיילער. **ב.** מרת שרה אשת ה"ה ר' חיים הולצברג. **ג.** מרת לאה אשת ה"ה ר' יוסף יצחק אשכנזי. **ד.** ה"ה ר' שמואל נחמיה, זוג' מרת חיה גנשא לבית פרוש. **ה.** מרת פריידא גיטל אשת ה"ה ר' משה זלמן קמינצקי. **ו.** מרת חוה גינדל אשת ה"ה ר' ישעי' גרליצקי. **ז.** מרת גולדה יהודית אשת ה"ה ר' שלום דובער הלוי ברוד. **ח.** מרת חסא יוכבד אשת ה"ה ר' שניאור זלמן אליעזר חזן. **ט.** מרת נחמה פערל אשת ה"ה ר' ישראל משה מרדכי טייטלבוים. **י.** ה"ה ר' אהרן, זוג' מרת חנה לבית וולף.

ב. הרה"ח ר' בן ציון בן רבי שמואל אהרן וועבער

נולד ביום ה' שבט תר"פ, ולמד בתלמוד תורה וישיבת חיי עולם. נשא ביום ג' טוב סיון תש"ב בירושלים את מרת חיה רחל בת הרה"ח ר' אלישע חיים קלירס ז"ל הי"ד, נהרג במאורעות תרפ"ט בעיה"ק צפת בגיל 21, בן הרה"צ ר' משה קלירס זצ"ל אב"ד טבריה. זוג' ר' אלישע חיים מרת חנה בת הרה"ח ר' פנחס מרדכי זינגר ז"ל מזקני וחשובי חסידי קרלין. ר' בן ציון היה איש חריף, תלמיד חכם ויודע ספר, מחשובי הלומדים בחיי עולם, ומעורכי ירחון קול תורה, מחשובי חסידי לעלוב. נפטר ביום כ' אלול תשס"ד ונטמן בהר המנוחות סמוך לציון אמו. מרת חיה רחל נפטרה ביום כ"ז טבת תשנ"ו.

ב"ח

בס"ט ובאז"ט

הננו מתכבדים להומין את כב' לכלולת

בגנו החריף	עם ב"ג	בגנו החריף
הב' בן ציון	שח"י	הב' בן ציון

הכתולה המהוללה

חיה רחל שח"י

(בת הרה"ר אלישע חיים זק"ל)

בהנח"ח מוהר"ם קלירס זצ"ל)

שתהיה ברצ"ה ביום ג' טוב"ב סיון תש"ב, שעה 4 אחה"צ.

במלון פלטיין, רחוב אגריפס ירושלים.

ומכבדינו נכבד.

שמואל אהרן ובר

ורעייתו

אדריסה לתלגמוח : ובר — קלירס, ירושלים.

רבי בן ציון וועבער וההזמנה לחתונתו

צאצאיהם:

1. ה"ה ר' אלתר אלישע חיים, זוג' מרת יהודית לבית ווייס. הורי: א. ה"ה ר' אליעזר ראובן, זוג' מרת לאה לבית הורוביץ. ב. מרת פייגע אשת ה"ה ר' חיים הערש לאווי. ג. ה"ה ר' פנחס מרדכי, זוג' מרת שפרה לבית יאקאבאוויטש. ד. מרת ברכה אשת ה"ה ר' יצחק אלעזר ווערצבערגער. ה. ה"ה ר' משה אליהו, זוג' מרת אסתר לבית יאקאבאוויטש. ו. מרת דבורה אשת ה"ה ר' אברהם מרדכי גליק.
2. ה"ה ר' דוד צבי שלמה, זוג' מרת ציפורה לבית הירש. הורי: א. משה מנחם. ב. מרת חסיה יוכבד אשת ה"ה ר' מאיר שניטצער. ג. מרת גאלדא הענדיל אשת ה"ה ר' משה האלפערט.
3. ה"ה ר' יוסף, זוג' מרת חיה עטיל לבית ראזנפעלד. הורי: א. ה"ה ר' חנוך העניך מרדכי, נולד ביום כ"ט אד"א תש"ל, נפטר בערב פסח תשס"ט ונטמן בבית החיים דמאנסי. ב. מרת דבורה אסתר אשת ה"ה ר' משה נתן אבערלאנדער. ג. מרת ריזל

ברכה אשת ה"ה ר' משה אברהם ברוין. ד. ה"ה ר' משה יואל, זוג' מרת בינה ליפשא לבית שנרער. ה. הב' יחזקאל שרגא אהרן, נולד כ"ט כסלו תשמ"ג, נפטר ו' תמוז תשס"ו ונטמן בבית החיים ניו דזערסי. ו. ה"ה ר' חיים אלישע ברוך, זוג' מרת הינדל לבית כ"ץ. ז. שבע סימא חנה.

4. מרת חסיא יוכבד אשת ה"ה ר' גבריאל פינחס אייזן. הורי: א. מרת שרה פעריל אשת ה"ה ר' אברהם גליק. ב. ה"ה ר' אלתר אלישע חיים, זוג' מרת דינה סעריל לבית ווייס. ג. מרת מרים פייגל אשת ה"ה ר' יעקב יוסף בראנסדורפער. ד. מרת אסתר דבורה אשת ה"ה ר' ישעיה שטערן. ה. פסח אהרן פתחיה. ו. מרת חנה אשת ה"ה ר' שלום אליעזר האממער.

רבי שלמה יעקב געלבמאן

5. מרת נחמה פעריל, נישאה להרה"ח ר' שלמה יעקב געלבמאן ז"ל. נולד בארץ ישראל ביום כ"א אלול תשי"א לאביו הרה"ח ר' בנציון משה, למד בתלמוד תורה וישיבת סאטמר בברוקלין. היה משמח חתנים בדברי בדחנות שזורים בדברי חז"ל ובימי הפורים אצל אדמו"רי סאטמר הרה"ק ה"ויואל משה" וה"ברך משה" זי"ע. גולת הכותרת היה בהוציאו לאור את תשעת החלקים של הספר "מושיען של ישראל" מתולדותיו של הרה"ק ה"ויואל משה", שנחשב לספר היסטורי רב היקף. בקי בכל הפרשיות הסוערות ביהדות החרדית משך 200 שנה האחרונות, בין קהילות, ובפרט במאבקי הרבנים נגד תנועות ה"משכילים" והריפורמים

משנאי ה'. כן היה בקי נפלא בכל הגזעים והחצרות החסידיות, תמיד היה שולף מאסמי זיכרונותיו העשירים סיפורים, עובדות, מהצדיקים והחסידים מדורות הקודמים, מאמרים מספרי החסידות שהיו שגורים בפי. כאשר פתח פיו במעמדים ציבוריים ריתק את כל הקהל, כל אמירה וכל סיפור התמתק בפי השומעים כדבש ונופת צופים, כן היה מראשי המוסדות ובקשרים מצוינים עם כל נגידי ועשירי החסידות. נפטר בשבת הגדול פרשת צו ח' ניסן תשע"ה ונטמן בקרית יואל. הורי: א. מרת דבורה אשת ה"ה ר' אברהם יקותיאל ליבערמאן. ב. מרת מילכה לאה אשת ה"ה ר' חיים משה שטיינמעץ. ג. מרת אסתר פרומא אשת ה"ה ר' יעקב יוסף שטערן. ד. מרת רייזל בונא אשת ה"ה ר' יואל לויפער. ה. ה"ה ר' יואל, זוג' מרת חנה בילא לבית שווארץ. ו. ה"ה ר' אברהם חיים אלישע, זוג' מרת לאה רייזל לבית ווייס. ז. ה"ה ר' מנחם מענדל זלמן, זוג' מרת אסתר רבקה לבית קאהן.

ג. מרת ברכה עלקא רוטבלט בת רבי שמואל אהרן וועבער

רבי שלמה יהודה רוטבלט

נולדה ביום ח' סיון תרפ"ג, ונישאה ביום כ"ד סיון תש"ג להרה"ח ר' שלמה יהודה רוטבלט. נולד ביום ט"ו תמוז תרפ"ב בעיר סאניק שבפולין ליד לודז', לאביו הרה"ח ר' שלום צבי מחסידי ה"אמרי האמת" מגור, אשר עוד זכה להתלוות לאביו הרה"ח רבי שלמה בנוסעו אל הרה"ק ה"שפת אמת" זי"ע. כעלם צעיר נסע ר' שלמה יהודה ללמוד במתיבתא בוורשה שבנשיאות האמרי אמת, ופעם בלמדו עם חברותא בשטיבל בוורשה ומתייגעים בענין מוקשה במסכת עבודה זרה, ובפאתי השטיבל נראה לפתע כ"ק מרן ה"בית ישראל" שעדיין היה אברך וניגש אליהם ושוטח בפניהם ברהיטות את מהלך הסוגיא. שנים רבות סיפר ר' שלמה בערגה על אותם רגעים מרוממים, שזה היה המפגש הראשון עם רבו לעתיד, ומאז נקשר ל"בית ישראל". אחד מידידי אביו בא עמו בדברים שכל

אימת שיחפץ בנסיעה לגור, ישלם לו הוצאות הנסיעה, ואכן זכה להיות בגור בהזדמנויות שונות, המראות והזיכרונות מאותם נסיעות ליווהו כל ימיו. בשנת תרצ"ז עלה עם הוריו לארץ ישראל והתיישב בירושלים ונכנס ללמוד בשיבת שפת אמת, [אביו ר' שלום צבי היה המייסד של בית הכנסת רשב"ם בירושלים והגבאי שם עשרות בשנים], קשר מיוחד היה לו בימי אברכותו עם כ"ק מרן ה"לב שמחה". גם בשנים בהם עסק לפרנסתו בתור פקיד במשרד הסעד, היה מקדיש שעות רבות ביום ללימוד בחברותא עם ידידו ורעו הרה"ח ר' רפאל יעקב כהנא-שפירא, ושנים רבות היה החברותא של הרה"ח ר' ישראל קליין מחשובי חסידי בעלזא. נפטר בן פ"ו שנים ביום י"ד טבת תשס"ח, זוג' מרת ברכה עלקא נפטרה בשיבה טובה בשנת צ"ה לחייה ביום ג' כסלו תשע"ח, נטמנו בהר המנוחות.

הורי: 1. מרת סימא רחל, נולדה בשנת תש"ה נפטרה ביום י"ג חשוון תשע"ז נטמנה בהר המנוחות. בתה מרת שרה אשת ה"ה ר' יעקב קמינסקי. 2. מרת חדווה פריידא גיטל אשת ה"ה ר' יחיאל פרידמן. הורי: א. ה"ה ר' יצחק מאיר, זוג' מרת פסיה לבית קורנפלד. ב. ה"ה ר' נתנאל, זוג' מרת שרה לבית זיידורף. ג. ה"ה ר' מרדכי יאיר, זוג' מרת חיה לבית לפה. ד. מרת רות אשת ה"ה ר' יעקב דינקלס. 3. ה"ה ר' אברהם מרדכי, זוג' מרת אלא יעל לבית וויינשטוק. הורי: א. מרת חיה אשת ה"ה ר' יהודה כהן. ב. ה"ה ר' יעקב זוג' מרת חנה מרים לבית מנהיימר. ג. מרת שרה אשת ה"ה ר' ישראל זיידמן. ד. מרת נחמה פערל אשת ה"ה ר' ישראל באטוס. ה. שמואל אהרן. ו. ה"ה ר' שלום צבי,

זוג' מרת שרה לבית גרינפלד. ז. מרת מרים אשת ה"ה ר' ישראל נח נוישטאט. 4. מרת שרה אשת ה"ה ר' שמואל זאב הכהן ליטוין. הורי: מרת מיכל אשת ה"ה ר' יצחק מאיר אברמציק. ב. מרת דבורה אשת ה"ה ר' אברהם שמואלס. ג. ה"ה ר' מרדכי אהרן, זוג' מרת חיה מינדל לבית גולדהר. ד. מרת יעל אשת ה"ה ר' מנחם מושקוביץ. ה. מרת חנה חדוה אשת ה"ה ר' ישראל נרדמן. ו. מרת אפרת אשת ה"ה ר' דוד גילרנטר. 5. מרת חנה שפרה אשת ה"ה ר' אברהם נחום בלז. הורי: א. ה"ה ר' אפרים שמואל אהרן, זוג' מרת יעל לבית וידבסקי. ב. ה"ה ר' שלום צבי, זוג' מרת חיה לבית בלוי. ג. מרת מרים אשת ה"ה ר' יוסף רגוזניצקי. ד. מרת הדס אשת ה"ה ר' אלי פולק. ה. ה"ה ר' דוב יצחק, זוג' מרת רבקה לבית פרידלנדר. ו. בנימין. ז. נתן שמחה בונם. 6. מרת חסא יוכבד אשת ה"ה ר' ישראל זלושינסקי. הורי: א. ה"ה ר' שמואל אהרן, זוג' מרת תהלה לבית מילר. ב. ה"ה ר' שלום צבי, זוג' מרת נעמה לבית איזק. ג. מרת מיכל אשת ה"ה ר' אלי לפקוביץ. ד. מרת רות אשת ה"ה ר' נתנאל וויינשטיין. ה. בנימין. ו. אביגיל.

ד. מרת חיה גרובייס בת רבי שמואל אהרן וועבער

רבי יצחק אלטר גרובייס

נולדה ביום י"א טבת תרפ"ה, ונישאה ביום י"א אלול תש"ד באולם אמדורסקי בירושלים להרה"ח ר' יצחק אלטר גרובייס. נולד בחודש אלול תרפ"א בעיר אפטא שבפולין לאביו הרה"ח ר' אברהם יהודה ארי' לייב ולאמו מרת שרה לבית ניסנבוים, נקרא אלטר ע"ש הרה"ח ר' אלטר קנדל שהיה מחשובי חסידי בעלזא ומהנדיבים הגדולים, והחזיק בכספו את כל היושבים בבעלזא. לימים כאשר ר' יצחק אלטר היה גר בתל אביב ונכנס אצל כ"ק מרן מבעלזא זי"ע קם מפניו ואמר ר' אלטר קנדלס אייניקל. עלה עם הוריו לארץ ישראל בשנת תרפ"ה, ובשנת תרצ"ו כאשר כ"ק מרן האמרי אמת היה באר"י פתח בתל אביב ישיבה עם ששה תלמידים ור' יצחק אלטר ביניהם, הישיבה נקראה הסניף של ישיבת שפת אמת בירושלים, לימים נקראה בשם ישיבת חידושי הרי"ם. אמו של ר'

יצחק אלטר נתאלמנה בצעירותה, ונדבה את ביתה אשר עליו הוקם הישיבה, ובעת הנחת האבן הפינה של הישיבה נתכבד ר' יצחק אלטר שהיה אברך צעיר, בנוכחות כ"ק מרן הבית ישראל בהנחת האבן לאות הוקרה לאמו הנדיבה. הוא אכן הצטיין מאד בכיבוד אם שהיה גר עם אמו במשך 30 שנה עד פטירתה בשנת תשל"ה, לאחר מכן עלה לגור בירושלים עם חמיו רבי שמואל אהרן ולשרתו עד פטירתו. בתקופת מגוריו בירושלים היה הבעל קורא אצל כ"ק מרן הבית ישראל. נפטר בפתאומיות

בליל הסדר תשמ"ג ונטמן בהר הזיתים מעל המערה של אדמו"רי גור. זוג' מרת חיה נפטרה ביום י"ח טבת תשס"ב ונטמנה בהר המנוחות.

רבי אברהם יהודה ארי' ליב
גרובייס

הורי: 1. ה"ה ר' אברהם יהודה ארי' לייב, נולד ביום ל' שבט תש"ו ונפטר ביום כ"ב ניסן אסרו חג פסח תשס"ה, נטמן בבית החיים פתח תקוה. אבי א. מרת חדוה רחל אשת ה"ה ר' גדעון שפירא. ב. ה"ה ר' משה נתן גרובייס. 2. ה"ה ר' בן ציון, זוג' מרת שרה לבית מאירוביץ. הורי: א. ה"ה ר' אברהם ישעי', זוג' מרת חיה מוסיא לבית גישייד. ב. ה"ה ר' יהודה אריה, זוג' מרת מלכה לבית קנובלביץ. ג. ה"ה ר' שלמה, זוג' מרת רבקה לבית לסקי. ד. מרת נחמה פערל אשת ה"ה ר' יוסף טלוביץ. ה. מרת זיסל דבורה אשת ה"ה ר' יהודה נח הלוי ציטרנבויס. ו. מרת חסא יוכבד אשת ה"ה ר' יעקב מאיר ברגר. ז. מרת הענא חנה אשת ה"ה ר' נטע הכהן כ"ץ. ח. ה"ה ר' יצחק אלטר, זוג' מרת דבורה לבית קאשמאכר. 3. ה"ה ר' ישראל מרדכי, זוג' מרת רבקה לבית

האכהייזר. הורי: א. מרת יוטא הענא אשת ה"ה ר' יהודה אריה לייב וקשטיין ב. מרת שרה אשת ה"ה ר' חנוך חיים דוב אבוביץ. ג. מרת פריידא צירל אשת ה"ה ר' צבי טוביה הכהן שוורץ. ד. מרת נחמה פערל אשת ה"ה ר' יהודה דוב הלוי בלוס. ה. ה"ה ר' יצחק אלטר, זוג' מרת שרה לבית ווייצמן. ו. הדסה. ז. יוחנן. ח. יוכבד. 4. ה"ה ר' דוד שמשון, זוג' מרת שרה איטה לבית אסתרזון. הורי: א. ה"ה ר' ישראל אלטר, זוג' מרת חיה לבית הדר. ב. ה"ה ר' אברהם מרדכי, זוג' מרת שיינדל לבית קונפניצקי. ג. מרת צפורה פייגא מינצא אשת ה"ה ר' אברהם מרדכי שוורץ. ד. מרת רבקה אשת ה"ה ר' שמחה בונם רוזנשטרך.

לרבי שמואל אהרן היו עוד כמה ילדים שנפטרו בקטנותם

ב. הרה"ח ר' ירמיה ב"ר בן ציון וועבער

נולד בשנת תרמ"ט, ונקרא על שם זקנו הגאון ר' ירמיה אב"ד לייפניק. תלמיד חכם עצום וניבאו לו עתיד מזהיר. פרסם מחידושי תורתו בירחון "בית ועד לחכמים", ואף ערך ספר מחידושי לדפוס כשהוא אך בן ט"ז שנה ונשאר בכתובים. נשא את מרת **לאה פריידא** בת ר' בנימין ברנשטיין הנקרא "ר' בנימין ר' פישליס" בן דודו של כ"ק אדמו"ר ר' פישל מסטריקוב. אך חודשים ספורים לאחר נישואיו חלה בדלקת קרום המוח ונפטר בקיצור ימים. מרן הגרי"ח זוננפלד אמר עליו בהספדו: "פרי הארץ לגאון ולתפארת". נחרט על מצבתו: אבן מקיר תזעק / על האי שופרה דבלי / בארעא, פרח חמד נטע / שעשועים, האברך חוי"ב / החסיד תמים / משים לילות כימים בתו"י / מו"ה **ירמיה** ב"ר / בן ציון וועבער נ"י, נכד הג' / מאדא והגאון מקאמארן / והגאון האדיר ברוך טעם / והגה"ק ה"ר שמעלקא זצ"ל / מגזע הב"ח / ני"ע כ"ג שבט תרס"ט בעשרים לחיו / תניצ'בה'.

הקדמה

בעוה"י יום רביעי לסדר נצבים וילך
שערים יום לחודש רחמים אלול שנת תרס"ד

יתברך הוציר וישתבח הבורא אשר ברא את עולמו הזה פרווררו לעוה"ב אשר יקנו כל איש בו חבל לחיותו זה בתורה וזה בקבורה וזה במילות חסדים וזה בשלשלתו והנחיל את התורה לעמו ישראל בני אברהם אברהם ורע יצחק יחידו יעקב בנו בכורו על ידי מבחר האנשי משנה רבינו ע"ה תורה שבכתב אשר נתונה לכתוב מיד לדוית אצל איש ואיש ללמוד מתוכה וללמד אותה לכל התלמידים הבאים והנחיל להם פירוש התורה שבכתב, בע"פ, לגדולי ישראל כמו שכתב רש"י ב"ח פרקים, ובקדמה לפרקים האלה, וכל אחד ואחד ד"ה כותב מה שקיבל מרבותיו על הספר לכונן וד"ה דורש בע"פ וכיון שראו רבינו יהודה הנשיא הנקרא רבינו הקדוש (כדאיתא בסוף מסכת כתובות) שהתורה משתכחת מירשאל מוגלות המד ומספרתם קבץ עקרי תורה שבכ"פ וחזיר ששה סדרי משנה וכל סדר חילק למסכתות וכל מסכתא לפרקים כפי הסדר אשר נבחר מאת ישיבת חכמים אשר היו בבית רבו ולמדו שמה ועל פיהם כתב את הששה סדרי משנה, והרבה דברים ופירוש למשנה לא הסכימו כולן או אשר לא הסכימו לכותבם קבץ ר' חייא ור' הושעיא חזקיה וחבריהם, ופירוש למשנה כתביל ד"ה נאמרים ונשנים ע"פ, עד שבא ר' אשי וכתב גם את הפירושים וקראן תלמוד בבלי ואחריו בנו ורבינא ג"כ סדרו קצת והתמם את התלמוד, ור' יוחנן חיבר תלמוד ירושלמי מהאמוראים שהיו בארץ ישראל, ועל השם בבלי חזרו גדולים פירושים וחלכות רבות, אמנם מקום הניחו להתגדר לכל איש הלומד, ולכל ישראל יש את בתורה, ע"כ גם אני השפל והקטן כתבתי למזכרת דברי פירושים ופולמוס שהנני א' אותי הגם שאין כולם אמיתים מ"ס המצא ומצא פירושים אמיתיים, וקצתם מ"פ מאמרי חז"ל אשר הרבה מאנשי השם נתקשו בו ומקום הניחו לי מן השמים בזכות אבותי ואבות אבותי לחדש חידושים ולפלט בפלפול דאורייתא פעם באגדה פעם בחלכה פעם בתורה פעם בגמרא פעם ברשי ומופרי והשם ויכינו ללמוד תורה לשמה וללמודה לחלמידים הכשרים והטובים ואלוך אבותי יחי' בעזרי.

כה דברי המעתיך בקרב לב נפש

הקטן והצעיר ירמיה' בהרב"צ נ"י נכד הר"ר מרדכי אליעזר מאדא ז"ל

אשר ה' בן הר"ר ז"ל שה' מגדולי תלמידי הח"ס ז"ל, ומצד אמי נכד הר"ר ז"ל דוב בעריש פרענקל ז"ל אשר ה' נכד הגאון הר"ר רייב פרענקל ז"ל הברוך מעם ולמעלה בקדוש גנוע וישישים וקדושים, ומצד אב אמי דוד שביני להגאון מוה"ר שמואל שמעלקא הלוי איש דורוויץ ז"ל אחי ההפלאה ז"ל

לאחר פטירתו נולדה בתו
היחידה מרת מרים יהודית,
שנקראה על שמו בחילוף
אותיות שמו ירמיה'. נישאה
בשנת תרצ"ב לה"ה ר' יצחק

ר' יצחק ירמיה' מושקין

ירמיה' מושקין בן הרה"ג ר' יחיאל מיכל ומרת אסתר רבקה לבית סולובייצק, מצאצאי
הגאון ר' חיים מוולוז'ין זצ"ל. נולד בירושלים ביום ט"ז
סיון תר"ע, למד בת"ת ושיבת מאה שערים. הסתיר את
מעשי החסד הרבים שעשה, ורבים נהנו ממנו בעצה
ותושיה, בתחילת חודש אייר תש"ח משנתברו החללים
בירושלים ולא היה מקום לקברם, הציע ודרש בלי הרף
לייחד שדה קבורה ארעי בגבעת רם [שייח באדר], ולא
שקט עד שנתקבלה הצעתו, אחרי ימים מועטים נפגע
מפגז ונפטר ביום י"ז אייר תש"ח, והובא לקבורה
במקום זה. זוגי הצדקנית מרת מרים יהודית על אף כל
מה שעבר עליה ונשארה באלמנותה למעלה מארבעים
שנה, גידלה לבד את צאצאיה ונשארה באמונתה
החזקה, ותמיד ראתה את הכוס המלאה, נפטרה ביום כ"ח אלול תשנ"א ונטמנה בהר
הזיתים. - צאצאיהם :

א. ה"ה ר' בן ציון, נולד ביום י"ב מנ"א תרצ"ב ונפטר ביום י"ג סיון תש"ע, אשתו מרת
רות לבית פרידל נפטרה ביום ט"ז חשוון תשס"ב, נטמנו בהר המנוחות. הורי : 1. ה"ה ר'

יצחק ירמיי, זוג' מרת אילנה אהובה לבית לדרמן. 2. ה"ה ר' נועם שלמה, זוג' מרת שירה לבית גולדשטיין. 3. ה"ה ר' עמית, זוג' מרת גלי לבית ויסוקר. 4. הדסה יוכבד, נולדה תרצ"ה ונפטרה ביום ז' חשון תשס"א, נטמנה בהר המנוחות. 5. הילד אליעזר צבי, נולד בשנת תרצ"ט ונפטר בגיל 6 ביום ט' תמוז תש"ה, נטמן בהר הזיתים. 6. מרת

ר' משה ליפא רבינוביץ

שושנה תחי' אשת הרה"ח ר' משה ליפא רבינוביץ בן הרה"ח ר' שמואל בן ציון ומרת מירל לבית ברגמן, נולד בירושלים לפני כמאה שנה. 7. הרה"ח ר' משה ליפא רבינוביץ. 8. כבר בבחרותו ניכר בכשרונותיו בלימוד התורה והחסידות, כשהוא מתאבק בעפר רגליהם של המשפיעים הגה"ח רבי שלמה חיים ווקסלמן ורבי חיים שאול ברוך זצ"ל, שראה בהם מורי דרך בחסידות ובהתדבקות שלו בכ"ק האדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, מסכת מיוחדת בחייו היתה סיפורי ואמונת צדיקים. מכל סיפור היה מתפעל כמו שהוא היה חלק ממנו. בכל התועודות ביקש

לשמע או להשמיע סיפורי צדיקים, והכל כדי שיושפעו מזה להשומעים. כמו גם התפילות בקברי צדיקים שהיו נר לרגליו, כשהוא מכתת את רגליו להתפלל בקברי צדיקים, ליד קברו של התנא האלוקי רשב"י או אצל הבעש"ט ותלמידיו, אדמו"רי חב"ד לדורותיהם ועוד. במשך שנים רבות לימד תלמידים רבים בארץ ובארה"ב עד שחזר שוב לארץ ועמל לפרנסתו, כשבד בבד המשיך במעשי החסד והצדקה והכל בהצנע לכת. היה ממשכימי קום לעבודת הבורא, בשעות המוקדמות ביותר היה טובל במקווה ולאחר מכן עוסק בלימוד תורה וחסידות. פעמים רבות סיים בחייו את הש"ס במסגרת הדף היומי. וכן למד כל יום 3 פרקים לרמב"ם כתקנת הרבי שהיה דבוק בו, לאחר מכן למד מדי יום מאמר חסידות כאשר הקפיד להתפלל תפילת שחרית כותיקין. משעזב את עיסוקיו לפרנסתו הוסיף בעבודת הקודש, ביום י"ג שבט תשע"ד הלך כדרכו לפנות בוקר לטבול במקווה, ואז לפתע דמם לבו והסתלק לבי"ע. נטמן בהר הזיתים.

הורי: 1. ה"ה ר' יצחק ירמיי, זוג' מרת לאה לבית הרטמן. 2. ה"ה ר' שמואל בן ציון, זוג' מרת רבקה לאה לבית ציוויאק. 3. ה"ה ר' שלום דובער, זוג' מרת נאווה לבית לרר, 4. ה"ה ר' יוסף, זוג' מרת דבורה לאה לבית סודיקביץ. 5. ה"ה ר' זלמן חיים מושקין, נולד ביום ט' סיון תש"ו, התעסק במשך למעלה משלושים שנה בעיצוב כריכות הספרים של עולם התורה, והיה מחלוצי התחום, כמעט ואין ספר תורני שלא עבר תחת ידיו האמונות שעשו את מלאכת הקודש בהמון אהבה ומסירות. "מלך עולם הספרים היהודי", כתבו לו ראשי ישיבות רבים בתעודות הוקרה - על עבודתו הייחודית, ולא היה ספר שהוא עיצב את כריכתו שהוא לא עבר עליו מתחילה ועד סוף. גומל חסדים

בצורה נדירה. תומך גדול בעולם התורה, ממייסדי "זכרון מנחם", תמיד הסתובב עם חיך על פניו ומעולם לא היה ניתן לראותו כועס. גם בשבועות הקשים ביותר שבהם היה חולה מאד, טיפס כל שבת כמה קומות לבית הכנסת הקבוע שם היה מתפלל בגבעת שאול, ובכוחות שלא היו לו הגיע לבית הכנסת כדי להשתתף בתפילה במניין. נפטר ביום ט"ז אדר"ב תשע"א ונטמן בהר המנוחות. זוג' מרת מרגלית תחי' לבית אדלר. הורי: 1. ה"ה ר' יצחק ירמיה, זוג' מרת יפעת לבית אבקסיס 2. יעל. 3. ה"ה ר' יאיר, זוג' מרת אפרת לבית ליברמן 4. נעמה. 1. מרת מיכל אשת ה"ה ר' שמחה בונים אויערבך. הורי: 1. מרת רבקה אשת הרב אורי מקלב, יליד ח' חשון תש"ל בן הרב שלמה ומרת חוה, למד בישיבת פוניבז' לצעירים בראשות הגאון ראי"ל שטיינמן זצ"ל, בכפר חסידים ובמעלות התורה, שקד על התורה ושימש כמשגיח רוחני בישיבת 'היכל התורה' פרשבורג שבראשות הגאון רבי צבי קושלבסקי בירושלים. בנוסף שימש כמגיד שיעור בישיבת 'נתיבות החכמה' בשכונת בית וגן. תלמידו מספרים על דמות מיוחדת שהקרינה אור על כל סובביו הן בהרצת תורה והן ביראת שמים. נפטר בדמי ימיו ביום כ"ח תשרי תשע"ה נטמן בהר המנוחות.

2. ה"ה ר' יצחק ירמיה, זוג' מרת שרה לבית קרויזר. 3. מרת שרה אשת ה"ה ר' משה גראטש. 4. מרת אסתר אשת ה"ה ר' אברהם בלומנשטוק.

ג. מרת אלטע הדסה הויזמן בת ר' בן ציון וועבער

נישאה לה"ה ר' אריה לייב הויזמן ב"ר שמעון, נולד בעיר חברון בשנת תרס"ה, עסק בצרכי ציבור באמונה, היה שותף עם אחיו ר' מנדל במפעל הקרח. נפטר ביום ל"ג בעומר תשל"ח ונטמן בהר הזיתים. זוגתו מרת אלטע הדסה נפטרה בדמי ימיה ביום ט"ז תשרי תרפ"ו ונטמנה בהר הזיתים.

בנם ה"ה ר' בן ציון היה אוהב תורה ולומדיה, סדר יומו היה רצוף בשיעורי תורה, תמיד חיפש לעשות צדקה וחסד, למעלה מעשרים וחמש שנים היה קשור בלו"נ לכ"ק האדמו"ר מקאליב שליט"א, והיה תומך נלהב בסכומים נכבדים לכל מפעלי הצדקה והחסד של כ"ק האדמו"ר שליט"א, כן היה תומך גדול בכולל "בית דוד" בחולון בראשות הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, וזכה להקים שם אולם לימוד עבור אברכי הכולל. נפטר ביום ט' אייר תשנ"ו ונטמן בהר הזיתים, על מצבתו חרוט: רודף צדקה וחסד בלב ונפש, דובר אמת, וכיבד יראי ה' וצמא לדבר ה'. אבי 1. ה"ה ר' יגאל, זוג' מרת שירה 2. ה"ה ר' אמנון שמעון, זוג' מרת שרה.

התודה והברכה :

להרב פנחס לובינסקי. הרב יוסף וועבער מאנסי. הרב שלמה שפיגל. הרב אברהם מרדכי רוטבלט. הרב בן ציון גרובייס. המודיע: במאמר של הרב אברהם ישעיהו והרב ישראל אלטר גרובייס, מרת ש. רבינוביץ, ר' אמנון שמעון הויזמן. ולכל אלה שעמדו לעזרתי בהכנת המאמר, אך אי אפשר לפורטם כי רבים הם.

הרב שלמה יהודה הכהן שפיצר

מערכת 'עלי זכרון' בני ברק

לפני תשעים שנה (20)

תקציר ידיעות על מאורעות, קהלות ואישים מלפני כ-90 שנה, מתוך העתונות היהודית בשנת תרפ"ז: Egyenloseg (אחדות) (להלן בקיצור: Egy); Juedische Presse (יידישע פרעסע) (להלן בקיצור: J.P.); Der Israelit (דער איזראעליט) (להלן בקיצור: Is); Zsido Ujsag (עתון היהודי) בעריכת הרב ארי ליב גרוסברג (להלן בקיצור: Zs. U.)

סילאש-באלהאש - ב-20 ספטמבר [י"ג תשרי תרפ"ז] לאחר פעילות של 52 שנה נפטר הרב קליין אלברט [אברהם צבי]. היה תלמיד ישיבות פאקש ופרשבורג. פירסם מאמרים תורניים. נקבר בערב סוכות. נספד ע"י בנו הרב ד"ר שמואל קליין [רב בנייהיזל] וד"ר אברמסון וילמוש [צבי הרש] רבה של שארבווארד ומזכיר ראשי של הח"ק האורטודוקסי בפעשט. (Egy כ"ז תשרי תרפ"ז עמ' 17)

נייטרה - בחוה"מ סוכות נפטר זקן ושבע ימים בן 80 אדולף אהרנפעלד, שימש במשך שנים רבות כדוגמא ליהודי יר"ש ונודע בצדקותו גם בקרב האוכלוסיה הכללית. היה במשך עשרות בשנים סגן נשיא הקהילה ובמשך 17 שנה נשיא הח"ק. בלווייתו השתתף קהל גדול ועקב חוה"מ לא נישאו הספדים עליו. (J.P. גליון 43 י"ד חשון תרפ"ז עמ' 297)

בית הכנסת בסיגעט

סיגעט - נערכו שיפוצים בבית הכנסת שנבנה כבר לפני מאה שנה בזמנו של הרב יהודה קאהן בעל קונטרס הספיקות. על גג בית הכנסת התקינו בזמנו את לוחות הברית שגודלם לא מצא חן בעיני כמה מחברי הקהילה ודרשו להסירם. בסופו של דבר לפני כ-40 שנה אחד מפרנסי הקהילה בנה

מסגרת מסביב ללוחות וטען ששלח אותן לצורך שיפוצים לוינה. כעת בעת השיפוץ הכללי נתגלו הלוחות מאחורי המחיצות והוצאו משם ונוקו ותוקנו עם הכבוד הראוי להן. (Zs.U. גליון 37 ל' תשרי תרפ"ז עמ' 10)

נובי זאמקי (נייהיזל) - בכנס אגודת ישראל שנערך בשמיני עצרת ניצל הרב יוסף [מאיר] טיגרמן את ההזדמנות ודרש בזכות הפעילות המבורכת של האגודה ושיש להרבות בשגשוגה בעתיד. נבחרה הנהלה ובעלי תפקידים. (J.P. גליון 41 ל' תשרי תרפ"ז עמ' 284)

טעמעשוואר - מלבד הקהילה הניאולוגית והסטטוס קוו קיימת גם קהילה קטנה של אורטודוקסים. רבם הוא הרב ברנט [ברכי'] שיק והוא דרש בשבת האחרונה, בו הודיע שהיות ובקהילתו נוסדה מקהלת גברים שבשירתם חוזרים על שם ה' פעמיים, וכן גם שטרם בנו מקווה, לכן יותר לא תדרוך כף רגלו בבית הכנסת. ועם בנו בן ה-18 הוא אכן עזב. מספר חרדים תמהים על הרב שיצא בתקיפות נגד המקהלה ולאורך עשרות בשנים התעלם לגמרי מהמחיצה הלא כשרה של העזרת נשים. (Zs.U. גליון 37 ל' תשרי תרפ"ז עמ' 10)

קאבא - אירוסי טייטלבוים הלוח [הינדא קריינטשא] מקאבא [בת הרב חיים יהודה ליב טייטלבוים] עם גרוסמן הנריק [חנני' יו"ט ליפא ב"ר יצחק יהודה] מסערענץ'. דרשו הרב הראשי, החתן ורבים אחרים. (Zs.U. גליון 37 ל' תשרי תרפ"ז עמ' 11)

צעהלים - אירוסי שפיגל ברטוש [ברכה, בת ר' שלמה שפיגל] מצעהלים עם גולדשטיין גזה [גדלי' הכהן ב"ר יוסף] מהידונאנאש. (Zs.U. גליון 37 ל' תשרי תרפ"ז עמ' 11)

סערדאהעלי - תגובת הרב כץ אנטל [אשר אנשיל] על מה שפורסם בשמו בגליון הקודם [ראה 'עלי זכרון' 46 עמ' פב בנוגע לרבנות במקום] : אני מצהיר בזה ששום דו-שיח לא התנהל ביני ובין מר מארטון הרצפלד. הוא אמנם ביקר אותי בביתי אך על מצב הקהילה לא החלפנו מילה, ואני מוחה על הדברים שהוא שם בפי. - מצד שני קבלנו תיאור על המתרחש בקהילה. לפי זה פאשקוס ליפוט [יהודה ליב] הנאמן מטעם השלטון הוא אינו איש מפלגה, הוא עומד מעל כל הפלגים והוא אדם אמין ומקובל על כולם. המצב הוא מסובך, כי תומכי בן הרב הראשי המנוח אינם מתחשבים בתקנות היסוד של הקהילה ובהחלטות השלטונות, ורצו לערוך 'הפיכת חצר'. למשל הם חיפשו דרך להשתמש בתואר 'מורינו הרב' בעת העליה לתורה. בכדי למנוע זאת הנהלת הקהילה החליטה ע"פ עצת הנאמן מטעם השלטון לא למכור את המצוות בימי חג הסוכות. זה הרגיו את חסידי הרב הילל [ויינברגר], ולכן הורידו את הגבאי שעומד ליד הס"ת והעמידו במקומו גבאי אחר מאנשיהם שאכן העלה את בן הרב עם התואר 'מורינו הרב' למשך כל ימי החג. אכן לקראת שבת בראשית החליט הנאמן מטעם השלטון לסגור את בית הכנסת בכדי להרגיע את הרוחות. (Zs.U. גליון 37 ל' תשרי תרפ"ז עמ' 5)

כפי שהודיעו לנו המחלוקת מתעצמת, וככל הנראה הקהילה עומדת לפני פילוג. כל פלג מאשים את השני. כפי שקראנו בעיתון יהודי משם 'דער יידישע הערולד'

הוא תוקף את הנאמן הממשלתי פאשקוס ליפוט, ומאשים אותו בריבוי המחלוקת. עיתון בשפה ההונגרית מסלובקיה מסכם את המחלוקות בקהילות החרדיות: מחלוקת ופילוג בפישטאני, כנ"ל בסערדהעלי, במונקאטש ויכוח עם (ויזניץ) [בעלז], בגאלאנטא אוסר רב אורטודוכסי אחד על תלמידיו לאכול אצל הקהילה האורטודוכסית השניה, בנאגיסומבאט (טירנא) השערוריה מתבטאת בכך שהשוטט של הקהילה האורטודוכסית - ממצדדי הרב דושינסקי מגאלאנטא - עבר לקהילת הסטטוטוס-קוו. בהונגריה אין לקהילות עדיין חשק לויכוחים כאלה... (Zs.U. גליון 39 י"ד חשון תרפ"ז עמ' 8)

פרשבורג - בכ"ה תשרי נערך הסיום החצי-שנתי של הש"ס בחברת 'אגודת רעים' וחילקו את המסכתות בין החברים. בסעודה השתתפו 120 בחורים ודרש המנהיג ר' יודא דונאט. הועלה זכרו של הנשיא המנוח היינריך [הב' 'מוריני' חנוך] גרינספלד שנפטר לאחרונה [י"ז אלול תרפ"ו בדמי ימיו בן ל"ג שנה]. (J.P. גליון 41 ל' תשרי תרפ"ז עמ' 284 ; Zs.U. גליון 38 ז' חשון תרפ"ז עמ' 10)

בכ"ה תשרי ביאהרציט של החת"ס דרש הרב הראשי עקיבא שרייבר דרוש-הספד על אודות זקיננו. (Zs.U. גליון 38 ז' חשון תרפ"ז עמ' 10)

הרבנות של הקהילה החרדית פרסמה מודעה ב'לוח זמני התפילה' של צעירי אגו"י של השבוע החולף, ובה דרישה מכל המסעדות, המעדניות, חנויות למוצרי חלב, מאפיות וחנויות לדברי מכולת להירשם אצל הרבנות, בכדי שהללו יוכלו לפרסם את רשימת מקבלי ההכשר מטעמה. בכך יושם קץ למצב הבלתי נסבל שאין פיקוח על מפרסמי ההכשרים למיניהם. (J.P. גליון 42 ז' חשון תרפ"ז עמ' 291)

ביום א' ט"ז מרחשון נערכה חגיגת פתיחת זמן החורף של הישיבה בשיעור-שטובע, השתתפו בה נציגים מהרבנות, מהלשכה האורטודוקסית הארצית, מההנהלה, מהגבאים ואורחים רבים ובני תורה. הרב הראשי [עקיבא] שרייבר הביע בדרשתו את התקווה שאנו תולים בבני הישיבה ואת החובה המוטלת עליהם לשמש כאבן פינה של היהדות. לאחר מכן הוא בירך במיוחד את הגבאים האחראים על ה'מנזה' וכן הוא הזכיר את ר' שמעון שטראססער שיעמוד לצד מנהלי הישיבה ותחת אחריותו יהיו התלמידים הצעירים שזה מקרוב התקבלו לישיבה. (J.P. גליון 44 כ"א חשון תרפ"ז עמ' 303)

בוניהאד - הרב הראשי פרסבורגר אהרן מודיע כי בדעתו לחדש ולפתח את הישיבה המקומית. הן תלמידים מתחילים והן מתקדמים יש להם הזדמנות ללמוד כאן. מלבד השיעורים הרגילים בעיון ופשט ושו"ע ילמדו גם פרשת השבוע עם רש"י. הזנת התלמידים תהיה לפי 'ימים'. ניתן להירשם אצל הרב הראשי. (Zs.U. גליון 37 ל' תשרי תרפ"ז עמ' 11)

שארואר - (מודעה). ת"ת בן 3 כתות עם כוחות הוראה מעולים פותח את זמן החורף בר"ח חשון. מתקבלים תלמידים שיכולים לשלם שכר לימוד מדורג, אוכל משובח בשפע ובזול, תלמידים נזקקים יקבלו אוכל כאורחים [בבתי בני הקהלה]. התלמידים יהיו במשך כל הזמן תחת השגחה קפדנית. זמן הקבלה עד ח' חשון. בקשות בכתב להפנות אל אדולף [אברהם הכהן] שוורץ נשיא התלמוד תורה כאן. (Zs.U. גליון 37 ל' תשרי תרפ"ז עמ' 15)

סענעץ (וארטבערג) - ביום ראשון ב' מרחשון נמסר באופן חגיגי בנין הת"ת שנבנה ע"י מר יוסף סידון לידי הקהילה. בערב נערכה סעודת מצוה בהשתתפות קהל רב גם מבחוץ. נאום מרגש נשא הרב הראשי עמנואל [מנחם מענדל] ברעזניץ, ובו הדגיש את חשיבות לימוד התורה החל מהילדות, ובכך יש לראות את החשיבות הגדולה של התורם. עוד דרשו מלמד בתלמוד תורה אונגר ומר וילהלם דוננבוים מפרשבורג אחיינו של הנדבן [בנם של ר' ברוך דוננבוים בפרשבורג וזוגתו מ' בילא בת ר' מנחם סידון]. (J.P. גליון 42 ז' חשון תרפ"ז עמ' 291)

אויהעלי - ב' מרחשון הוא יום חג בקהילה. ביום זה לפני 40 שנה בשנת תרמ"ז התכנסה אסיפת הנהלת קהילת הסטטוס-קוו על פי יוזמת הרב הראשי לעוו לאזאר [אלעזר] כדי להחליט האם להתחבר לקהילות האורטודוקסיות. הוחלט על פי רוב של 8 קולות נגד 7 לא לשנות את מעמד הקהילה. כאשר נודע הדבר לרב הוא הכריז: מי לה' אלי. והתאספו סביבו רבים שיסדו את הקהילה האורטודוקסית. לקראת סוף החודש הצטרפו 196 חברים בנשיאות שווייגר איגנאץ (שמשמש עד היום חבר בהנהלת הקהילה) לקהילה הזאת. האירוע הזה נהפך בזמנו לסנסציה בכל המדינה כאשר החרדים פרשו מקהילת האם. בסופו של דבר גם הח"ק התפלגה עקב רצונם של אנשי הסטטוס קוו להוביל את הנפטרים בעגלה לבית הקברות במקום על הידיים.

הימים הבאים הביאו קשיים רבים לקהילה החדשה הן מבחינה חברתית והן מבחינה כלכלית. ע"פ החלטת בית המשפט כל רכוש הקהילה נשאר אצל קהילת הסטטוס-קוו, והחרדים נאלצו לדאוג להקמת כל מוסדותיהם. ואמנם לאחר מאמצים רבים נחנך באלול תרמ"ח בית הכנסת חדש ומפואר. עוד לפני כן נפתח ת"ת מיד בעת הפילוג ע"פ דרישת הרב.

כעת ישנם כ-400 חברים בקהילה האורטודוקסית, והיא נחשבת אחת מהגדולות והמבוססות במדינה. הרב יואל פעלנער זצ"ל שנכנס לתפקידו רק לפני 4 שנים שבק לנו חיים לכל חי אחרי פעילות של 3 שנים. פטירת הגאון מהווה חסרון ניכר להתפתחות הקהילה החרדית ומקווים למצוא לו בקרוב ממלא מקום. היחסים עם קהילת הסטטוס-קוו מתנהלים כעת על מי מנוחות. בס"ה יש לציין כי בכל הקהילה

אין אף מחלל שבת בפרהסיא וכל בית מתנהל בכשרות למהדרין. (Zs.U. גליון 37 ל' תשרי תרפ"ז עמ' 2-3)

בימים אלה נפתחה הישיבה באוההעל ובה 50 תלמידים. עקב מחלתו של הרב דיק [הנרש] קיבל על עצמו אויסלנדר לאזאר [אליעזר] את הניהול. (Egy ט"ו חשון תרפ"ז עמ' 16)

פישטאני - על אף תעמולת הפלגים של הציונים והמזרחי מתברר שעד היום הזה (ה' חשון תרפ"ז) לא עזב אף חבר את קהילת האם האורתודוקסית של הקהילה. נעיר שהרב הראשי [קלמן] וועבער בדרשת ה'שבת שובה' הביע את דעתו שכל אלה שמשום מה נוטים לאידאולוגיה הציונית שיחזרו מהר בתשובה, והיה אם לא, הדרך פתוחה לפניהם לעזוב את קהילת האם שלהם. כפי שכתבנו על אף התעמולה האגרסיבית של המחנה הזה אין אחד שעזב את הקהילה. (J.P. גליון 42 ז' חשון תרפ"ז עמ' 291)

במוצ"ש פ' נח ערכה החברה ש"ס בנוכחות ציבור גדול של אוהבי תורה סיום על מסכת נזיר. בחדרן כובד הרב הראשי [קלמן] וועבער, וכן דרש גם הדיין של הקהילה הרב [ישכר שלמה] טייכטאהל. כובד לשאת דברים גם אורח דיין של קהילת לייפציג הנמצא כאן לצורך הבראה. נאמו גם מורה הדת י.א. [כנראה יעקב אברהם] וויינברגר ור' ישראל גרין. (J.P. גליון 44 כ"א חשון תרפ"ז עמ' 303)

טירנבה (טירנא) - אירוסי הבחור שמעון הוף מנייטרא תלמיד ישיבת טירנבה עם סידקא [צארטל] וויינגרטן מטירנבה בת [השו"ב] מו"ה יודא אריה וויינגרטן. הבחור משמש כגבאי של בית המזון ('מנזה') בישיבה. (J.P. גליון 42 ז' חשון תרפ"ז עמ' 291)

בחור ירא שמים געזוכט!

איך זוכע איינען בחור ירא שמים, דער אייניגען קינדערן אנפאנגסונטערריכט אין גמרא אונד חומש ורש"י צו ערטיילען פעדוויקייט בעזיצט, אונד ביי מיר ישיבה-מעסיג צו לערנען געוויילט איז, פיר בכבוד קאסטט אגע אונד פיר דען אונטערריכט בעצאהלונג נאך איבעראיינקאממען ווירד געזארגט. ד"ק יצחק מיכל דושינסקי רב אב"ד דקהל רקוש פלושא.

ראקוש-פאלוטא - מודעה באידיש של הרב יצחק מיכאל דושינסקי מראקוש-פאלוטא על משרת מלמד (Zs.U. גליון 38 ז' חשון תרפ"ז עמ' 8)

קושיצה (קאשוו) - לאחר פעילות מבורכת של שנה זכתה אגודת הצעירים 'בני אמונים' להכרה מאת הקהילה, והיא העניקה לה

אולם לצורך הפעילות. בין המרצים הרב הראשי [שאול] בראך, מזכיר הקהילה לודוויג [שרגא] ווינברג והרבנים [שמואל הלוי] יונגרייז ו[יהושע פאלק] פרידמן. (J.P. גליון 42 ז' חשון תרפ"ז עמ' 291)

ביום שלישי ד' מרחשון נערכה הכנסת ספר תורה בהשתתפות ציבור גדול. הס"ת נכתב ע"י הרבי מבייטש [רבי אהרן הורוויץ] תושב המקום זה שנים אחדות. (J.P.) גליון 42 ז' חשון תרפ"ז עמ' 291)

בעקעשטשאבא - אסון גדול למשפחת שטערן כאשר אבי המשפחה הר' מאיר הלך לעולמו. לצד האלמנה ובני המשפחה התאבלו עליו כל הקהל, כי היה אדם ירא שמים מרבים ות"ח. בהלויתו הספיד הרב הראשי של מאקו פארהנד משה שהיה גם מכירו וגם ומוקירו. ר' מאיר היה ממקימי הקהילה ודאג בראשיתה לקיום מנין ואח"כ לבית כנסת ולמקווה וכן היה מראשי הח"ק. (Zs.U. גליון 38 ז' חשון תרפ"ז עמ' 10)

טוקאי - ב-י"ב חשון נבחר הרב יונגרייז נאנדור [משה נתן נטע הלוי], בנו של הרב מגיוניש [אשר אנשיל] כרב ראשי. (Egy כ"ב חשון תרפ"ז עמ' 16; Zs.U. גליון 40 כ"א חשון תרפ"ז עמ' 9)

סומבוטהעלי - אירוסי אדולף-אברהם שמחה פאשקוס חבר ועד צעירי אגו"י בסערדאהעלי עם אילונקה-יטל [בת ר' שלמה יהודה הכהן] שפיטצער בסומבאטהעלי. (J.P. גליון 43 י"ד חשון תרפ"ז עמ' 297; Zs.U. גליון 39 י"ד חשון תרפ"ז עמ' 11)

הומנע - נתקבלה ידיעה אודות פטירת הרב הראשי יצחק אייזיק פרידריך. היה ת"ח שהתפרסם מעבר לגבולות המדינה, גדול בתורה וחסיד במעשיו וירא ה'. אביו היה [ר' חיים פרידריך] רבה הראשי של טורץ. הוא היה תלמיד של הייטב לב [כנראה ה'קדושת יו"ט'] בסיגעט ושל הרב משה גרינוואלד בקליינווארדין ושל השבט סופר בפרשבורג. האחרון שיבח אותו כבחיר תלמידיו. נשא לאשה את בתו של הרב הראשי של הומנע ד[וד] ל[יב] זאלצער ונתמנה שם כדיין. לאחר 7

שנים בעקבות פטירת אביו שימש כרבה של טורץ במשך 18 שנים. כאשר חמיו נפטר בשנת תרע"ט נבחר במקומו כרב. היה פעיל גם באגודת ישראל והשתתף בכנסיה הגדולה הראשונה בווינה. לאחר מחלה קצרה הלך לעולמו בגיל 52 ב' מרחשון. בלווייה רבת משתתפים הובא לקבורה. (J.P. גליון 43 י"ד חשון תרפ"ז עמ' 296-7; Zs.U. גליון 40 כ"א חשון תרפ"ז עמ' 9)

זילינא (זיליין) - זה מספר שנים שלאחר מאמצים רבים הוקמה במקום קהילה חרדית. במיוחד בהשתדלות משפחת שלזינגר. במקום ישנם 30 חברים והם הקימו מקוה, בית כנסת וכן מעסיקים שו"ב. (J.P. גליון 44 כ"א חשון תרפ"ז עמ' 303)

בּוּדַאפֶּסֶט - להרב [צבי זאב] גליק רבה הצעיר של בית הכנסת ברחוב יושיקה קרה אסון, אשתו [צביה בת רבי יצחק אייזיק הלוי הברפלד אב"ד סאבאטישט-בּוּדַאפֶּסֶט] שנשאת לו רק לפני כמה חדשים נפטרה [בב' דר"ח חשון] עקב מחלה קשה. (Zs.U. גליון 38 ז' חשון תרפ"ז עמ' 10. ראה 'עלי זכרון' 35 עמ' סג, 36 עמ' סט, 44 עמ' עא)

הרבי חיים [יחזקאל] מרדכי וויזל מקבליה-פוליאנה נמצא זה 3 ימים בעיר לצרכי טיפול רפואי. הוא מקבל קהל אצל קרוב משפחתו שטיינמעץ אברהם. (Egy ד' חשון תרפ"ז עמ' 5)

ביקור בסאנאטוריום (בית הבראה) של הקהילה האורתודוקסית ברחוב וארושמאיר בעת סעודה שלישית. האורחים נהנו בשבת שעברה בעקבות דרשתו של הרב הראשי של מאקו הגאון מהר"ר משה פארהאנד. הרב נמצא בטיפול זה כשבוע במקום לאחר שעבר כמה ניתוחים קטנים. מוקיריו ותלמידיו נוכחו בדבר מצבו המשתפר וברכו אותו ברפואה שלימה. הרב ביקר בחדרו של עורך העיתון גרוסברג ליפוט [ליב] הנמצא שוב שם מערב סוכות. (Zs.U. גליון 38 ז' חשון תרפ"ז עמ' 9)

שלטונות הונגריה נענו לבקשת היהדות האורתודוקסית והחליטו להקצות מושב בבית העליון גם לנציג מהאורתודוקסים, שעל זהותו יוחלט ע"י ועדת המאה של הלשכה האורתודוקסית הארצית. (J.P. גליון 44 כ"א חשון תרפ"ז עמ' 301)

בחברת 'תפארת בחורים' נתן שיעור מענין ביותר בליל שבת פרשת וירא על פי הזמנת ההנהלה הרב ד"ר [שאמואל] נויבירט רב חרדי מוירטמברג [תלמיד ה'שבט סופר']. (Egy כ"ב חשון תרפ"ז עמ' 15)

נאג'לֶעטא - 75 המשפחות במקום רוצים לבנות בית כנסת במבנה ראוי, ולכן הם מבקשים את תמיכתם של כל טובי הלב ונדבנים למשימה זו. (Zs.U. גליון 39 י"ד חשון תרפ"ז עמ' 10)

מישקולץ - ב-12 החודש נחנך בית הספר החדש בן 3 קומות לבנות של הקהילה. השתתפו רבים מנציגי השלטון והדתות. הרב הראשי ד"ר [שלמה] שפירא נשא נאום ובו הביע בין השאר גם את תודתו לרשויות שתמכו בהוצאות הבניה. (Egy ט"ו חשון תרפ"ז עמ' 15)

מודעה: מכרז על משרת דיין ומגיד בקהילת האם האורתודוקסית של מישקולץ. עקב עזיבת הדיין התפנתה המשרה ומתבקשים מועמדים מתאימים. הם צריכים להיות מתחת לגיל 40 ובעלי אזרחות הונגרית, שולטים בשפה ההונגרית בכתב ובדיבור על בורין. תלמידי חכמים בעלי היתר הוראה משלושה רבנים חרדים. המשכורת על פי ההסכם, הקהילה מעמידה לו דירה. סגירת המכרז הוא ב-30

נובמבר השנה. הוצאות הנסיעה עבור דרשת הניסיון יוחזרו. (Zs.U. גליון 40 כ"א חשון תרפ"ז עמ' 14)

הורגוש - ב-10 לחודש חגגו ווייס מור ורעיתו רוזה לבית לאנג את יובל ה-50 לנישואיהם. הוא ת"ח ידוע משמש בתפקיד ממלא מקום הרב [דיין] כבר 35 שנה. הוא גם קרוב משפחתו של הרב מאולסליסקא שנפטר לא מזמן. (Egy ט"ו חשון תרפ"ז עמ' 17)

סארוואש - הרבנית מודיעה שאינשי דלא מעלי זייפו את חתימתה וכך אוספים כספים מהציבור כביכול למטרות צדקה. (Zs.U. גליון 40 כ"א חשון תרפ"ז עמ' 9)

מונקאטש - עיתון המופיע כאן עורר את שאלת [הכשרות של] הפראנק-קפה. ואכן השאלה במקומה. המפעל נמצא בקאשוי והרב האורטודוכסי שם אינו רוצה לתת עליו את ההכשר. לכן רבים מהאיזור הזה אינם שותים את הקפה הזה. בעקבות זאת פנה העיתון ליצרני הקפה שיגלו מנין להם ההכשר. (Zs.U. גליון 40 כ"א חשון תרפ"ז עמ' 11)

מנאג'ווראד (גרוסוורדיין) לסיגעט

רשמי מסע - מאת: ש.ל.

(Zs.U. גליון 38 ז' חשון תרפ"ז עמ' 3)

שתי הערים שבגבול המערבי של רומניה נמצאים בסמיכות במובן זה שבכל אחת מהן שוכנת חצר של חסידות השונה באופייה אחת מרעותה. בנאג'ווראד גר כעת הרבי מוויז'ניץ שכבר לאבותיו היו הבדלי השקפה ממשפחת הרבנים מסיגעט. הניגוד הזה כבר מורגש בתחנת הגבול של ערמיהאליפאלבא. הייתי שם לפני החגים. המחלקה הרביעית של הרכבת היתה עמוסה עם חסידים שחלקם פניהם לעבר נאג'ווראד, אחרים לנאג'קארולי (קראלי) ששם נמצא כעת הנציג המפורסם של רבני סיגעט רבי יואל (או כפי שנקרא ר' יואלי"ש). חסידי ויז'ניץ תמהים איך אפשר לנסוע אל רבי 'הונגרי'. מהשקפות שונות כאלו פורצות לעתים אף מריבות פה ושם.

אמנם מאישיותו המרשימה של רבי יואל יכול להתרשם בעצמו כל מי שמגיע למקום מושבו בנאג'קארולי. הקהילה האורטודוכסית שם בחרה בו לרב ראשי בהיותו גאון תלמודי. אבל פעילותו שם החיתה את הקהילה השקטה עד אז. אורחים רבים מגיעים לשם ויש לדאוג לאיכסונום ולמזונם. גם ענף של השכרת רכבים התפתח. אמנם יש לציין שבעלי העגלות מנצלים את בוא האורחים - במיוחד בערבי שבתות וחגים - ומעלים את המחיר פי שניים מהמחיר הרגיל.

על היות הרב הראשי מקובל בעיני הציבור אביא את המקרה הבא. במקום היתה קהילת סטטוס-קוו. רבה שינפלד פערענץ [אליעזר] הצהיר על עצמו, כאשר העיר עברה לידי הרומנים (לאחר מלח"ע הראשונה), כאורטודוכסי. הלשכה

האורטודוכסית בביסטרצע (ביסטריץ) לא רצתה להכיר בכך, הרב הנ"ל השיג אצל השלטונות הרומנים שיכירו בקהילתו כקהילת האם האורטודוכסית. הרב, הוא הרב החרדי 'החדש' התחיל את פעילותו בכך שרצה לשלוח לגמלאות את שוחט הקהילה. זה גרם למתח בקהילה, וההצעה שהרב קיבל להיות רב באמריקה הגיע בזמן הנכון והוא עזב את הקהילה. בכדי לשמור על חיי הדת בקהילה בחרו כדיין את רבה האורטודוכסי של דארוץ [ר' יששכר דוב פרידמן] וכך המשיכה הקהילה להתנהל בהתאם למסורת הישנה. אעפ"כ בבית הכנסת עזרת הנשים פרוצה לגמרי ללא כל מחיצה.

לבסוף קרה שמשלחת של קהילת הסטטוס-קוו באה אל הרב יואל עם הצעה שהם ישתלבו לקהלה שלו, ז.א. שהוא יהיה גם רב שלהם. אע"פ שהוא הבהיר להם שאין לו כל השכלה כללית ושעל כך הם שמים דגש, הם לא רצו לוותר. אך כאשר הרב הבהיר להם שע"פ התקנות של קהילתו פרנס לא יכול להיות מי שאשתו לא חובשת פאה נכרית, המו"מ הופסק כנראה מהסיבה שהנשים לא הסכימו לכך. לפיכך, בנוסף למחיצה החסרה גם הפאה הנכרית עיכבה את המיזוג. (תומכי רבי יואל התפלאו על העובדה שהרבי מרדכי ויזל מפוליאנא שזוכה לתמיכה עממית חגג את החגים בנאג'וואראד אצל חסידי ויז'ניץ. אגב, רבי מרדכי מגיע בימים אלה לבודפעסט).

בנאג'וואראד יש עוד חדשות והיא שהקהילה פיטרה את השוחט א.ל. מפני שהיו לו הכנסות צדדיות לא חוקיות של 40.000 לאי. באסיפה בה הוחלט על כך הופיע גם הרב הראשי בנימין פוקס שניסה לפשר בניהון אבל ללא הצלחה.

רבה הראשי של נאג'קארולי נמצא לעתים קרובות בסיגעט מפני שהוא משמש כאפוטרופוס של משפחת הרב הנפטר [בעל העצי חיים']. הרב העתידי בן ה-14 הוא חביבו של הציבור, קוראים לו 'הרב הצעיר' ומכנים אותו ר' זלמן ליבלה. יש לו אח בן 5 שכבר לומד גמרא ואומר 'תורה'. לצדו של 'הרב הצעיר' ומלבד שני הדיינים הנמצאים, נתמנה כרב במקום רבה של בארדפאלו (בערבשט) [ר' יקותיאל יהודה גרוס], ושם נהיה לרב אחיו [ר' שמואל גרוס] שכעת נמצא בזעמפלען-ריצ'ע.

סיגעט היא עיר יהודית, אפילו השוטרם מדברים אידיש. אמנם לי קרה בסיגעט ששוטר אחד דרש לבדוק את ניירותי, ולא היה מוכן לדבר אלא אך ורק רומנית. כאשר ניסיתי בהונגרית לא הצליח, עברתי לאידיש ולא רצה להבין אותי, עד שהגיע יהודי אחד ושימש כמתורגמן. כאשר השוטר הלך אמר לי היהודי: הרשע הזה יודע אידיש היטב אבל לא רוצה לדבר אלא רק רומנית אע"פ ששפת האם שלו היא הונגרית.

עוללות

לעלה 46 - "מה קרה בבערעט'ואויפאלו"?

סבי ז"ל - הר"ר נפתלי צבי גרינוולד, היה משרידי בערעט'ואויפאלו (אביו רבי יצחק הי"ד היה מורה בביה"ס שם ומחשובי הקהילה), ולכן הידיעות שהובאו בגליון הקודם עמ' פ"ג וכן בגליון 43 אודות בערעט'ואויפאלו, צדו את עיני, ולדעתי הן משלימות אחת את השניה.

ראשית, כפי שהובא בקצרה בעלה 43 עמ' ס"ג, בשנת תרפ"ח [ולא תרפ"ו, כפי שצוין בתיקון ע"ז בעלה 44] היתה בבערעט'ואויפאלו "מחלוקת ודין תורה אודות משרת הרב. אמנם נבחר הרב ד"ר זינגר ליאו [יהודה ליב, אב"ד וארפאלאטא] כרב, אך עקב ערעור משפחת הרב המנוח [רבי עמרם בלום שנפטר בשנת תרס"ז] מסיבת 'חזקה', הוא סירב לקבל את המשרה".

אוסף כאן כמה עובדות חשובות על מחלוקת זו [חלק מהעובדות הן מתוך סקירה שכתב סבי ז"ל באחת השנים על ב' אויפאלו ועיירות הסביבה - מובא ב"קובץ הספדים ליום השנה ח' בתמוז" שהוצאתי לאור זה מכבר. ניתן לעיין במאגר "אוצר החכמה"]:

עם מותו של רבי עמרם בלום זצ"ל בעהמ"ח שו"ת "בית שערים", קמה מחלוקת בקהילה וחלקם לא רצו למנות את אחד מבניו לרב, אלא הביאו לשם בשנת תרע"ב רב אחר שלא היה ממשפחת הרב בלום. סבי ז"ל הכיר את אותו רב והיו לו זכרונות רבים אודותיו. הוא סבל הרבה מהמחלוקת מהאופוזיציה שיסדה אז את בית הכנסת לחסידים "בית-עמרם".

למעשה כבר בשנת תרס"ט (כנראה בשעת המשא ומתן להביא את אותו רב לשם), כתב רבי שמעון גרינפלד זצ"ל, מראשי רבני הונגריה, אל בנו של רבי עמרם בלום - רבי בן ציון בלום (שהיה גם מחותנו), דברים בדבר חזקת הבנים למלאות מקום אביהם ברבנות העיר, וזה לשונו (בשו"ת מהרש"ג או"ח סוף סי' ו'):

ובדבר הרבנות של בערעטטוי איפאלא שהיה שמה אביו הגאון ז"ל רב אב"ד, לא אאמין על הקהלה שלא יקבלו אחד מבניו לעשות נחת רוח לאביכם הגאון ז"ל בקבר. ובפרט שכן הוא ג"כ עפ"י התורה, שכל זמן שיש בין בניו אחד ההגון וראוי למלאות מקום אביו הוא קודם לכל אדם למלאות מקום אביו, וכבר כתב מורי הגאון זצ"ל בשו"ת מהר"ם שיק חיו"ד סי' רכ"ח דמי שמשתדל בדבר שיקבלו אותו שמה לרב או לדיין ולמו"ץ ועי"ז ידחו בניו, הוי עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו דנקרא רשע. אך עם כל זה אי אפשר לי לכתוב הדבר בדרך פסק, כי אי אפשר לפסוק הדין מבלי שמוע טענת הצד שכנגדכם, כי מי יודע איזה טענות יש להם... אבל עכ"פ זה אני כותב שאם ברצון הקהלה שלא לקבל אחד מהבנים, יעמדו מקודם לד"ת לפני בית דין בזבלי"א וזבלי"א ושליש המכריע, וזה יהיה קודם שיעשו פעולה לקבל אחר, לא כדרך אינשי דלא מעלי שמקבלים מקודם רב קודם שעומדים לפני ב"ד לדון עם הבנים, ואח"כ הם

מדיינים, כי זהו דרך שאינו נכון. ויהיו דבריי אלה לפני הקהל כאילו הזמנתי לדין, וראוי להם מקודם להציע טענותיהם לפני ב"ד כנ"ל, וכאשר יפסקו הב"ד כן יקיימו שני הצדדים.

והנני בזה ידידו מחו' דו"ש וש"ת. **שמעון גרינפעלד**

לאחר מכן, בשנת תרע"ב, רבי מרדכי וינקלר זצ"ל, מראשי רבני הונגריה, שהיה שלישי בענין חזקת הרבנות באויפאלו, יצא באזהרה להאקרו"ט בקהילה ולאותו רב, וזה לשונו (הובא בשו"ת לבושי מרדכי ליקוטי תשובות סי' קל"ח, בדבר חזקת רבנות):

ב"ה, יום וי"ו עש"ק נשא תרע"ב לפ"ק

אנכי ח"מ שהייתי שלישי בענין חזקת ירושת הרבנות בק"ק ב'אויפאלו יצ"ו, באתי באזהרה מאחרי שלא קיימו הפסק דין שיצא מאתנו ונתקיים כעת בתוקף ועוז [נכצ"ל ולא כמ"ש בט"ס ועוד] מאת החמש הרבנים הגאונים שליט"א, שלא יקבל על עצמו משרת הרבנות בק"ק הנ"ל, ואם ח"ו יסיר אזנו משמוע דין תורה ויקבל עליו משרת הרבנות, וכל שכן לקבוע דירתו בק"ק הנ"ל בלתי הסכמותינו, יהיה הוראתו אסורה לכל בני ישראל.

כ"ד הבעה"ח ביום הנ"ל **הק' מרדכי ליב ווינקלער** החו"פ ה'-מאד

בעקבות פסק זה, נאספו אז מכתבים מהרבה רבנים שהצטרפו לאזהרת הרב וינקלר לכל פרטיה. פסק הדין הנ"ל התפרסם בקהילות הסביבה. נמצאים שני מכתבים מהג"ר יהודה גרינוולד אב"ד סאטמר, והג"ר צבי הירש שפירא גאב"ד מונקאטש, הקובעים כי אין לאותו רב לקבל את משרת הרבנות [נמנעתי מלציין את המקור למכתבים אלו, כדי לא לפגוע בכבוד אותו רב שהתמנה].

במשך השנים המשיכו בני רבי עמרם בלום להתעסק בפרשייה עגומה זו, ללא הצלחה.

בשו"ת שארית יהודה לבנו רבי יהודה צבי בלום אב"ד האנשאוויץ, רמז על כך כמה פעמים.

בסי' ט' הוא כותב לרבי מרדכי ליב וינקלר, וז"ל: "...כל הימים לרבות גם הלילות עלי חמס עתי וזמני ע"י ענינים מאויפאלא, אף כי ספק גדול אצלי אם נסיק אפי' כדמסיק תעלא מבי כרבא, כי הם אין שומעין לקול תורה, ואף שהרבה גדולים גם מזקני הדור אסרו הוראתו של הרב" ... [=נכתב בשנת תרע"ב לסדר פרשת פינחס, כמה שבועות לאחר הפסק הנ"ל].

בסי' כ"ה [=שנת תרע"ג], הוא כותב לאחיו: "...והייתי טרוד מאוד בענין אויפאלו, אשר לא העלנו אפי' כדמסיק תעלא מבי כרבא, וכל תחבולות וחריצות אנוש המה

הבל, והודות לה' הטוב". ובסי' ס"ט [=שנת תרע"ד], כותב לאחיין שלו: "...אבל ידעת התלאות אשר מצאתני ע"י עניני אויפאלו, עד שלא היה פנאי אפי' לבלוע את רוקי, וכעת שוב נתחדשו עניינים חדשים וקשה לי להעלות הכל על הכתב..."

למעשה, כבר בחיי רבי עמרם בלום, ראש הקהל נהג כלפיו בהתנשאות; בספר תולדות גאוני הגר (דף י"ח ע"ב) מסופר שבהיות רבי עמרם בלום רב באויפאלו היה שם איש עשיר אשר נבחר לראש הקהילה, והיה רצונו לחדש חדשות בבית התפילה לעקור את הרינה מעל התפילה, וצוה להגאון שלא יטפח בידיו בתפלתו, כי אם יעמוד דומם כאבן. והשיב לו: אל תדמי בנפשך כי תמיד יגהה אורך ויאיר שמשך, המתן רק מעט ויעבור עליך כוס התרעלה ותרד מטה מטה, וכן היה, כי ירד אחר זה עשר מעלות אחורנית עד שעקר דירתו משם, עיי"ש.

כמו כן, בשו"ת שארית יהודה הנ"ל בסי' נ', משיב רבי יהודה צבי בלום לאחד שכתב להשיג על דברי אביו מח"ס שו"ת בית שערים, וכך מתבטא בתוך דבריו: "שגאוניס וגדולים העידו על ספר בית שערים שמימות החת"ס לא נראה כבושם הזה... אף שישב בקרן זויות באויפאלו בין אנשים פוחזים וריקים, וגם מדתו מדת האמת אין לשער ולא נשא פנים לשום אדם..."

חסרים לנו פרטים מדויקים כדי להבין את הצד השני, אך מסתבר שהענין לא היה חתוך בצורה ברורה, ותעיד על כך העובדה שאותו רב היה בין הרבנים שנבחרו בשנת תרפ"ו לועד הרבנים של הקהילות האורטודוקסיות בהונגריה, ונמנה שם כרבה של ב' אויפאלו - דבר שלכאורה לא היה יכול להעשות אילו היו צעדיו בסתירה גמורה לדין התוה"ק ולפסיקת הרבנים הנ"ל [=ידיעה זו נמסרה לי ע"י המכון, ונשאבה מהעיתון ZSIDO UISAG, 23 אוקטובר 1925]. נראה שבכל זאת אותו רב הגיע לבסוף לכהן כרב בב' אויפאלו על סמך חוות דעת רבנית כלשהי שהתירה לו זאת. יש בידי רמז שהג"ר שמחה בונם עהרנפעלד אב"ד מטרסדורף [בנו של ה"חתן סופר"] נתן בתחילה היתר כזה [וא"כ מסתבר שהיו עוד רבנים], ובשנת תרע"ד חזר בו מההיתר [גם כאן נמנעתי מלציין את המקור מהטעם הנ"ל].

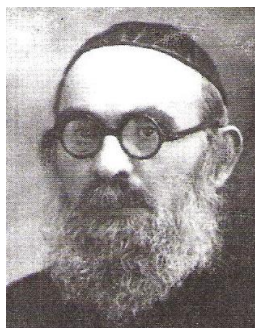
כנראה היה מו"מ מתמשך על המינוי וכל המסתעף, ואין אתנו יודע עד מה. מכל מקום, כדרכה של מחלוקת, עם הזמן דעת הציבור יכולה להשתנות עקב שכנועים ולפעמים אף לחצים שונים על ידי בעלי כח ועמדה - שכפי המובא לעיל, אכן ניצלו את כוחם ועמדתם שלא כהוגן.

בשנת תרפ"ח נפטר אותו רב. סבי ז"ל זכר היטב את הלוויה שלו, ושלפי בקשתו הובל לקבורה לקהילה ממנה בא [שם גם היה מקום קבורת אביו]. לאחר פטירתו שוב התעוררה המחלוקת, ועל רקע זה יש להבין את הידיעה שהובאה בעלה 43 הנ"ל.

בתור פשרה התמנה אז בנו הבכור של רבי עמרם זצ"ל, רבי יעקב יצחק בלום לדיין, ודיין שני, עדיין בלתי רשמי, היה רבי מרדכי הופמן זצ"ל [נפטר בבני-ברק ב"ב טבת תשל"ד בגיל מובהק של 98. מעט מדברי תורתו נערכו בספר אמרי מרדכי, בצירוף סיפור הצלתו בשואה וקצת קורות חייו].

לאור כל האמור, לדעתי הידיעה יוצאת הדופן שפורסמה בעלה הקודם אודות חסימת בני רבי עמרם בלום זצ"ל בצורה בוטה מלבוא בשערי העיר ב' אויפאלו, ובאטימות מוזרה מהמטרה רבת הרגש אליה באו - הקמת מצבה של אמם הרבנית, וזאת על אף שהיו בידיהם כל האישורים הנדרשים, אפיזודה זו לא אירעה במקרה ולא דוקא נבעה מאנטישמיות גויית. יש מקום גדול להניח שאותם מתנגדים לכהונת אחד מבני הרב בלום, ובתוכם מראשי הקהילה, "דאגו" ע"י דמים [נתתי משמע] למנוע מהם גישה למקום, כדי לא לאפשר לצד שכנגדם לעשות תעמולה בענין חזקת בני רבי עמרם בלום בעת הקמת המצבה של אמם - מעמד שיכול היה לעורר רגשות כנים שיעזרו לכך [בפרט שיתכן גם שאותו רב לא היה באותם ימים בעיר, אולי מחמת תפקידו בועד הרבנים הנזכר, הנחה שנתמכת בכך שבידיעות שפורסמו אז בולט חוסר התייחסות או כל מעורבות מצדו למאורע, לא מוזכר כלל שהיה בין השתדלנים שניסו לפעול לאישור כניסתם לעיר - דבר שלכאורה היה מתבקש מתוקף תפקידו כרב שם. מאידך, כיון שהיחסים בין הצדדים מן הסתם היו מתוחים, אין להתפלא כ"כ על חוסר מעורבותו בענין גם אם היה אז בעיר, אף אם ידו לא היתה במעל]. כך שסיום הידיעה ש"בני הקהילה בכוונה לא רצו לפרסם את מה שאירע", לדעתי לא היה משום ש"ראו לנכון לדאוג לרגישותו של קצין המשטרה", אלא היה כאן ענין עמוק יותר של חוסר רצון לחשיפה ובושות על התנהגות נלוזה של חלק מבני הקהילה, שנבעה ממטרה אחרת.

לאור זה, סיכום הידיעה במילים: "זה באמת עצוב - גלות!" אינו ממצה את הענין. אולי זו גלות, אך מ"מ התקיימה באותה פרשה המליצה הידועה "מהרסיין ומחריבייך - ממך יצאו..." וד"ל.

רבי בן ציון בלום

סיומה הטוב של המחלוקת הגיע שנים ספורות אחר כך. בג' אלול תרפ"ט סוף סוף התמנה רבי בן ציון בלום לרב הקהילה.

בתולדותיו המובאים בריש ספרו שו"ת שיבת ציון, נכתב כך: "בשנת תרפ"ט נבחר רבינו למלא מקום אביו זצ"ל כרב אב"ד בק"ק ב' אויפאלו והגליל. ראש הקהל שם לא היה מאוהביו, כי חזקה על עם הארץ ששונא תלמידי חכמים, והיה חפץ להנקם מאביו הגאון בית שערים שלא החשיבו.

למשך שנים רבות לא רצה שאחד מבני הבית שערים ישב על כסאו, אבל באותו שעה

הרכין ראשו, וברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים אתו, וסידר אז חגיגת הכתרה ברוב פאר והדר" [קבלת הפנים נסקרת בהרחבה בספר זכרון ליהודי ברטיואופאלו וסביבתה (עמ' 53)].

עם זאת, גם אח"כ עוד נשארו קצת ספיחים מהמחלוקת. בשו"ת באר דוד סי' ל"ג, להג"ר דוד שלמה פרנקל זצ"ל, חתנו של הרב בן ציון בלום, כותב באריכות לגבי "משרת הבטלן" שהיא שייכת לצד משפחת הרב בלום ולא לת"ח אחר מדייני המקום. אעפ"י שענין זה התעורר בשנים יותר מאוחרות, בכל זאת הוא כותב בתוך הדברים שהסיכום שנעשה בזה בעבר היה שלא כדין על ידי ראשי הקהל שנהגו באלימות, וז"ל: "...שמורשי הקהל שהיו אז הראש הקהל ואחיו גבר אליס ושונאים לבית אביו הרב הקודם, והיה בידם לעכב כמו שעשו אחר פטירת אביו ז"ע... שהכו את צד שכנגדם מכת רצח בפני בית דין"...

לדברי סבי ז"ל הרב בן ציון בלום "היה איש נחמד, חביב, מעורה בקהל, תלמיד חכם גדול". הוציא לאור הגדה של פסח "ערבי פסחים", ובה פירושים מאביו וממנו בעצמו.

הוא נספה ברעב בגטו בודפשט בכ' טבת תש"ה, בן 65 שנה, הי"ד. ומנו"כ בבית החיים האורטודוקסי שם. ספריו שו"ת שיבת ציון ואות ציון יצאו לאור לאחר פטירתו [ענין בשו"ת שיבת ציון בס' "א-ר"ב מכתבי רבנים בחומר איסור וגנות מינוי רב הנותן שוחד בכדי שימנוהו, ובס' "ר"ג תקנת כמה קהילות בהונגריה משנת תרע"א בענין מינוי רב. סימנים אלו הם העתקות שרשם לעצמו, כנראה עקב העיסוק בענין חזקת הרבנות של משפחת בלום].

אילן גרינוולד - מודיעין עילית

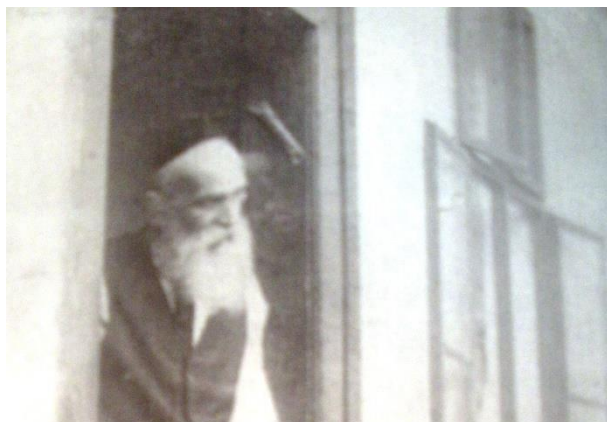
לעלה 46 - הוריו, זיווגיו וצאצאיו של רבי יעקב ליב הלוי בעק

בעלה 46 עמ' נב מוזכר המורה הוראה בלאשאנץ רבי יעקב ליב הלוי בעק. יש להוסיף מספר פרטים עליו ועל משפחתו מתוך מאמרי שהתפרסם בתוספת ל"המודיע" ח' טבת תשע"ז [אחר כתיבת מאמרי ב"עלי זכרון" 21].

אביו היה רבי **דוב בער הלוי בעק** מבני הישוב דיוועק פאלווא שבפלך נייטרא. לימים [ככל הנראה לאחר נישואיו השניים] התגורר בישוב נאוואק, גם הוא בפלך נייטרא. רבי דוב בער נולד בסביבות שנת תקס"ב-ג. בשנת תרכ"ט היה עדיין בין החיים. אשתו מרת בלימא (בעטי) לבית שלזינגר מהישוב ריפעני הסמוך לטאפאלטשאן, האריכה ימים ונפטרה שנים רבות לאחר שמלאו לה מאה שנה.

בנם רבי **יעקב ליב הלוי בעק** נולד בישוב דיוועק פאלווא הנ"ל בסביבות שנת תר"ד-ה. אשתו הראשונה היתה מרת **פראדל** (פאנל) לבית **מייטנר** מלאשאנץ. לאחר נישואיהם גרו בישוב גאצפאלווא הסמוך ללאשאנץ, שם נולד להם בנם רבי **דוב בער**

הלוי בעק שגר לימים בניר באגאד, נקרא ע"ש זקינו אבי אביו. לאחר פטירת זוגתו

תמונה נדירה מרבי יעקב ליב בעק בפתח ביתו בלאשאנץ

הראשונה נשא רבי יעקב ליב את מרת 'האני' לבית **פאלאטשעק**. יש לבדוק אם מדובר בבת משפחתו של רבי **דוד פאלאטשעק** מלאשאנץ המוזכר ב'עלי זכרון' הקודם שם. על זיווגו השלישי מרת **גאלדא** בת מחותנו רבי **יוסף שוורץ** כבר כתבתי במאמרי ב'עלי זכרון' 21. מלבד כהונתו כדיין ומו"צ הוא שימש

בשאר מלאכות הקודש, סופר סת"ם, שו"ב ומוהל. על פי תיאוריהם של אלו שהכירוהו מצטייר רבי יעקב ליב כאדם פיקח ויפה תואר, "א רעבישע יוד", גבה קומה - משכמו ומעלה, עתיר נכסין הרודף צדקה וחסד כל ימיו. האריך ימים גם לאחר פטירת זוגתו השלישית ונפטר בזקנה מופלגת סמוך לשנתו התשעים ביום י"ח אלול תרצ"ב. צאצאיו :

א) בנו רבי **דוב בער הלוי בעק** נולד כאמור בגאצפאלווא בשנת תרל"ד לערך. בהגיעו לפרקו נשא לאשה את מרת פייגא בת רבי יוסף שוורץ מניר באגאד [ראה במאמרי ב'עלי זכרון' 21]. לאחר שנפטרה בדמי ימיה בלי זש"ק נשא את אחותה - אם ילדיו - מרת פראדל ילדת תר"מ. רבי דוב בער נפטר בדמי ימיו בחיי אביו בהיותו כבן נ"ב

שנים ביום כ"ב אדר תרפ"ו. נוסח מצבתו [תמונתה ב'עלי זכרון' 21 עמ' יז]: פ' נ' / איש ירא ד' הולך תמים / ופועל צדק / נקי כפים ובר לבב / מו"ה דוב בער סג"ל / נפטר ב' כ"ב אדר תרפ"ו / תנצב"ה.

ב) בנו מ' **חיים צבי הלוי בעק**. מוזכר בבחרותו יחד עם אביו בפרענומערנאטין מלאשאנץ לספר 'זכרון מנחם' שנדפס ע"י גיסו רבי צבי [ב"ר יוסף] שווארץ מגיד מישרים בבאלאש-יארמוט [אבי רבי אשר אבי רבי דוד לייב הגבאי צדקה המפורסם] במונקאטש תרע"ג.

ג) בתו [כנראה מזיווגו השלישי] מרת **בלימה** [נקראת ע"ש זקנתה אם אביה] אשת רבי חיים גדלי' זצ"ל

מקראלי. נולדה בשנת תרמ"ב לערך. נפטרה בת ס"א שנים ביום י"ד אב תשי"ג ומנו"כ בקראלי. נוסח מצבתה: פ"נ / האשה החשובה והיקרה / מ' בלימה ע"ה / בת הצ' וחסיד מו"ה יעקב לייב / בעק צ"ל / רב בעיר לאשאנץ / אשת ר' חיים גדליה צ"ל / נ' י"ד מ' אב תשי"ג / בת ס"א שנים / תנצב"ה.

נפתלי אהרן וקשטיין - מכון 'ויתילדו' אשדוד

בשולי הדברים: אודות מה שכתב בנוגע לזיווגו השני של רבי יעקב ליב בעק, מרת 'האני' לבית פאלאטשעק, שיש לבדוק אם מדובר בבת משפחתו של רבי דוד פאלאטשעק. אכן זוגתו היתה מרת הנלה ('האני' בלועזית) ילידת דיאנדיאש כ"ט סיון תרי"ז בת ר' אברהם פאלאטשעק ומ' בריינדל לבית קרעטש. ולפי זה היה רבי יעקב ליב גיסו של רבי דוד פאלאטשעק. פרטים נוספים על רבי דוד ומשפחתו יבואו אי"ה באחד העלים הבאים ע"י נכדו הרב בנימין הלל בערגער.

לעלה 42 - הרבנים הראשונים בהעלישטאבע

בעלי זכרון גליון 42, במאמר על רבי שלמה שטרן אב"ד העלישטאבע הרחיב הרב שלמה וייס על רבני העיר, וכתב שם 'הרב הראשון הידוע לנו שכיהן שם הוא הגאון רבי יהודה סעמניץ צ"ל'.

מר. יאן פראנעק כתב לי בקשר למאמר הנ"ל, שמסורה במשפחתו שזקינם רבי **יוסף פראנקל** כיהן כרבה השלישית של **העלישטאבע**, לדבריו היה רבי יוסף יליד תק"י בערך, ושימש כאב"ד העלישטאבע לכאורה משנת תק"ס עד לפטירתו בשנת תקע"ה.

יוצא מדבריו שקדמו לרבי יהודה סעמניץ שלשה רבנים בהעלישטאבע והוא היה הרב הרביעי, וכנראה אחר פטירת רבי יוסף פראנקל בשנת תקע"ה מילא רבי יהודה סעמניץ את מקומו.

וזה מה שידוע למר. פראנעק על משפחת רבי יוסף פראנקל, בסוגריים מרובעות השלמנו עפ"י רשימת המצבות ששרדו בהעלישטאבע והם זהים לדברי מר. פראנעק: שם זוגתו היתה פראדל. (בניהם: 1 Marton), יליד 803' [תקס"ג], זוגתו Franziska לבית ניימאן, ילידת 818' [תקע"ח]. (2) רבי שלמה, יליד 805' [תקס"ה] נפטר 885' [תרמ"ה], זוגתו Suzi לבית לוי, ילידת 812' [תקע"ב], (רבי שלמה שימש כמוהל בהעלישטאבע משנת תר"א עד תרמ"ה). (3) רבי אליעזר, יליד 808' [תקס"ח] נפטר 888', [רבי אליעזר פראנקל בן פראדל נפטר ח' טבת תרמ"ט ומנ"כ בהעלישטאבע], זוגתו Juli לבית שווארץ, ילידת 818' [תקע"ח] נפטרה 888', [יהודית בת רבי דוד ובילא אשת רבי אליעזר פראנקל נפטרה י"ב ניסן תרמ"ח ומנ"כ בהעלישטאבע]. (4) רבי מיכאל, יליד 816' (!), נפטר 895' [ברשימת המצבות: רבי מיכאל פראנקל בן רבי יוסף. נוסח המצבה בהעלישטאבע: "ויוגע ויאסף אל עמיו /

כה' / מיכאל / פראנקל / ביום ד' יא תמוז תרנה /
 החשוב הצדיק בר צדיק בתרדמתו / מנוחה יערב עד
 כי ישלח אל משיחו / בן שבעים ושבעה ויקרא אליו
 מלאך / מן השמים ואמר רב לך / [יוסף] ...מר יבכיון /
 ו ... פר ... אביון ודל ילילון / ד ... קודש יאיר לעולם /
 זכרונו בלב זרעו קיים / תנצבה", זוגתו אסתר לבית
 עהרנטאל, ילידת 818' [או 819'] נפטרה 914' [אסתר
 בת רבי יצחק ופראדיל אשת רבי מיכאל
 פראנקל, נפטרה ט"ז מרחשון תרנ"ב ומנ"כ
 בהעלישטאבע].

היהודים הראשונים בהעלישטאבע הוזכרו ב'פנקס
 הקהילות סלובקיה' בשנת תק"ו, ולפי המסורה הוגרו
 ממדינת מעהרן.

למר. פראנעק אין יותר פרטים על זקינו רבי יוסף
 פראנקל אב"ד העלישטאבע הני"ל, ומחפש מידע עליו,
 ובכן מי שיודע פרטים עליו או על משפחתו נא לפרסמם בעלי זכרון.

יצחק צבי מארגירעטען - מאנטריאל

בשולי הדברים :

ממר שאנדור באטשקאי קבלנו צילומי מצבות
 בהעלישטאבע הקשורים למשפחת רבי יוסף פראנקל
 הני"ל.

נוסח מצבת בנו רבי
 אליעזר: פ"נ / הזקן
 הנכבד י"א כה"ר /
 אליעזר פראנקל / בן
 פראדל / השכים והעריב
 לבי כנישתא / בניו הדרך
 בדרכי היראה / הלך
 לעולמו ביום יח טבת /
 בשנת תרכט לפ"ק / תנצבה.

מצבת זוגתו: פ"ט / האשה החשובה והצנועה /
 עטרת בעלה ותפארת בניה / מ' יהודית ע"ה / אשת
 היקר כ"ה / אליעזר פראנקל ז"ל / נפטרה בשם טוב

ביום / יב ניסן תרמח לפ"ק / ושם אמה בילא / תנצבה.

הם נזכרים במפקד בהעלישטאבע משנת תר"ח: לאזאר פראנקל יליד העלישטאבע (בן 40) עם אשתו יוליס שווארץ ילידת העלישטאבע (30), וילדיהם: יוסף (11), ערזשעבעט (9), אברההאם (7), גאבור (5), פרנציסקה (3), מוזעס (1).

ברשימת המצבות מצאנו את הבן אברהם הנ"ל: אברהם ליב (אדולף לאופולד בן לאזאר) פראנקל נפטר ט"ז תמוז תרנ"ג בן 53.

ונוסח מצבת בנם ר' משה הנ"ל: פ"נ / איש יקר ומכבד מאוד כ"ה / משה / פראנקל ע"ה / אשר היה כמה שנים גבאי צדקה / אשר נגוע ונאסף אל עמו לדאבון / אשתו ובניו ובנותיו / נפטר בשם טוב זקן ושבע ימים / י"ח שבט ונקבר למחרתו

ביום ו' עש"ק / בכבוד גדול שנת ת'ר"פ'ה לפ"ק / ושם אמו יהודית / תנצבה. - ומצבת זוגתו: פ"ט / האשה הנכבד' והיקרה / מרת געלא ע"ה / אשת ר' משה פראנקל ע"ה / נפטרה בת פד שנים ביום כא אדר א' / שנת ת'ר"צ"ב לפ"ק / שם אמה ריזל. - אולי זיווגו הראשון היא הנזכרת ברשימת המצבות: אסתר (נעטי) בת דוד שפענער ואשת

משה פראנקל נפטרה כ"ד חשון תרל"ח.

כנראה אחד מצאצאי רבי יוסף פראנקל (הראשון) היה ר' יוסף פראנקל שאשתו מרת לאה קבורה ג"כ בהעלישטאב, נוסח מצבתה: פ"ט / האשה החשובה מרת / לאה / אשת ר' יוסף פראנקל ע"ה / ושם אמה חוה / נפטרה בשם טוב טז אייר תרסב / תנצבה.

במפקד הנ"ל משנת תר"ח נזכרים גם בנים נוספים של רבי יוסף פראנקל (הראשון):

מארטון פראנקל הנזכר למעלה יליד העלישטאבע בן 45 עם זוגתו פראנצי[סקה] ניימן יליד סענץ מחוז שופרון (30), וילדיהם: נאני (10), שאלאמון (8), מוזעס (6).

שאלאמון פראנקל הנזכר למעלה יליד העלישטאב (43) עם זוגתו יולי לעווי ילידת העלישטאבע (36), וילדיהם: דויד (9), מוזעס (7), שאלאמון! (4), יוסף (1).

ואילו הבן מיכאל הנ"ל לא מצאנו במפקד. בקשר לאשתו אסתר לבית עהרנטאל, יש להוסיף שהיתה אחות ר' יעקב עהרנטאל מסערדאהעלי המוזכר ב'עלי זכרון' 42 עמ' לד. כן נקבר בהעלישטאבא (עפ"י רשימת המצבות הנ"ל) אחיהם ר' אפרים עהרנטאל ב"ר יצחק ופראדל שנפטר בכ"ג שבט תרמ"ח בן 72. לידו נקברה [עם מצבה משותפת] זוגתו מ' גינענדל עהרנטאל בת ר' יהודה גולדברגר ורחל שנפטרה למחרת כ"ד שבט תרמ"ח בת 76.

מהעובדא שלילדי רבי יוסף (הראשון) יש בנים בשם 'משה', נתעוררתי אולי יש להם קשר משפחתי להת"ח הגדול רבי משה פראנקל שכונה בפי חכמי דורו בשם 'משה עלישטאבע' שהתגורר בבאשאטץ (סמוך לעיר-חדש), בן רבי יצחק 'בענדין'. בנו הוא רבי פסח פראנקל אב"ד שאטמנסדארף תלמיד החת"ס. לפי מסורת המשפחה היו לרבי משה כעשרה ילדים. מכינויו נראה לכאורה שמוצאו מהעלישטאבע. הוא עמד במו"מ של הלכה עם גדולי דורו. ראה עליו בראש ספרי בנו 'זבח פסח' ו'חוקת הפסח', וכן ב'משפחת השמעוני' עמ' קפט-קצד.

אגב, מרשימת מצבות הנ"ל נודענו תאריך פטירתה של אלמנת רבי שלמה שטערן אב"ד העלישטאבע, מרת ריזל בת רבי שלום פרידמן אב"ד פרישטאט, ושהיא נטמנה בהעלישטאבע: הרבנית ריזל (בטעות נרשם: רחל) שטערן בת שלום (פרידמן. בטעות נרשם: שלמה) נפטרה י"ב שבט תרכ"ג בת 65 (משום מה נרשם שם שהיא ילידת סערדאהעלי. במפקד תר"ח צוין שהיא ילידת גאלגאץ=פרישטאט).

הערות קטנות

(א) הוספה למאמרי בעלי זכרון 45 על הג"ר

שלמה גאנצפריד והדפוס העברי באונגוואר:

בספר שו"ת מחנה חיים חלק שני יורה דעה להגאון ר' חיים סופר זצ"ל שנדפס באונגוואר בשנת ה**תברכו** (תרל"ג) לפ"ק הדפיס הגאון המחבר ב' קטעים אשר גם מהם יש ללמוד על מעורבותו של הגאון ר' שלמה גאנצפריד בההגהה של הספרים שנדפסו שם.

בסוף ספר הנ"ל (דף ק' ע"ב אחר המפתחות, בדפוס ירושלים תשכ"ז) הדפיסו הקטע בראש הספר אחר הקדמת המחבר) נדפס הקטע הזה: אמר המחבר להודיע לעיני בני עמי כי בקשתי מיי"נ הרב הגאון מהר"ש ג"פ נ"י רב"ד דק"ק אונגוואר שישים עיניו לטובה על ספרי שלא יהי' כקורא להגיה הדפוס רק כקורא להגיה אשר יאמר בספר ואשר

יהי בידי להצדיק אצדיק ואם אראה ששגיתי אדפיס בסוף ספרי שלא יצא ח"ו מידי דבר שלא כדת הלכה, והגאון הנ"ל כן עשה ושלח לי כמה השגות ובפרט בה' ס"ת, אבל אני בעוה"ר נחלתי ולא יכלתי בקיץ הזה לשים עיני לטובה על דבריו לכן אתן לו תודה ברבים, ובלי"נ כאשר יזכני ד' להוציא לאור שאר השגות אשר שלחו לי גדולי חקרי לב ולמודי ד' על ספרי ואשר מצא ידי להצדיקני או להודות להם דברים שאמרתי המה דברי שגגות השכל או העלם ידיעה אזכור גם לטובה השגות הרב הגאון הנ"ל. דברי אוהבו ואוהב כל דורש בצדק ולומד לאמת, פה מרחץ קארסלבאד יום ח"י תמוז תרל"ג, הק' חיים סופר.

ובסוף לוח הטעות כותב הגאון המחבר: עד כה הגיעני ד' להגיה ולתקן כפי אשר מצאתי ואח"ז גבר עלי חולשת גופי ירפאני ד' כאשר קותה נפשי לא יכלתי להגיה עוד, וגם אקוה שלא ימצא בו טעות הדפוס אשר הקורא לא ידע לתקן מעצמו כי ראיתי שהגאון מהר"ש ג"פ נ"י עשה לי חטיבה און וחקר ותיקן: הק' חיים סופר. (לוח התיקון וגם קטע הזה לא הדפיסו בהוצאת ירושלים תשכ"ז).

ב) תלמיד החת"ס, רבי אברהם טיכא

הוספה לספר 'החת"ס ותלמידיו': במכ"ע יודישע פרעססע ווינה - פרעססבורג, מיום ד' סיון תרפ"א (יאהרגאנג 7 מס' 20) עמ' 155 ישנו מאמר אזכרה לזכר מר איגנאץ טיכא מבאסקאוויץ - יהודי חרדי שקבע עיתים לתורה בעל צדקה שפעל הרבה לטובת הפליטים שהגיעו לעירו בעת המלחמה - שנפטר ביום 2 יוני בשנת 76 לימי

חייו, בין הדברים כתוב שם, שהוא היה ממשפחה עתיקה ומפורסמת במעלה, תלמידי חכמים וחרדים. **אביו הרב אברהם טיכא היה מחשובי תלמידי הגאון החת"ס סופר** ושימש עד סוף ימיו כדיין בק"ק באסקאוויטץ שבעת ההיא היה עדיין קהלה גדולה.

בספרו של הוגא גאלד על הקהילות במעלה נזכר בין הדיינים שם (עמ' 128) אברהם בן יעקב טיכא, ושם (עמ' 135) ישנו רשימה של בני הח"ק משנת תר"ד, וביניהם נמצא שמו של ר' אברהם טיכא, וגם יצחק הרש בן אברהם טיכא, הוא הבן איגנאץ שנפטר בשנת תרפ"א ונכנס בעת ההיא לתוך החברא כילד קטן.

ר' אברהם (יליד 816 תקע"ו) נפטר ביום ד' סיון תרמ"ג ומנו"כ בבאסקאוויץ. לידו נקברה אלמנתו מרת בילא (ילידת 822 תקפ"ב)

שנפטרה ביום כ"ח חשוון תרס"ט (מצבה משותפת). שם נקבר גם בנו ר' יצחק צבי הנ"ל שנפטר ביום כ"ה אייר תרפ"א, ועל מצבתו נחרת בין השאר: "אחד המיוחד מיקירי ונכבדי עדתנו האלוף המרומם התורני והרבני והנגיד מושלם במעלות ובמדות טובות איש צדיק תמים". לידו נקברה אחותו "מרת נחמה אשת כ"ה חיים בראך ע"ה בת הדיין

המצוין מו"ה אברהם טיכא זצ"ל" שנפטרה ביום כ"ט ניסן תרע"ט. (תשו"ח להרב יואל יעקב מייזליש והרב דוד מאיר רוס, על תאריכי הפטירות וצילומי המצבות)

ג) זיווגו של רבי משה ווייס מפרעשבורג

אצל ידידי הרה"ח הר"ר שמואל בנימין לאפפלער שיחי' נמצא כתבי דו"ז הגאון ר' ישעי' פירסט זצ"ל, כנראה שלהגאון הנ"ל היה מחסור בנייר לכתובה וע"כ היה כותב חידושי תורה שלו על כל מיני גליוני נייר שנמצאו אצלו, ולפעמים כתב ח"ת גם על הזמנות לחתונות ידידיו ובדרך זה נשתמרו באוסף כת"י שלו גם כמה הזמנות ישנות.

אחת ההזמנות האלו משנת תרמ"ח היא הזמנה לחתונת רבי משה ווייס אחיהם של הגאון ר' שעפטל ווייס זצ"ל אב"ד שימאני והגאון ר' יצחק ווייס רב"ד ווערבא. ועפ"י מש"כ על ההזמנה לכאורה צריכים לתקן מש"כ בספר פנקס המוהל "חתם סופר" עמ' רנ"ד, שם כתוב בין בני רבי ישעי' יששכר בער קיצע [ווייס]: 'בנו רבי משה ווייס [ליד תרכ"א ... זוגתו מרת רבקה בת רבי אברהם שלום הכהן פונק, ת"ח מופלג נפטר בבדאפעסט ז' אלול תרצ"ו ושם מנו"כ]. גם בספר 'החתם ותלמידיו' עמ' תקצ"ט כתוב שהיה חתן רבי אברהם שלום הכהן פונק.

וזה נוסח ההזמנה: בע"ה למז"ט, פרעסבורג - אשוואני, ... וויר לאדען זיע העפליסט צור טריוואנג אונזער קינדער, ה"ה הבחור החתן המופלג מו"ה משה נ"י, עם ב"ג הבתולה הכלה, מ' רבקה ת"י, וועלכע אי"ה למז"ט ובש"מ (מיטוואך) יום ד' יג' סיון תרמ"ח אין אשוואני ראאבער קאמ. שטאטטפינדען ווירד, ישעי' בער ווייס אונד פרויא, אביגדור קליין אונד פרויא.

וא"כ שם חמיו של רבי משה ווייס היה אביגדור קליין ולא אברהם שלום הכהן פונק, וגם בדקתי בהמעטריק דק"ק פ"ב ומצאתי החתונה רשום ליום ההוא כמו שהוא על ההזמנה הנ"ל, (אם לא שהיה לו ב' זיווגים שניהם בשם רבקה).

יצחק נחמן שטראה - ברוקלין

בשולי הדברים:

בנוגע לחמיו של רבי משה ווייס, כתבנו בטעות בספרים הנ"ל עפ"י הנצחה בספרי המשפחה. רבי אברהם שלום הכהן פונק מאילאק הנ"ל, היה בעלה של אחות רבי משה, מרת לאה בת רבי ישעי' בער ווייס ומרת מרים בת רבי מרדכי הלוי פראגר. וכפי שכתב דודס רבי יעקב הלוי פראגר אב"ד אדא בראש ספרו שו"ת שאילת יעקב: 'חתן אחותי החשובה מו"ה אברהם שלום פונק נ"י עם אשתו ב"א החשובה לאה תחי' לאי"ט'.

רבי משה ווייס

ואילו זוגתו [הראשונה] של רבי משה ווייס היתה כאמור מרת רבקה (רעג/רגינה) ילידת בעזא (מחוז ראאב) בת לערינץ קליין ואילו לבית קאהן, שגרים בעת הנישואין באשוואני (בגליל ראאב). המסדר קידושין היה רבי יעקב סנידרס אב"ד ראאב-סיגעט (עפ"י מאטריקל הנישואין). ולפי ההזמנה הנ"ל מתברר ששם חמיו היה 'אביגדור' קליין. ברישום הנישואין צוין שהחתן הוא 'מועמד לרבנות', וכן ברישום לידות ילדיו צוין עיסוקו 'תלמודיסט', דהיינו שישב באהלה של תורה.

מזיווג זה נולדו לו בפרשבורג: מ' **שרה לאה** (24 אפריל 889. אשת רבי שלמה זלמן ב"ר יוסף ובר ממאקאווא בזיווגו הראשון. נפטרה בבודאפעסט י' אייר תר"צ ומנו"כ בבית

החיים האורטודוקסי בפעסט); מ' **יוכבד** (23 דצמבר 892. נפטרה בחיפה בשנת תשמ"ו. אשת ר' שמחה בונם שטרנברג בן ר' יוסף שטרנברג מבודאפעסט בנו של רבי משה שטרנברג אב"ד אטש); **ברכה אסתר** (31 מאי 894. נפטרה 13 מאי 896); הב' **דוד עזרא** (כ"ג תשרי תרנ"ו, הסנדק היה הסבא ר' אביגדור קליין, שגר אז בראאב-סיגעט. נפטר בבודאפעסט ו' תמוז ת"ש ומנו"כ בביה"ח הנ"ל בפעסט); ר' **מרדכי יאיר** (ב' ניסן תרנ"ז. נפטר בלונדון כ"א טבת תשנ"ב. זוגתו מ' גליקל (קאטאלין/קאטרינה) בת ר' יוסף שטרנברג הנ"ל, ילידת תרנ"ח. נפטרה ד' שבט תשמ"ח).

זוגתו מרת רבקה בת לאה נפטרה בדמי ימיה ביום כ"ט אדר תרנ"ט בת 33 שנה ומנו"כ בבית החיים החדש בפרשבורג. בזיווג שני נשא רבי משה ווייס את 'צילי' בת רבי שמואל ב"ר יצחק זיידל מקאטה ונייהיזל (שם נפטר בשיבה טובה ד' תמוז תרפ"ט בן צ"ג שנה). בתו מרת צביה היתה זיווגו השני של רבי חזקי' פייבל פלוט

אב"ד שוראן בעל 'ליקוטי חבר בן חיים' (נפטר כ"ז כסלו תרנ"ה). יש עדיין לברר אם 'צביה' אלמנתו של הלקובי"ח אינה זהה עם 'צילי' בשמה הלועזי, זוגתו של רבי משה וייס.

מזיווגו השני נולד לרבי משה וייס בפרשבורג ביום כ"א סיון תרס"ה בנו רבי חזקי' יעקב המכונה פייבל (כנראה נקרא ע"ש הלקובי"ח). זוגתו מרת בילא היתה בתו של רבי יוסף צבי סופר אב"ד האידו-שאמשאן. שימש כדיין ולאחר מכן כרבה של קהלת איפאלשאג, עד עלותו על המוקדה יחד עם משפחתו ביום כ"ז (או: כ"ב) סיון תש"ד, הי"ד.

רבי משה התגורר בשבועות האחרונים לימי חייו בודאפעסט ליד ילדיו, שם נפטר ביום ז' אלול תרצ"ז בן ע"ה שנה ומנו"כ בבית החיים האורטודוקסי בפעסט. בפנקס הח"ק נרשם עליו: 'ת"ח גדול ומפורסם מיקירי קרתא דפרעסבורג צדיק תמים'. רצ"ב צילום מצבתו (שקבלנו מהרב שבתי שמואל וייס, ותשוח"ל).

לעלה 40 - משפחת מעזעי, גרינבוים

בנוגע לרישום הנישואין של זקני ר' יעקב קאפיל מעזעי הי"ד מניר אדאני שהועתק בעלה 40 עמ' עב ע"י הרב שמחה ב"י סיימון, אוסיף בזאת כמה פרטים. לוריןץ מעזעי שרשום בתור עד הוא ר' יהודה אריה לייב מעזעי מסערעפ המכונה ר' ליב סערעפער, אביו של ר' מרדכי מעזעי וזקנו של החתן ר' יעקב קאפיל. שמה היהודי של הכלה הוא רחל, והיא אכן בת ר' אברהם יעקב ב"ר משה יצחק חנוך גרינבוים מניר אדאני.

לר' אברהם יעקב היה אח ושמו ר' מרדכי גרינבוים מניר אדאני. אינני יודע אם ר' יוסף פראנקל שמוזכר בס' 'הכרמל' (וצוטט בעלי זכרון שם) היה חתן ר' אברהם יעקב או חתן אחיו ר' מרדכי. ר' לייבוש הנזכר שם הוא ר' לייבוש שווארץ מניר אדאני שהיה חתן ר' מרדכי גרינבוים.

כמו"כ המחנות יטל (אשת ר' אברהם יעקב) גרינבוים לבית גלאטשטיין ויטל (אשת ר' מרדכי) מעזעי לבית ויינברגר היו בנות-דודות, אינני יודע איך. בנו של ר' יעקב קאפיל מעזעי הי"ד הוא אבי ר' יונתן בנימין מעזעי ז"ל.

יעקב קאפיל מעזעי - ברוקלין

בשולי הדברים :

ר' יוסף פרענקל היה חתנו של ר' אברהם יעקב גרינבוים. הוא היה בנו של ר' יצחק אייזיק פרענקל מניר מאדע, וראה מ"ש עליהם הרב דובעריש וועבער במאמריו 'מצבות דערציילען' (מס' ע"ו) בסדרה האחרונה על משפחת פרענקל. בנו של ר' לייבוש שווארץ הנ"ל הוא ר' משה יהושע שווארץ יליד ניר אדאני תרנ"ו, נשא בטעגלאש בשנת 922 את בת דו"ז הרה"ח המקובל ר' יחזקאל פאנעטה מטערצאל. אחד העדים ברישום הנישואין הוא ר' קאפיל מעזעי.

אגב, מרת רחל גרינבוים - מעזעי נולדה ביום 16 ינואר 877 בניר אדאני.

ברישומי הפטירות של ניר אדאני נרשם פטירת איזאק גרינבוים יליד טעגלאש בן 65 שנפטר ביום 29 ספטמבר 872 [כ"ו אלול תרל"ב], אינני יודע מי זה. כן נרשם פטירת אשתו מאריא ויינברגר ילידת פולדעש בת 48 שנפטרה באותה שנה ביום 5 יולי 872 [כ"ט סיון תרל"ב].

שמחה בונם יוסף סיימון - בני ברק

לעלה 45 - מצבת אשת רבי משולם רייך

בנוגע למרת שרה [שרל, סאלי, רוזליה] לבית שלעזינגער, שבזיווגה הראשון היתה אשת רבי משולם רייך בן רבי יעקב קאפל חריף-אלטענקונשטאדט, ובזיווגה השני אשת רבי עזריאל [בלועזית: 'איזראעל'] רוזנצווייג, המוזכרת במאמרי שבעלה 45 עמ' כז ועמ' לג שנפטרה ב"ח ניסן תרנ"ב ומנוחתה בבודפסט בבית העלמין ברחוב שאלגוטארייאני. אסתר טוט מבדפסט שלחה לי את תמונת מצבתה. חלקת הקבר היא: Salgótarjáni utca temeto, Plot B, Row 30, Grave 29. וזה נוסח מצבתה כפי שהצלחנו לקרוא: פ"ט / האשה **שרל** בת הקצין / כ"ה **חיים שלעזינגער** / מק"ק ניי[=נייטרא] זשאמבאקרעט / נפטרה עש"ק ב' דחוח"מ פסח / ונקברה ביום א', תרנ"ב לפ"ק / שלום רב לאוהבי תורה / ר' התאזרה / ל' תורה התגברה / **בתוך**? **לבה** ביראת שמים / התפללה ערב בקר וצהרים / תנצבה. [מהצד השני:] בת חמש ועשרים שנה בכחה / את בעל נעוריה התו' כמו"ה / **משולם רייך** / (בת) [בן] הרב הגאון / כש"ת מו"ה **קאפל חריף** זצוק"ל / ובמות אביה ואמה לקחה לאשה / כמו"ה ר' **עזריאל ראזע[נ]צווייג** / מק"ק הליניק יע"א.

לפי האמור במאמרי הנ"ל שרבי משולם רייך נפטר בא' דר"ה תר"ג, אם אשתו היתה אז בת עשרים וחמש שנה כמו שכתוב על מצבתה, הרי שנולדה בשנת תקע"ז לערך, וזה מתאים עם מה שכתוב בצענזוס שנולדה בשנת 816. לפי זה היתה בפטירתה בת שבעים וחמש שנה. כמו כן נראה מנוסח המצבה שהוריה נפטרו אחרי שהתאלמנה מבעלה הראשון סמוך לפני שנישאת לבעלה השני [שנת תר"י לערך].

>את אביה ר' חיים שלעזינגער מצאנו בפנקס חברי הח"ק בזשאמבקרעט (בכת"י), רשום שלישי בין החברים. בשנת תקצ"ה נבחר כגבאי שני, ובשנה לאחריה נבחר לגבאי ראשון ('גבאי סבא'), ועדיין בתפקיד זה בשנת תר"ב. ואילו בשנת תר"ד כבר לא מופיע שמו, ונבחר ר' משה שלזינגר כגבאי שלישי.

מתן שגב-פרנק - תל אביב

לעלה 46 - רבי קאפל זינגער מקערעסטיר-לאשאנץ ומשפחתו

ואיזה ידיעות על רבנים בקערעסטיר

בעלה 46 עמ' ו מוזכר אבי הרה"ג ר' אברהם יעקב קאפל זינגער אב"ד לאשאנץ - רבי אשר זינגער מפאקש. בספר מזכרת פאקש (ח"א עמ' 144) נדפס צילום מפראטאקאל של קהלת פאקש בשנת תר"ט, בין החותמים נמצא חתימתו: **אשר זינגר**.

בעלה הנ"ל עמ' י מוזכר שר' קאפל נשא אשה ביום י' ניסן תר"ו במאד, לפי רשימות העיר הי' חתונתו ביום ה' ניסן תר"ו, המסדר הקידושין הי' רב העיר הג"ר נתן פייטל רייניץ. שם הכלה, הבתולה מרת ברכה דינה [נרשם 'בעטי'], בת ר' **וואלף** (פארקאש) **דאנציגער** מוהל במאד, ושם אמה פרומט.

כנראה שחתנו זהה לר' וואלף דאנציגער יליד קערעסטיר בן 'לארענץ/לאופולד' דאנציגער בנו של ר' נתן דאנציגער מקערעסטיר. כאמור שימש כמוהל במאד, שם מצאנו זכרו כמוהל עד שנת תר"ו. ואילו משנת תר"ח הוא נזכר כמוהל בקערעסטיר עד לשנת תרכ"ג, כנראה חזר לעיר מולדתו קערעסטיר, ואולי בעקבות חתנו ר' קאפל שנתקבל אז לרב בקערעסטיר. ר' וואלף נפטר בקערעסטיר (עפ"י רישומי הפטירה) ביום ט' כסלו תרכ"ד בן נ"ה שנה. זוגתו כאמור היתה מרת פרומט, ואכן מצאנו ברישומי הפטירה של קערעסטיר את פרומט דאנציגער ילידת מאד שנפטרה ביום י"ד ניסן תר"ל בת ס"ט שנים. מצאנו פרטים נוספים על משפחה זו, ועוד חזון למועד לסדר מאמר על משפחת דאנציגער במאד ובקערעסטיר.

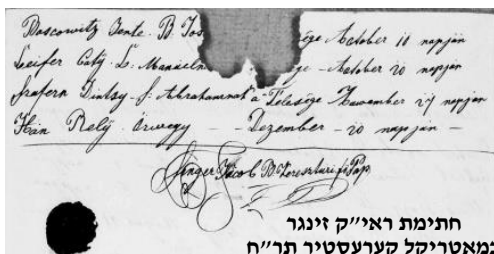
אחר חתונתו דר' קאפל במקום חותנו במאד. מיד גם הוא כחותנו עסק במלאכת הקודש במוהלות, ונמצא שמו כמוהל אצל הילד אייזיק בן יוסף לעווי בב' אייר תר"ו. ועדיין נמצא זכרו במאד ביום י"ג אייר תר"ז כמוהל.

בקיץ תר"ז נתמנה לרב בקערעסטיר [כמ"ש בעלה הנ"ל שם] על מקומו של הרב הקודם דקערעסטיר שנפטר ביום ט"ו טבת תר"ז. ה"ה ר' **משה אלי ווייסבערג** מקראקא, שמילא את מקום ר' **צבי הירש כ"ץ גלאנץ** כשנתקבל לאב"ד שינאווע.

החתם סופר בתשובותיו (חו"מ סי' קפד, מיום כ"ה שבט תקצ"ג) מתארהו בזה"ל: 'שלום וכ"ט ל ידידי ה"ה הרב המאה"ג החרוץ ושנון המופלג מו"ה משה אלי אב"ד דק"ק קערעסטיר יע"א'. ובתשובה אחרת (אה"ע ח"ב סי' יד, מיום י' תמוז תקצ"ז): 'שלום וכ"ט לה"ה הרב המאה"ג המופלג זית רענן יפה פרי תואר קרא שמו מפואר כמ"ה משה אלי נ"י אבדק"ק קערעסטיר יע"א'. הגאון ר' מאיר א"ש אב"ד אונגוואר (שו"ת אמרי אש חלק אהע"ז סי' נ"ח) כותב לו בזה"ל: 'בעזה"י אור ליום ה' ח"י כסלו תר"ב לפ"ק אונגוואר יע"א, ישאו הרים שלום וחיים וברכה עד עולם לכבוד הרב המאור הגדול המופלא ומופלג מו"ה משה נ"י אב"ד דק"ק קרעסטוהר יע"א'.

כשנפטר ר' משה אלי בט"ו טבת תר"ז, וטרם שנתמנה רב חדש, שימש אז כממלא מקום הרב חתנו חו"ז רבי **אלעזר טייטלבוים** בנו של רבי יעקב טייטלבוים גיסו של הגה"ק בעל הישמח משה. רבי יעקב נשא את מרת חוה בת ר' צבי הירש שיף אבי הישמח משה, ודר במקום חותנו בזבארוב. בנו אלעזר נולד לו בשנת תקע"ב בחיי זקינו ר' צבי הירש שנפטר בשנת תקע"ד. [אולי נולד עוד בזבארוב, אבל בפטירתו ברשימת העיר ליסקא כתבו שנולד באוהעל. וכן ברשימת נישואיו כתבו שמקום דירת החתן הוא באוהעל. נראה שאביו ר' יעקב עבר לדור לעיר אוהעל במקום גיסו הרב הקדוש]. בבחרותו למד ר' אלעזר באוהעל והסתופף בצל דודו הקדוש. נשא את מרת טויבא בת רבי משה אלי ביום י"א תמוז תקצ"ו, כשדודו בעל הישמח משה מאוהעל בא לקערעסטיר לסדר הקידושין. ר' אלעזר דר במקום חותנו בקערעסטיר, וכשנסתלק חותנו בשנת תר"ז, שימש הוא כאמור כממלא מקום הרב עד שמינו הקהלה רב קבוע. אח"כ הלך ר' אלעזר לדור בעיר גאווא, ומשם לליסקא, שם נפטר ביום י"ד ניסן תרמ"ה בן ע"ג שנה.

מצאצאיו: (א) בנו ר' יעקב טייטלבוים (נפטר י"ד אב תרע"ב); (ב) בתו רחל נולדה בגאווא י"ג תמוז תרט"ז, ונישאת ב"א סיון תרמ"ד ללאיזש בן בערנאט ברוין מטאלטשווא ושם אמו אסתר לבית גוטמאן; (ג) בנו המפורסם הוא חו"ז ר' יצחק טייטלבוים הי"ד דומ"ץ בבארדיוב מח"ס דברי יצחק, נולד ה' תשרי תרי"ט ונשא ביום א' דר"ח אלול תרל"ז את מרת סערל בת ר' משה ב"ר יודא הלוי זעלמאנאוויטש [זוגתו הרבנית מינדל היתה בת הרה"ג ר' חיים אברהם ארנשטיין אב"ד בארדיוב, תלמיד מרן החת"ס, מח"ס דברי אברהם. ר' משה נפטר בירושלים ביום ה' שבט].

נחזור לר' קאפל. בשנת תר"ח, בשנה הב' לנישואיו, הוא נמצא כבר ברשימות העיר קערעסטיר כמסדר קידושין. הפעם האחרונה שהוא רשום כמסדר קידושין בקערעסטיר הוא ביום ט"ז סיון תרי"ז. הפעם האחרונה שהוא רשום כמוהל אצל ילד בקערעסטיר הוא ביום כ"ט אייר תרי"ח. לפי המבואר בהמשך כיהן כבר מטבת תרי"ח בלאשאנץ, וכנראה שהיה אז בביקור שם או שהוזמן במיוחד למול בקערעסטיר.

ובנוגע לתחילת זמן כהונתו בלאשאנץ, מובא ב'עלי זכרון' הנ"ל עמ' טז שבעתון 'בן חנניה' בידיעה מחודש טבת תרי"ח נמסר כי כבר התחיל כהונתו שם. ברשימות העיר מוזכר לראשונה 'י' זינגער' כמוהל ביום ח"י ניסן תרי"ח, וביום י' אייר [בתאריך הלועזי רשום: מאי 24 שזה יוצא י"א סיון] נזכר בשם 'ראבינער' 'י' זינגער'. [בדרך אגב, אני רואה כי ברשימות

חתימת ראי"ק זינגר וחותמתו בלאשאנץ

העיר בלידות ביום י' אדר תרי"ז נסתיימה כתיבת התאריכים בלשון קודש, וכך נרשמו התאריכים רק בלע"ז במשך שנה, ורק בט"ו אדר תרי"ח הותחל שוב הרישום בלה"ק בכתב ידו של הרב החדש ר' קאפל. ואילו ברשימות הנפטרים, מתחיל שוב הכתיבה בלה"ק ביום ח"י טבת תרי"ח, וזה מתאים עם הידיעה מהעתון הנ"ל].

בנוגע לבניו של ר' קאפל הנזכרים בעלה הנ"ל עמ' נ"ו, יש לציין שברשימות העיר קערעסטיר נרשמו בניו שנולדו לו שם, והם:

(א) **מ. הירש**. נולד ב' ניסן תר"ח, נימול ע"י זקינו אבי אמו רבי וואלף דאנציגער.

(ב) בן נוסף ששמו כשם הבן הקודם: **מ. הירש**. נולד כ"ג אב תר"י, גם הוא נימול ע"י זקנו הנ"ל. [צ"ע על ששמו שוה לבן הקודם, יתכן שטעות בהשם או שנרשם פעמיים ואחד מהם טעות, או אולי נפטר הילד הראשון, אבל לא מצאנו שם רישום פטירה מילד שלו בין שני התאריכים]. הוא כנראה בנו הנקרא בשם הרמן מוגילון שהיה רב בפרוסיה, והוא גם 'מרדכי צבי' המוזכר בעלה הנ"ל שם.

(ג) **י. בערנאט**. נולד ז' ניסן תרי"ב, המוהל שלו היה ר' מ' ענטען [ראה עליו בהמשך]. נפטר בן חודש ביי"ב אייר תרי"ב, במיתתו נרשם בשם אייזיק, לפי זה רומז האות י' של שמו ליצחק.

(ד) מ. לייבל. נולד י' אלול תרט"ו, גם הוא נימול ע"י ר' מ' ענטען הנ"ל. אולי הוא המוזכר בעלה הנ"ל שם בשם מוריץ זינגר רב בקאבלענץ, שמו המלא היה כנראה משה יהודה או משה אריה.

וברשימות העיר לאשאנץ נרשם :

(ה) בנו ישראל. נולד א' דסליחות כ"ו אלול תרי"ט, אביו הרב היה המוהל. הוא רבי ישראל זינגער מפרעשבורג הנזכר בעלה הנ"ל שם. ראיתי חתימתו על ספר 'שמן רוקח' בזה הלשון: 'קבלתי במתנה גמורה **מש"ב** כ"ה ר' **מרדכי דאנציגער** נ"י מהספרים אשר הניח אביו החרף עצום וכו' מו"ה **אברהם נפתלי** ז"ל **דאנציגער**, אני הכותב הק' **ישראל** בן אאמו"ר הגה"ג מו"ה **אברהם יעקב** ז"ל **זינגער** אשר היה אב"ד ור"מ דק"ק **לאשאנץ וב.קערעסטיר**'.

יואל וויינשטאק - קרית יואל

בשולי הדברים :

הגיע לידינו צילום ממצבת רבי אברהם יעקב קאפל זינגר בלאשאנץ (ותשו"ח להרב שמואל יערי). מהצילום פוענח רק חלק מהנוסח: פ"ט / מופת הרבנים... / ... / מורנו ורבנו מו"ה / **אברהם יעקב** / המכנה קאפל ז"ל רב אב"ד דק"ק / לאשאנץ-טוגאר והגליל ... / ימיו בק"ק וויען הבירה ביום ג' י"ד / מרחשון והובל לקבר בהספד מר פה / ק"ק לאשאנץ טוגאר ביום ... / שנת ת"ר כ"ז לפ"ק / תנצב"ה.

בעלה 46 (עמ' ו) הובאו שמות אחיו, והצעיר הוא ר' ישראל זינגר יליד תקפ"ח. ספק אם התאריך

נכון, שכן במאטריקל פאקש נרשם לידת איזראעל בן אשר זינגר ופאני לבית שפיצר בפאקש ביום 7 דצמבר 1830 [כ"א כסלו תקצ"א].

אודות בנו רבי ישראל זינגר מפרשבורג הנ"ל יש להוסיף: נמנה בין תלמידי ה'שבת סופר' בפרשבורג, וכנראה גם של רבי עמרם בלום אב"ד ב' אויפאלו, ראה בספרו שו"ת 'בית שערים' חאו"ח סי' קלח תשובה משנת תרס"ג אל "תלמידי הרבני המופלג, מלא פלג, כמו"ה ישראל זינגער נ"י בק"ק פרעסבורג". ביום י"ג טבת תרמ"א נשא בטשזו את מרת ריזל בת רבי שמואל כ"ץ עהרנטרוי מפרשבורג, תלמיד החת"ס [הנישואין נרשמו במטריקל הנישואין של קהלת פרשבורג, צוין שהוא גר בטאקייא ואמו היא בעטי שיק (ראה בעלה הנ"ל שאמו לאחר שנתאלמנה נישאה לרבי דוד שיק אב"ד טאקייא), המסדר קידושין היה רבה של טשזו] רבי ברוך עקפלד]. ולפלא מה שנרשם שהוא בן 24, שלפי זה הוא יליד תרט"ז לערך ואז אביו עדיין כיהן בקערעסטיר, וכפי שהובא למעלה לפי מטריקל הלידות הוא נולד בעת כהונת אביו בלאשאנץ בשלהי שנת תרי"ט].

רבי ישראל נפטר ביום כ"ב סיון תרע"ז ומנו"כ בבית החיים החדש בפרשבורג. על מצבתו נחרט: "השליך משמים ארץ תפארת ישראל אמיתי חסיד ועניו צדיק מפורסים גומל חסד עם החיים ועם המתים / הרב הגדול בתורה / מו"ה **ישראל זינגער** זצוק"ל / חד מנטורי קרתא גבאי דחי' פ"נ [=דחברת פיקוח נפש] דפה / בן ההגה"צ / מו"ה **אברהם יעקב קאפל פאקש** זצוק"ל / אב"ד דק"ק קרעסטור ואח"כ בלאשאנץ תע"א / יידעך אש להבה נר האמת בצאת ישראל / שיונא בצע בתוכחתו פני שוע לא נשא / רץ גבור עז קל בחר יודא בן תימא / איורח חיים שמר לקנות שלימות עולמים / ל"א סר הישרה והי' מן הראשונים / זילגו עיניו דמעות בתפילותיו הקדושים / ייושב בתענית ימי ארך אפים ... שנה / ניפשו שפך משתתף בצערן של אחב"י / גימר מסכת השייכה? לכל הריקים? / עיל ש"ס משנה חזר בכל שתי שנים / ר'.... גשמיות הפשיט בעבודת השם / ינ"ב כ"ב סיון תבער"ה לפ"ק / ש"א **ברכה דינה** - תנצבה".

זוגתו מרת ריזל נפטרה י"ח כסלו תרצ"ב ושם מנו"כ. מצילום מצבתה שתח"י ניתן לפענח: פ"ט / הצדקת המיוחסת מגזע סופרים / מר' **ריזל** ע"ה / אשת הצדיק המפורסם / מו"ה ישראל זינגער ע"ה / ש"א שבע ע"ה / ר... / י... / ז.... / ל... / ח"י כסלו תרצ"ב לפ"ק / תנצב"ה

צאצאי רבי ישראל - מלבד בנו רבי אברהם יעקב קאפל זינגר הי"ד [יליד פרשבורג כ"ח שבט תרמ"ח] אב"ד סעמערין, הנזכר בעלה שם - הם: בתו שבע חיה בריינדל (שארלוטה) נולדה ו' טבת תרמ"ב. נפטרה בפרשבורג י"א ניסן תרפ"ד.

בתו פייגא-פיגלא (פאני) נולדה כ' טבת תרמ"ג.

בתו ברכה דינה (בעטי) נולדה י' טבת תרמ"ד, נפטרה 6 אפריל 889.

בתו לאה יטל (אילונה) נולדה י"ח ניסן תרמ"ה, נפטרה בשנת 885.

בנו רבי חיים דוד זינגר הי"ד, מלמד בפרשבורג. זוגתו מרת לאה הי"ד. כנראה הוא הנזכר ברשימת תלמידי הישיבה בפרשבורג בשנת תרס"ט "חיים דוד זינגר (העניק דויד)" יליד פרשבורג.

רבי חזקיה מנחם מאניש ענטען מקערעסטיר

המוהל בקערעסטיר ר' מ' ענטען הנ"ל, הוא כנראה רבי חזקיה מנחם **מאניש ענטען**. נולד בשנת תקס"א. נשא לאשה את מרת מרים לאה (ילעני) לבית בערקא שנולדה בפאטאק בשנת תקע"ו לערך. היה מחשובי העיר בקערעסטיר וכאמור גם מוהל. נפטר בקערעסטיר בן ע' שנים וד' חדשים ביום ד' חשון תרל"ב ושם מנו"כ. נספד ע"י הרה"ק מליסקא, ונדפס בספרו 'הישר והטוב' ח"ב (מונקאטש תרמ"ט) דף כה ע"ב: 'מה שאמרתי על ההספד של הרבני היקר מו"ה מאניש ע"ה מקערעסטיר יצ"ו ביום (ב') [ד'] פ' נח (תרל"א) [תרל"ב] לפ"ק. שהי' אוהב תורה ולומד בעת שהי' פנוי, ובעל הכנסת אורחים ביתו ה' פתוח לרוחה ובפרט לעוברי' ושבים וכו'. אשתו מרת מרים לאה נפטרה שם בת מ"ח שנה ביום י"ג אב תרכ"ד.

צאצאיו: א) בתו מרת **רחל** (רוזי) נולדה בקערעסטיר ביום י"ז טבת תקצ"ו. ראה עליה להלן; ב) בנו **זלמן מאיר** נולד ביום י"א כסלו ת"ר; ג) בתו **רוזי** נולדה ביום כ"ח סיון תר"ג; ד) בתו **מאריט** נולדה ביום כ"ב אד"א תר"ה; ה) בנם **בערקא** נולד ביום י"ב סיון תר"ו; ו) בנו **הירש לעבל** נולד ביום י"ח אלול תר"ח ונימול ע"י ר' א.

קארפינקל; ז) בתו? **מלכה** [בת מאריס ענטען ואסתר?]; נולדה ביום ט' חשון תרי"א.
נפטרה ביום ט' טבת תרי"ב; ח) בתו **מאריאם** נולדה ביום כ"ה חשון תרי"ב.

רבי משה שמואל עהרמאן שו"ב בקערעסטיר

כאמור בתו של רבי חזקיה מנחם מאניש ענטען מרת רחל נולדה בקערעסטיר ביום י"ז טבת תקצ"ו. בזיווג ראשון נישאה ביום י"ח חשון תרט"ז לר' יוסף ב"ר אברהם אלטמן מטיסא-ליק, בן כ"ד שנים. מסדר הקידושין האב"ד רבי קאפל זינגר. ביום א' אלול תרט"ז נולדה להם בתם רבקה, שנפטרה ל"ע בת שמונה חדשים ביום כ"ב אייר תרי"ז. ר' יוסף אלטמן נפטר ששה ימים אחרי פטירת בתו ביום כ"ח אייר תרי"ז.

בזיווג שני נישאה האלמנה מרת רחל עם הבחור **משה שמואל עהרמאן**. נולד באירשע בשנת תקצ"ו לערך לאביו הדיין רבי **נתן אלי' עהרמאן** [נפטר י"ז שבט תרכ"ה, חמיהם של הגורן דוד, רבי חיים אברהם ארנשטיין אב"ד בארדיוב והמהר"ם שיק בזיווגו השני]. החתונה התקיימה בקערעסטיר ביום י"ב טבת תר"ך. מסדר הקידושין האב"ד רבי מנחם גרשון גרינוואלד. רבי משה שמואל עהרמאן כיהן כשו"ב בקערעסטיר ונפטר שם בדמי ימיו בן מ"ד שנים ביום ד' ניסן תר"מ.

זוגתו מרת רחל נפטרה בת שמונים ואחד שנה ביום ט' שבט תרע"ז, ומנו"כ בביה"ח בקערעסטיר. וזה נוסח מצבתה: פ"נ / האשה החשובה הצנועה ומשכלת / מרת **רחל** בת / מו"ה חזקיה מנחם מאניש ענטען / ואשתו מרים לאה ז"ל / אשת חיל עטרת בעלה / מו"ה משה שמואל עהרמאן ז"ל / נפטרה בש"ט כבת שמונים שנה ט' שבט / עזר"ת לפ"ק ונקברה בכבוד למחרתו / **רחל** אמנו שמה עלי' נקרא בכבוד / **בת** ואשת ת"ח לה לפאר והוד / **חזקיה'** כשם אבי התחזקה ה' לעבוד / **מנחם** עניים היתה בנפש ומאד / **מדת** רחמנות **ידים** **מלאות** / **לע..** **אביוני** **התלאות** / ... / **תנצב"ה.**

צאצאיהם:

א) בנו בכורו רבי **דוב בער** עהרמאן. נולד ביום כ"ו כסלו תרכ"א ונימול ע"י האב"ד רבי מנחם גרשון גרינוואלד. דר בפערבעניק, ואחר מלחמת העולם הראשונה דר בקליינווארדיין. בסוף ימיו התגורר באונגוואר מחבר הספרים: דברים ערבים, פאר וכבוד, זכרנו לחיים. נהרג עקדה"ש

ביום כ"ח אייר תש"ד הי"ד. זוגתו היתה בתו של רבי מרדכי צבי ב"ר אהרן שווארץ מסירט.

(ב) בנו **חיים מ.** נולד ביום א' חשון תרכ"ג ונימול ע"י אביו.

(ג) בתו שרה-מרים-**לאה** נולדה בשנת תרכ"ה. נישאה ביום י"ב אד"א תרמ"ו לר' מרדכי א. ב"ר הערשל דייטש יליד האידו-דאראג בשנת תרכ"ג. ר' מרדכי אברהם דייטש-אשכנזי התגורר בקערעסטיר. נהרג עקה"ש.

(ד) בנו **יוסף** נולד ביום כ"ח טבת תר"ל ונימול ע"י ר' אברהם וויינשטאק מהישוב סעגי הסמוך.

(ה) בתו **נעמי**? נולדה בשנת תרל"ב.

(ו) בתו **נחמה-עטל** נולדה בשנת תרל"ג. נישאה ביום כ"ה סיון תרנ"ב לר' יוסף ווידער שנוולד בכפר לעצרניקע ודר בכפר בושליהאזא?. כנראה זהה למ' נחמה הי"ד נכדת רבי נתן אלי עהרמאן אשת רבי שלמה זלמן עהרנרייך אב"ד שימלויא בזיווגו השני. הורי רבי חיים עהרנרייך הי"ד יליד תרס"ט לערך, הרב הצעיר בשימלויא.

(ז) בתו **פאטשע**? נולדה ביום י"ג שבט תרל"ה. נפטרה בת חודש ביום י"ב אד"א תרל"ה.

(ח) בנו **יחזקאל** נולד ביום י"ב חשון תרל"ז ונימול ע"י אביו. ר' חזקי' מנחם עהרמאן ב"ר משה שמואל ורחל נפטר כ"ג תשרי תרפ"ג בן מ"ה שנה ומנו"כ בדעברעצין.

רבי מרדכי ענטען מקערעסטיר

מצאנו בקערעסטיר עוד משפחה בשם 'ענטען', אבי המשפחה הוא רבי **מרדכי** ('מרקוס') **ענטען** שנוולד בגליציה בשנת תק"ע לערך. אולי הוא אחיו הצעיר של רבי מאניש שנוולד בשנת תקס"א. רבי מרדכי נשא לאשה את מרת **מלכה** ('מאריא') לבית וייס שנוולדה בשנת תקפ"א לערך. רבי מרדכי נפטר בן נ"ג שנה ביום כ"א ניסן תרכ"ג. אשתו מרת מלכה נפטרה בת נ"ג שנה ביום י"ח כסלו תרל"ה. צאצאיהם:

(א) בתם מרת **אסתר** נולדה בקערעסטיר בשנת תרי"ב. התחתנה בת י"ט שנים ביום ב' אלול תרל"א עם רבי משה בן אלימלך ושרה רבקה פרידמן בן ל"ט שנים. מסדר הקידושין בעל השבילי דוד. מרת אסתר נפטרה בת ל"ו שנים ביום כ"ב ניסן תרמ"ט.

(ב) בנם **י' שאלאמאן** נולד בסעגי ביום ח' אד"ב תרי"ג ונימול ע"י ש' שטרויסמאן. נפטר בן כ"א שנה ביום כ"ה אייר תרל"ד.

(ג) בתם **ציפרע** נולדה ביום כ"ט תמוז תרט"ו.

(ד) בנם רבי **מאיר** נולד בסעגי ביום י"ז סיון תרי"ט. התחתן בן כ"ב שנה ביום ו' אלול תרמ"א עם יענטא בת משה טוביב ובלומא מבאלקאני, בת כ"א שנה. מסדר

הקידושין האב"ד רבי ישראל מרדכי ארנשטיין. צאצאיהם: (1) בנם נולד 26 אפריל 882 ונפטר י' אייר תרמ"ב. (2) בלומא נולדה כ' אדר תרמ"ה. (3) מלכה נולדה כ"ט אדר תרמ"ז. (4) אסתר נולדה כ"ז אב תרמ"ט.

(ה) בנם רבי **נתנאל** נולד ביום כ"ט אלול תרכ"א ונימול ע"י ב' מורגנשטרן. התחתן בן כ"ו שנה ביום י"ח חשון תרמ"ט עם לעני בת משה ניכטבורג וציפרע ענטען, [כנראה בת דודתו, ראה בהמשך]. מסדר הקידושין רבי שמואל לוי וויינברגר. אולי הוא שנקבר בקערעסטיר ועל מצבתו נחרט: פ"נ / היקר כ"ה / [נתנ?] אל / בן כ"ה מרדכי ע"ה ענטען / שנהנה מיגיע כפיו באמונה / נפטר ב' דחיה"מ סכות / תרס[ו?] לפ"ק / תנצבה

עוד ממשפחת ענטען-ניכטבורג בקערעסטיר

רישומים נוספים שמצאנו בקערעסטיר ממשפחת ענטען:

מרת ציפרע [פייגל] לבית ענטען אשת רבי משה [או נתן בן משה] ניכטבורג. אולי היא אחותם [או אחיינית מעוד אח] של רבי מאניש ורבי מרדכי. - פייגל [ציפרע] בת מאריס/מאזעס ורעבעקע נולדה 16 מרץ תקצ"ח, נישאה ב-24 דצמבר תרכ"ה לר' נתן בן ר' משה ניכטבורג מקלויזנבורג, הכלה בת כ"ד והחתן בן כ"ח. מס"ק האב"ד ר' מענדל גרשון גרינוואלד. - ציפרע ניכטבורג לבית ענטען נפטרה 22 אפריל תרמ"ד בת מ"ב שנה, אשת ר' משה, ובת רבקה, נולדה בקערעסטיר בתקצ"ח. - אולי אחיה: זלמן מאיר בן מאזעס ענטען נולד 18 נובמבר 839.

ב-1 באפריל תקצ"ח נישאת שרה בת מאזעס וקעטע ענטען, מס"ק האב"ד הרב ר' משה אלי. [אולי היא אחות של ר' מאניש ור' מרדכי]

ל' לאבל בן פארקאש ושפרינצא ענטען נולד ב-14 דצמבר 853 ונימול ע"י ב' מארגענשטערן.

ברישומי הפטירות מצאנו: גאלדא ענטען נפטרה 31 אוקטובר 864 בת מ"ח שנה, נולדה בקערעסטיר. הילדה פאני ענטען נפטרה 4 נובמבר תר"ז. הילדה מרים פאני נפטרה בת שנה וט' חדשים 21 דצמבר תרי"ב. הילדה הינדי ענטען נפטרה 22 אוגוסט תרי"ז בת ד' שנים. הילד פנחס נפטר בן ג' שנים ב-6 יוני תרכ"ב.

כנראה ממשפחה זו גם ר' יחזק'י מנחם (ד"ר מאנו) ב"ר אליעזר ענטען, יליד תרמ"ו בברעזאווטץ, שימש כרב בקהלות (לא אורטודוקסיות) מארצאלי וקאשוי. הו"ל

בשנת תרס"ט לקוטים מספר המוסר לרבי יוסף ב"ר יהודה אבן עקנין עמ"ס אבות, עם ביאוריו. נהרג עקה"ש.

התודה להרב יואל וויינשטאק על סיועו בכתיבת הידיעות על משפחת ענטען הנ"ל

לעלה 45 - רבי הלל אונסדארפער מלאשאנץ

בנוגע למאמר בעלה 45 על הגה"צ ר' הלל אונסדארפער זצ"ל. היה פה בקהלתנו 'עדת ישראל' איש חסד רב פעלים הר' נתן קאפפער ז"ל, וסיפר שהיה יחד עמו במחנות, ויום יומיים לפני ששחל"ח אמר לו כי הוא לא יהיה בין החיים שישרדו, ואמר כי הוא ניצוץ מנשמת משיח בן יוסף. ע"כ.

ובמאמר הנ"ל מוזכר שר' הלל הו"ל את ספר 'מאורות אש' לרבו הגה"צ ר' אלכסנדר הכהן שטיינבערגער זצ"ל, שנפטר בלא בנים ל"ע. - אמר לי, להבחל"ח, הרב אהרן ב"ר אלי' שטיינבערגער הכהן מירושלים מחסידי תולדות אהרן, ז"ל, כי ר' אלכסנדר היה דוד לאביו הרב ר' אלי' >מח"ס 'עובדא דאהרן', יליד ב' אויפאלו תרע"ו ב"ר שמעון הכהן. - ואח היה לר' אלי' הר"ר צבי הכהן ז"ל שהיה דודי [זוגתו היתה אחות אבי ז"ל], שבסוף ימיו התגורר במאנסי ושם מנו"כ, והשאיר דור ישרים.

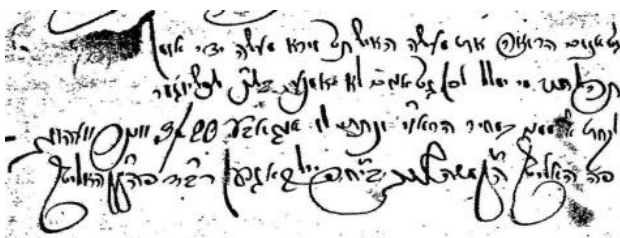
שמעון אופמאן – מעלבארן

תלמיד החת"ס, רבי משה ליב ב"ח-פילבוין מהאליטש

בספר הנפלא 'סופרי המלך' עם ה'חתם סופר' שיצא כעת לאור עולם ע"י יוסף הלוי שישא, מאוצרו של אביו הרבני אברהם הלוי שישא ז"ל ובעריכת הרב יו"ט ליפא ראקאו, אנו נודעים על תלמיד נוסף ששאב מבאר תורתו של החת"ס, שלא נזכר בספרנו 'החת"ס ותלמידיו'. בעמ' נז-נח נדפס כתב הסמכה לרבנות משנת תקפ"ז שנכתב ע"י רבי אברהם בעק אב"ד האליטש ל"התורני הרבני המופלא ומופלג מו"ה משה ליב בן הרב המופלג המאור הגדול מו"ה יעקב הירש ב"ח אב"ד דק"ק שטייניץ... לענוד עטרה בראשו להיות אב בי דינא... אשר נשא אתי בעול הוראה פה בקהלתי...".

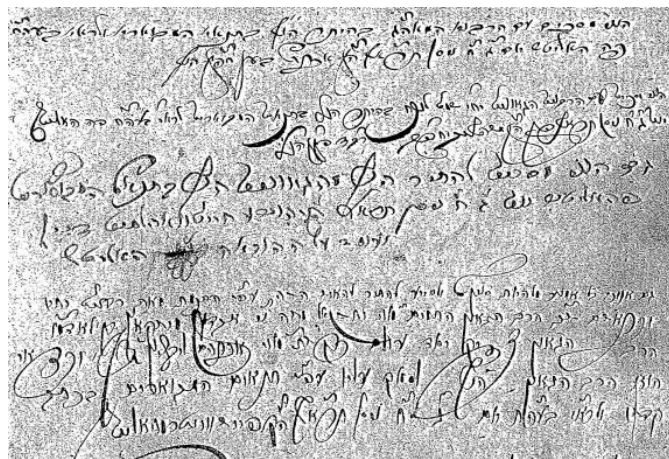
בשולי המכתב הוסיף החת"ס ביום ט' תמוז תקפ"ז: "ה"ה תלמידי הרב המופלג מו"ה ליב הנ"ל... אני מכיר אותו מאז עמדו לפנינו לשמש בישיבה, שקידתו ותמימותו ויראת ד' על פניו, וע"כ הם מסכימים ואני מסכים... וה' יברכהו ויעלה על גפי מרומי קריה עליוזה...".

למעשה נשאר רמ"ל בהאליטש וכיהן שם כדיין ורב"ד. בספר 'קדושת ישראל' עמ"ס גיטין (תקפ"ט) ברשימת המנויים נזכר בהאליטש 'ה' משה ליב ב"ח דיין. וכן בספר 'אהל דוד' (תקצ"ו) ברשימת המנויים נזכר כדיין בהאליטש.

בפנקס המנויים לחומש
שעמד להוציא ר' שמעון
זילברברג (כת"י), לאחר
חתימת רבי משה מרדכי
בנעט אב"ד שטאמפי
מיום ד' א'ס לספירה
התקצו ליצירה נמצא
שורות שרשם רמ"ל:

"גם אנוכי הרואה את מעשה האיש תם וירא מעשה ידי אומן תהלתו מי ימלל, לכן גם
אנוכי לא אמנע בלי"נ לכשיוגמר לקחת א' ממנו במחיר הראוי, ונתתי לו אנגאבע
[=דמי קדימה] 3.20 ווינר וועהרונג. פה האליטש. הק' משה ליב ביי"ח פייבלבאגען
רבי"ד פה ק"ק האליטש".

כן מצטרף להיתר
מאה רבנים בשנת
תר"א, לאחר חתימת
רבה של האליטש, רבי
אברהם בעק, וז"ל:

"הנני מסכים עם
הרבנים הגאונים יחי'
שמש לנצח בהיתר
הנ"ל בתנאים
המבוארים. לראי'
בעה"ח פה האליטש
יום ג' ח' ניסן תרא

לפ"ק. הק' משה ליב ביי"ח פ"ב רבי"ד פק"ק הנ"ל". לאחריו חותמים דיני הקהלה רבי
יהושע חיים וואהלמוט ורבי פייש ווינטער.

נפטר בן נ' שנה ביום כ"א שבט תר"ד ומנו"כ בבית החיים וואהרינג בווינען. [ברישוב
הרשמי על פטירתו צוין משום מה שהוא יליד אוגאריש-ברודא. מסתבר שנולד בעיר כהונת
אביו אז, באוגאריש-אוסטרין]. על מצבתו נחרטו השורות הבאות:

נפטר ביום א' כ"א שבט ש' תרד לפ"ק / פ"נ / הרב המאור הגדול /
הצדיק כבוד מו"ה / משה ליב ביי"ח / ראש בית דין / דק"ק האליטש /
תנצב"ה / משה עלה אל האלקים / שר התורה גזע קדושים / הודו
ותפארתו מלאה הארץ / לבבו נאמן לעמוד בפרץ / ישרת דרכו נודעה
בשערים / בר לבב והולך תמים.

הרב **שמחה בונם יוסף סיימון** העירני שרבי משה ליב נימול ע"י אביו ביום ש"ק כ' חשון תקנ"ד. ככל הנראה התגורר כבר בהאליטש בשנת תקע"ח, שכן בפנקס המוהל של אביו רבי יעקב הירש נרשם מילת נכדו אהרן בן בנו ר' משה ליב, יחד עם אבי הילד, ביום ג' אדר"ח טבת תקע"ח, בחיק מחו' ר' ישעיה דיין. הכוונה כנראה לר' ישע' ווינטער דיין בהאליטש שהיה אכן מחותנו, שכן בנו ר' יוסף משה ווינטער מהאליטש [אבי ר' פייש ווינטער דיין בהאליטש], היה חתנו של ר' יעקב הירש ב"ח.

נערך ע"י

הרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער

כל הזכויות שמורות

את העלה ניתן לקבל במייל 3446@okmail.co.il